

Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας (περίοδος αναφοράς: 4ο τρίμηνο 2024)

Έργο: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934)
Υποέργο 1: «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου»
Πακέτο εργασίας ΠΕ 1.1: «Δράσεις Συστημικής Συμβολής»
Παραδοτέο Π.1.1.3: Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας
(περίοδος αναφοράς: 4^ο τρίμηνο 2024)

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 1 «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου» της Πράξης: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934), η οποία είναι ενταγμένη στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ+) και από εθνικούς πόρους.

**Ενημερωτικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας
(περίοδος αναφοράς: 4ο τρίμηνο 2024)**

Ερευνητική & Συγγραφική ομάδα:

Αράχωβας Χαράλαμπος

Ανυσιάδου Μελίνα

Γεωργοκώστας Νικόλαος

Μεραμβελιωτάκης Γεώργιος

Κεμαχλής Ιωάννης

Επιμέλεια κειμένου:

Καρρά Μαριλένα

Copyright INEMY © 2025

Πετράκη 8

10563, Αθήνα

Τηλ: 210 3259170

E-mail: info@inemy.gr

URL: www.inemy.gr

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
2021 – 2027
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	3
Μέρος 1. Οικονομική Δραστηριότητα και Εισόδημα.....	4
1.1 Βραχυχρόνιες εξελίξεις διεθνώς, σε Ευρωζώνη και Ελλάδα.....	4
1.2 Μακροχρόνιες εξελίξεις και προοπτικές.....	8
1.3 Κατά Κεφαλήν πραγματικό εισόδημα: Διεθνής Σύγκριση.....	17
1.4 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.....	19
1.5 Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα.....	23
1.6 Ιδιωτική Κατανάλωση.....	24
Μέρος 2. Πληθωρισμός.....	28
2.1 Εξελίξεις και Προοπτικές του Πληθωρισμού.....	28
2.2 Πληθωριστικές Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου και Καταναλωτών.....	32
Μέρος 3. Αγορά Εργασίας.....	34
3.1 Ανεργία: Εξελίξεις σε Ελλάδα και Ευρώπη.....	34
3.2 Κόστος Εργασίας.....	37
3.3 Προσδοκίες Επιχειρήσεων Λιανικού για την Απασχόληση.....	39
Μέρος 4. Χρηματοπιστωτικές Αγορές.....	40
4.1 Επιτόκια Αγοράς Χρήματος.....	40
4.2 Κεφαλαιαγορές.....	46
4.3 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και τιμές βασικών εμπορευμάτων.....	49
4.4 Καταθέσεις και Ρευστότητα στην Ελλάδα.....	52
Μέρος 5. Εξελίξεις στον κλάδο του Εμπορίου.....	55
5.1 Δείκτης Κύκλου Εργασιών & Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο.....	55
5.2 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο.....	58
5.3 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων.....	59
5.4 Επιχειρηματικό Κλίμα.....	61
Μέρος 6. Οικοδομές- Επενδύσεις-Βιομηχανία- Κατασκευές.....	64
6.1 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων(Π.Δ.Ε) : Εξέλιξη εκταμιεύσεων.....	64
6.2 Οικοδομική Δραστηριότητα – Κατασκευές.....	66
Μέρος 7 - Ειδικό Θέμα: Θέσεις Ινστιτούτου ΕΣΣΕ για τον Κατώτατο Μισθό.....	69
Σύνοψη κρίσιμων σημείων του ΙΝΕΜΥ της ΕΣΣΕ.....	69
Βασικές Θέσεις.....	70
7.1 Εισαγωγή.....	73
7.2 Η λειτουργία του κατώτατου μισθού και κριτήρια διαμόρφωσής του.....	74
7.3 Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα.....	77

7.4 Εξελίξεις στην εγχώρια αγορά εργασίας	79
7.4 Κατώτατος μισθός, Ανεργία και ΑΕΠ.....	80
7.5 Κατώτατος μισθός και παραγωγικότητα εργασίας	82
7.6 Αλυσιδωτή επιβάρυνση των επιχειρήσεων από την αύξηση του κατώτατου μισθού (παράδειγμα).....	85
7.7 Υφιστάμενο Επιχειρηματικό Κλίμα και ο κλάδος του Εμπορίου	86

Εισαγωγή

Το παρόν έγγραφο, το οποίο εκπονήθηκε τον Απρίλιο του 2025, συνιστά μια αναλυτική προσέγγιση της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας. Σκοπός του είναι η παροχή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου κατανόησης των μακροοικονομικών εξελίξεων και τάσεων, τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και, ειδικότερα, εντός της Ευρωζώνης και της ελληνικής οικονομίας. Η παρούσα ανάλυση εντάσσεται σε ευρύτερες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών υποστήριξης των επιχειρήσεων, παρέχοντας κρίσιμα δεδομένα για την τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων.

Η μελέτη επικεντρώνεται σε δύο βασικούς άξονες ανάλυσης. Αρχικά, εξετάζεται η "Οικονομική Δραστηριότητα και το Εισόδημα", προσφέροντας μια, εις βάθος, επισκόπηση των βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων οικονομικών δυναμικών. Αναλύονται θεμελιώδεις οικονομικοί δείκτες, όπως το κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ), το Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα (ΑΔΕ) και η Ιδιωτική Κατανάλωση. Η παρουσίαση αυτή εμπλουτίζεται με διεθνείς συγκρίσεις, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάδειξη της σχετικής θέσης και της πορείας της εθνικής οικονομίας.

Στη συνέχεια, το έγγραφο στρέφεται στις "Επιπτώσεις του Πληθωρισμού στο Εμπόριο". Διερευνάται συστηματικά ο αντίκτυπος των πληθωριστικών πιέσεων στον εμπορικό τομέα, μέσω της ανάλυσης των Δεικτών Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) και Όγκου (ΔΟ), σε διακριτές κατηγορίες, περιλαμβανομένων των Οχημάτων, του Λιανικού Εμπορίου και του Χονδρικού Εμπορίου. Η διάκριση μεταξύ των ονομαστικών (ΔΚΕ) και των πραγματικών (ΔΟ) μεγεθών παρέχει μια σαφή εικόνα των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο κλάδος, καθώς οι ονομαστικές αυξήσεις του κύκλου εργασιών ενδέχεται να μην αντιστοιχούν σε πραγματική αύξηση του όγκου των πωλήσεων, φαινόμενο ενδεικτικό της επίδρασης του πληθωρισμού στις πραγματικές οικονομικές δραστηριότητες.

Συμπερασματικά, το παρόν δελτίο αποσκοπεί στην παροχή μιας επιστημονικά τεκμηριωμένης και επικαιροποιημένης εικόνας της οικονομικής συγκυρίας, αποτελώντας ένα χρήσιμο εργαλείο για την ανάλυση των τάσεων και την υποστήριξη της επιχειρηματικής στρατηγικής στον τομέα του εμπορίου.

Μέρος 1. Οικονομική Δραστηριότητα και Εισόδημα

1.1 Βραχυχρόνιες εξελίξεις διεθνώς, σε Ευρωζώνη και Ελλάδα

Βάσει του World Economic Outlook του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2025, η παγκόσμια οικονομία βρίσκεται σε μια φάση επιβράδυνσης, αντιμετωπίζοντας ένα σύνθετο μίγμα προκλήσεων που περιλαμβάνουν αυξημένες γεωπολιτικές εντάσεις, εμπορικές διαταραχές και μια γενικότερη επαναξιολόγηση των οικονομικών πολιτικών σε παγκόσμιο επίπεδο¹. Το πραγματικό ΑΕΠ των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά **2,4%**, σε ετήσια βάση, το 4ο τρίμηνο του 2024, ενώ, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (3ο τρίμηνο του 2024), όπου η αύξηση ήταν **3,1%**, σημειώθηκε επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης. Σε ετήσια βάση, συγκρίνοντας το 4ο τρίμηνο του 2024 με το 4ο τρίμηνο του 2023, το ΑΕΠ των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά **2,5%**. Η αύξηση του ΑΕΠ, κατά το 4ο τρίμηνο του 2024, αντανakλούσε κυρίως την αύξηση της καταναλωτικής και κυβερνητικής δαπάνης, η οποία αντισταθμίστηκε, εν μέρει, από τη μείωση των επενδύσεων².

Έτσι λοιπόν κατά το 4ο τρίμηνο του 2024, το ΑΕΠ της Ιαπωνίας σημείωσε αύξηση 0,6%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, αν και αυτό ήταν ελαφρώς χαμηλότερο από την αρχική εκτίμηση. Επιπλέον, σε ετήσια βάση, η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 2,2%. Η τριμηνιαία αυτή άνοδος οφείλεται, κυρίως, στην άνοδο των επιχειρηματικών επενδύσεων και των κρατικών δαπανών, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση παρέμεινε αμετάβλητη. Παράλληλα, οι εξαγωγές συνέχισαν την αυξητική τους τάση, ενώ οι εισαγωγές μειώθηκαν, συμβάλλοντας έτσι θετικά στο εμπορικό ισοζύγιο. Επομένως, η ιαπωνική οικονομία συνέχισε την αναπτυξιακή πορεία της για ένα ακόμη τρίμηνο.

Το ΑΕΠ της Ευρωζώνης αυξήθηκε κατά 0,1%, το 4ο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το ΑΕΠ μεταβλήθηκε θετικά κατά 0,6%. Η ανάπτυξη αυτή υποδηλώνει μια σταθεροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή, μετά από τις προκλήσεις των προηγούμενων τριμήνων. Η αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και οι επενδύσεις συνέβαλαν θετικά στην ανάπτυξη, ενώ οι εξαγωγές παρουσίασαν μικρή μείωση. Οι κυβερνητικές δαπάνες, επίσης, υποστήριξαν την οικονομική δραστηριότητα, καθώς οι χώρες προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης και του πληθωρισμού. Στο σύνολο της

¹ IMF, "World Economic Outlook- A Critical Juncture Amid Policy Shifts, April 2025.

² Eurostat, New Release Euro Indicators- GDP main aggregates and employment estimates for the fourth quarter of 2024, 7/03/25.

Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάστηκε αύξηση κατά 0,1%, το 4ο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, η αύξηση του ΑΕΠ ήταν 0,5%. Η ανάπτυξη στην ΕΕ ήταν παρόμοια με αυτήν στην Ευρωζώνη, με την κατανάλωση των νοικοκυριών και τις επενδύσεις να συμβάλλουν θετικά. Ωστόσο, η ανάπτυξη ήταν συγκρατημένη, λόγω των διαφορετικών οικονομικών επιδόσεων μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένες χώρες, όπως η Ιρλανδία και η Ισπανία, παρουσίασαν ισχυρότερη ανάπτυξη, ενώ άλλες, όπως η Γερμανία, αντιμετώπισαν οικονομική επιβράδυνση.

Η ελληνική οικονομία παρουσίασε ισχυρή ανάπτυξη το 4ο τρίμηνο του 2024, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 0,9%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, και κατά 2,6%, σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται, κυρίως, στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης, ιδίως της ιδιωτικής κατανάλωσης, καθώς και στην ανάκαμψη του τουριστικού τομέα. Οι επενδύσεις συνέβαλαν επίσης θετικά, ενώ οι εξαγωγές σημείωσαν μικρή αύξηση. Η θετική αυτή πορεία αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025, υποστηριζόμενη από τις μεταρρυθμίσεις και τα κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης.

Η Ιρλανδία κατέγραψε την υψηλότερη αύξηση ΑΕΠ στην ΕΕ, το 4ο τρίμηνο του 2024, με αύξηση 3,6%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Η ακραία αυτή ανάπτυξη οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στον ισχυρό εξαγωγικό τομέα της χώρας, ιδιαίτερα στους τομείς των φαρμακευτικών προϊόντων και της τεχνολογίας. Σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, η αύξηση του ΑΕΠ ήταν επίσης σημαντική. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ιρλανδική οικονομία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις δραστηριότητες των πολυεθνικών εταιρειών, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλες διακυμάνσεις στα στοιχεία του ΑΕΠ.

Η Ισπανία παρουσίασε επίσης ισχυρή οικονομική ανάπτυξη το 4ο τρίμηνο του 2024, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 0,8%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, και κατά 3,5%, σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης, ιδίως της ιδιωτικής κατανάλωσης, καθώς και στην ανάκαμψη του τουριστικού τομέα. Οι επενδύσεις συνέβαλαν επίσης θετικά, ενώ οι εξαγωγές διατήρησαν μια σταθερή πορεία. Η ισπανική οικονομία ανακάμπτει σταδιακά από τις επιπτώσεις της πανδημίας, υποστηριζόμενη από τις μεταρρυθμίσεις και τα κονδύλια της ΕΕ.

Πίνακας 1. Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ – Μεταβολές (%) σε επιλεγμένες χώρες

ΧΩΡΑ/ΠΕΡΙΟΔΟΣ	2023-Q1	2023-Q2	2023- Q3	2023- Q4	2024-Q1	2024-Q2	2024-Q3	2024 -Q4
Ευρωζώνη-20	0,0 (1,7)	0,1 (0,9)	0 (0,2)	0,4 (0,5)	0,3 (0,5)	0,2 (0,5)	0,4 (1,0)	0,2 (1,2)
Ελλάδα	0,8 (3,2)	0,1 (2,3)	0,3 (1,4)	0,9 (2,0)	0,1 (2,1)	1,2 (2,1)	0,4 (2,3)	0,9 (2,6)
Ιρλανδία	-8,6 (-1,8)	2,6 (-1,1)	-3,2 (-7,3)	-2,5 (-11,5)	1,6 (-3,8)	-0,4 (-3,1)	4,1 (3)	3,6 (9,2)
Ισπανία	0,1 (4,0)	0,9 (2,6)	0,2 (2,4)	0,6 (2,6)	1 (2,6)	0,8 (3,2)	0,8 (3,3)	0,8 (3,4)
Γαλλία	-0,3 (1,4)	2,9 (1,8)	0,6 (1,4)	2 (1,7)	0,1 (1,4)	0,3 (1)	0,4 (1,2)	-0,1 (0,6)
Ιταλία	0,5 (2,3)	-0,3 (0,5)	-0,1 (0,2)	0,1 (0,4)	0,3 (0,3)	0,1 (0,6)	0 (0,6)	0,1 (0,6)
Κύπρος	0,6 (2,8)	0,5 (2,7)	0,7 (2,3)	0,9 (2,7)	1,8 (3,9)	0 (3,4)	0,8 (3,6)	0,3 (2,9)
Πορτογαλία	1,1 (3,9)	0,4 (2,8)	0,1 (2,3)	0,2 (1,8)	0,6 (1,4)	0,4 (1,5)	0,4 (2)	1,5 (2,9)

Πηγή: Eurostat. Ποσοστιαίες μεταβολές ΑΕΠ(τιμές αγοράς εκατ. ευρώ)

Εκτός παρενθέσεως: Μεταβολές συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (q-o-q).

Εντός παρενθέσεως: Μεταβολές συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (y-o-y).

Τα στοιχεία είναι εποχικά και ως προς τις εργάσιμες ημέρες διορθωμένα.

Η γαλλική οικονομία εμφάνισε μικρή μείωση του ΑΕΠ κατά 0,1%, το 4ο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο, σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,6%. Η προαναφερθείσα μείωση οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως η επιβράδυνση της βιομηχανικής παραγωγής και η μείωση των επενδύσεων. Η κατανάλωση των νοικοκυριών παρέμεινε σχετικά σταθερή, ενώ οι εξαγωγές παρουσίασαν μικρή αύξηση. Η γαλλική κυβέρνηση έλαβε μέτρα για να στηρίξει την οικονομία, αλλά η ανάκαμψη παραμένει αργή.

Η ιταλική οικονομία παρουσίασε μικρή αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,1%, το 4ο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,6%. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται, κυρίως, στην αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και των επενδύσεων. Οι εξαγωγές συνέβαλαν επίσης θετικά, ενώ η βιομηχανική παραγωγή παρουσίασε μικρή ανάκαμψη. Η ιταλική οικονομία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, όπως το υψηλό δημόσιο χρέος και η χαμηλή παραγωγικότητα, αλλά η ανάκαμψη συνεχίζεται σταδιακά.

Η οικονομία της Κύπρου επεκτάθηκε κατά 0,3%, το 4ο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, και το ΑΕΠ ήταν 2,9% υψηλότερο, σε σχέση με το αντίστοιχο

τρίμηνο του 2023. Οι τομείς που συνέβαλαν περισσότερο στην ανάπτυξη ήταν ο τουρισμός, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και οι κατασκευές. Η εγχώρια ζήτηση παρέμεινε ισχυρή, υποστηριζόμενη από την αύξηση των εισοδημάτων και τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Οι εξαγωγές συνέβαλαν επίσης θετικά, ενώ και οι εισαγωγές αυξήθηκαν, αντανακλώντας την αύξηση της εγχώριας ζήτησης.

Η Πορτογαλία κατέγραψε ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, το 4ο τρίμηνο του 2024, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 1,5%, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Αυτή η ανάπτυξη, η οποία την κατέταξε τέταρτη στην Ευρωζώνη, οφείλεται στην αύξηση των εξαγωγών, ιδίως στον τομέα του τουρισμού, καθώς και στην αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Οι επενδύσεις συνέβαλαν επίσης θετικά, ενώ η βιομηχανική παραγωγή παρουσίασε σταθερή πορεία. Η πορτογαλική οικονομία ανακάμπτει σταδιακά από τις επιπτώσεις της πανδημίας, υποστηριζόμενη από τις μεταρρυθμίσεις και τα κονδύλια της ΕΕ.

1.2 Μακροχρόνιες εξελίξεις και προοπτικές

Η πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (Δεκέμβριος 2024) αναθεωρεί προς τα κάτω τις προοπτικές για την παγκόσμια ανάπτυξη, υποδεικνύοντας επιβράδυνση από 3,2%, το 2024, σε 3,1%, το 2025, και περαιτέρω σε 3,0%, το 2026. Αυτή η αναθεώρηση αντανακλά τις νέες γεωπολιτικές εντάσεις και την αύξηση των εμπορικών φραγμών, ιδίως την επιβολή νέων διμερών δασμών³.

Σε τριμηνιαία βάση, αναμένεται μια σταδιακή επιβράδυνση της ανάπτυξης, από το 1ο τρίμηνο του 2025 και έπειτα. Η επιβολή νέων δασμών και η συνακόλουθη αύξηση της αβεβαιότητας θα λειτουργήσουν ως τροχοπέδη, επηρεάζοντας αρνητικά τις επιχειρηματικές επενδύσεις και το διεθνές εμπόριο. Επιπλέον, το αυξημένο κόστος του εμπορίου αναμένεται να μετακυλιστεί σταδιακά στις τιμές των τελικών αγαθών, ασκώντας, σε πολλές χώρες, επιπλέον ανοδική πίεση στον πληθωρισμό. Αυτό θα απαιτήσει από τις κεντρικές τράπεζες να διατηρήσουν περιοριστική νομισματική πολιτική για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ό,τι αναμενόταν προηγουμένως.

Οι προβλέψεις του ΟΟΣΑ βασίζονται στην υπόθεση ότι οι ανακοινωθείσες αυξήσεις δασμών μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς και ο ευρύς δασμός 25% στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου στις ΗΠΑ, θα διατηρηθούν. Επιπλέον, προβλέπεται αύξηση κατά 25 εκατοστιαίες μονάδες στους δασμούς για όλες τις εισαγωγές εμπορευμάτων από τον Καναδά και το Μεξικό προς τις Ηνωμένες Πολιτείες (με εξαίρεση τους χαμηλότερους δασμούς σε ποτάσα και ενεργειακά προϊόντα). Αντίστοιχα, προβλέπονται και αντίποινα από τον Καναδά και το Μεξικό, με την επιβολή δασμών σε εισαγωγές από τις ΗΠΑ. Δεν λαμβάνονται υπόψη άλλες πρόσθετες δασμολογικές επιβαρύνσεις.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και το Μεξικό, η ανάπτυξη αναμένεται να επιβραδυνθεί, καθώς θα τίθενται σε ισχύ οι αυξήσεις των δασμών. Οι αρνητικές επιπτώσεις προβλέπεται να είναι ιδιαίτερα έντονες στον Καναδά και το Μεξικό, δεδομένης της μεγαλύτερης εμπορικής τους εξωστρέφειας, της σημασίας της διμερούς σχέσης με τις ΗΠΑ και της υπόθεσης ότι θα αντιδράσουν πλήρως στις αυξήσεις των αμερικανικών δασμών. Αυτές οι επιπτώσεις θα αντισταθμιστούν μόνον εν μέρει από την πιθανή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, λόγω της αυξανόμενης αχρησιμοποίητης παραγωγικής ικανότητας. Η ανάπτυξη του πραγματικού ΑΕΠ στις ΗΠΑ προβλέπεται να επιβραδυνθεί από το 2,8%, το 2024, σε 2,2%, το 2025, και 1,6%, το 2026. Στον Καναδά, η επιβράδυνση αναμένεται από

---

³ OECD, "Economic Outlook, Intern mid Report March 2025.

1,5%, το 2024, σε 0,7%, τόσο το 2025 όσο και το 2026. Στο Μεξικό, η οικονομία προβλέπεται να εισέλθει σε ύφεση, με το ΑΕΠ να μειώνεται κατά 1,3%, το 2025, και 0,6%, το 2026.

Σε ένα εναλλακτικό σενάριο με λιγότερες αυξήσεις δασμών, σύμφωνα με το οποίο η τρέχουσα εξαίρεση των ΗΠΑ από υψηλότερους δασμούς, για εισαγωγές από τον Καναδά και το Μεξικό, βάσει της USMCA, θα παραταθεί πέραν των αρχών Απριλίου 2025, η ανάπτυξη και στις τρεις αυτές οικονομίες θα ήταν ισχυρότερη. Εάν αυτές οι εξαιρέσεις διατηρηθούν καθ' όλη την περίοδο των προβλέψεων, και ο Καναδάς και το Μεξικό μειώσουν, αντίστοιχα, τους ανταποδοτικούς δασμούς, η ανάπτυξη στον Καναδά προβλέπεται να φθάσει το 1,3%, τόσο το 2025 όσο και το 2026, ενώ, στο Μεξικό, το 0,1%, το 2025, και το 0,8%, το 2026. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ανάπτυξη, υπό αυτό το σενάριο, θα ήταν ελαφρώς ισχυρότερη το 2026, και θα μπορούσε να φθάσει στο 1,7%.

Πίνακας 2: Πραγματικό ΑΕΠ- Ετήσιες Μεταβολές , προβλέψεις (%)

Χώρα /περίοδος	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ευρωζώνη-20	2,1	1,8	2,6	1,8	1,6	-6	6,3	3,5	0,4	0,7	1	1,2
Γερμανία	1,7	2,3	2,7	1,1	1	-4,1	3,7	1,4	-0,3	-0,2	0,4	1,1
Ιρλανδία	24,6	1,2	10	7,5	5	7,2	16,3	8,6	-5,5	1,2	2,3	2,1
Ελλάδα	-0,2	0	1,5	2,1	2,3	-9,2	8,7	5,7	2,3	2,3	2	1,8
Γαλλία	1,1	0,9	2,1	1,6	2	-7,4	6,9	2,6	0,9	1,1	0,8	1
Ιταλία	0,9	1,2	1,6	0,8	0,4	-8,9	8,9	4,8	0,7	0,7	0,7	0,9
Κύπρος	3,4	6,6	5,8	6,3	5,9	-3,2	11,4	7,4	2,6	3,4	2,5	2,7
Πορτογαλία	1,6	2	3,3	2,9	2,7	-8,2	5,6	7	2,6	1,9	2	1,7
ΗΠΑ	2,9	1,8	2,5	3	2,6	-2,1	6,1	2,5	2,9	2,8	2,2	1,6
Ιαπωνία	1,5	0,8	1,6	0,6	-0,4	-4,1	2,7	1,2	1,7	0,1	1,1	0,2
Παγκόσμιο ΑΕΠ	3,4	3,2	3,8	3,6	2,9	-2,7	6,5	3,5	3,3	3,2	3,1	3

Πηγή: Eurostat, WEO april 2025, European Economic Forecast autumn 2024

Οι ευρωπαϊκές οικονομίες θα αντιμετωπίσουν λιγότερες άμεσες οικονομικές επιπτώσεις από τα δασμολογικά μέτρα που περιλαμβάνονται στις βασικές προβλέψεις, αλλά η αυξημένη γεωπολιτική και πολιτική αβεβαιότητα είναι πιθανό να περιορίσει την ανάπτυξη. Η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη προβλέπεται να αυξηθεί οριακά από 0,7%, το 2024, σε 1,0%, το 2025, και 1,2%, το 2026, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο προβλέπεται ανάπτυξη 1,4%, το 2025, και 1,2%, το 2026. Η ανάπτυξη στην Κορέα και στην Αυστραλία προβλέπεται να διατηρηθεί, αλλά να είναι ασθενέστερη από ό,τι αναμενόταν. Στην Ιαπωνία, τα ισχυρά εταιρικά κέρδη και η σημαντική αύξηση των μισθών αναμένεται να αποτελέσουν θετικό παράγοντα για την

οικονομική δραστηριότητα φέτος, με την ανάπτυξη να αυξάνεται από 0,1%, το 2024, σε 1,1%, το 2025, πριν επιβραδυνθεί στο 0,2%, το 2026. Το σενάριο με λιγότερους δασμούς θα προσέφερε μια μικρή επιπλέον ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα σε αυτές τις χώρες, με την ανάπτυξη στην Ιαπωνία να βελτιώνεται οριακά σε 1,2% και 0,3%, το 2025 και το 2026 αντίστοιχα.

Η οικονομική ανάπτυξη στις αναδυόμενες οικονομίες της G20 προβλέπεται γενικά να επιβραδυνθεί. Η κινεζική οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί κατά 4,8%, το 2025, καθώς οι αρνητικές επιπτώσεις των δασμών αντισταθμίζονται, σε μεγάλο βαθμό, από ισχυρότερη πολιτική στήριξη, πριν επιβραδυνθεί στο 4,4%, το 2026. Η επιβράδυνση προβλέπεται να είναι λιγότερο έντονη στην Ινδία και την Ινδονησία, με τις δύο αυτές οικονομίες να επωφελούνται από κάποια στήριξη στις εξαγωγές, καθώς προσελκύουν νέες επιχειρήσεις, οι οποίες εκτρέπονται από χώρες εξαγωγικές που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες αυξήσεις δασμών. Στην Ινδία, η ανάπτυξη του ΑΕΠ προβλέπεται να είναι 6,4%, για το οικονομικό έτος 2024-25, και 6,6%, για το 2025-26, ενώ η Ινδονησία προβλέπεται να αναπτυχθεί κατά 4,9%, το 2025, και 5,0%, το 2026. Η επέκταση στη Βραζιλία αναμένεται να επιβραδυνθεί από τον πρόσφατο ταχύ ρυθμό της, καθώς οι επιπτώσεις της σύσφιξης της νομισματικής πολιτικής και των υψηλότερων δασμών στις εξαγωγές χάλυβα και αλουμινίου προς τις ΗΠΑ θα περιορίσουν την ανάπτυξη από 3,4%, το 2024, σε 2,1%, το 2025, και 1,4%, το 2026.

Η ελληνική οικονομία συνέχισε να επιδεικνύει ισχυρή ανθεκτικότητα και αναπτυξιακή δυναμική, κατά τη διάρκεια του 2024. Τα πραγματικά στοιχεία έδειξαν ότι το ΑΕΠ κατέγραψε ισχυρή ετήσια αύξηση περίπου 2,5%, το 2024, επιβεβαιώνοντας τη θετική πορεία, ενώ οι προβλέψεις για το 2025 διατηρούν ένα θετικό πρόσημο ανάπτυξης, αν και με ρυθμούς που αναμένεται να ομαλοποιηθούν. Στην αγορά εργασίας, η βελτίωση ήταν διαρκής, με το ποσοστό ανεργίας να συνεχίζει την πτωτική πορεία του και την απασχόληση να ενισχύεται, αντανakλώντας τη συρρίκνωση του διαρθρωτικού χάσματος. Το εμπορικό ισοζύγιο παρέμεινε ελλειμματικό σε αγαθά, ενώ ο τουριστικός τομέας, από την άλλη, αποδείχθηκε ατμομηχανή της οικονομίας, καταγράφοντας επίπεδα εσόδων ρεκόρ, το 2024, και διατηρώντας εξαιρετικές προοπτικές, για το 2025, στηρίζοντας αποφασιστικά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Η ιδιωτική κατανάλωση διατήρησε τη δυναμική της, ωθούμενη από τη βελτιωμένη αγοραστική δύναμη που προέκυψε από τη μείωση της ανεργίας και τη συγκράτηση του πληθωρισμού σε επίπεδα περίπου 2,5%, το 2024. Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα εδραιώθηκε, καθώς συνεχίζεται η μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και ενισχύεται η κερδοφορία των τραπεζών. Η κυβέρνηση επέδειξε προσήλωση

στη μείωση του δημόσιου χρέους και στην επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων, κάτι που συνδέεται άρρηκτα με την επιδίωξη της αναδιάρθρωσης της οικονομίας, της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων, αξιοποιώντας τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης.

Η ιρλανδική οικονομία παρουσίασε μια πιο σύνθετη εικόνα, το 2024, επηρεασμένη από τη φύση του ΑΕΠ της και τις δραστηριότητες των πολυεθνικών. Τα πραγματικά στοιχεία για το 2024 έδειξαν μάλλον μια πιο συγκρατημένη ετήσια αύξηση του ΑΕΠ, περίπου 1,0%, αντανακλώντας κυρίως τεχνικούς και λογιστικούς παράγοντες που σχετίζονται με την παρουσία των πολυεθνικών, παρά μια ουσιαστική επιβράδυνση της υποκείμενης οικονομικής δραστηριότητας. Οι προβλέψεις για το 2025 υποδείκνυαν ισχυρότερη ανάκαμψη, καθοδηγούμενη από την αύξηση των εξαγωγών και των επενδύσεων. Η αγορά εργασίας διατήρησε την εξαιρετική εικόνα της, με ποσοστά ανεργίας σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, καθ' όλη τη διάρκεια του 2024 και συνεχή δημιουργία θέσεων εργασίας. Το εμπορικό ισοζύγιο παρέμεινε σταθερά πλεονασματικό, υπογραμμίζοντας την ισχυρή εξαγωγική βάση της οικονομίας, ενώ, ταυτοχρόνως, η εγχώρια κατανάλωση ανέκτησε σταδιακά τη δυναμική της, καθώς ο πληθωρισμός αποκλιμακώθηκε σε περίπου 2,5%, το 2024. Η κυβέρνηση βρισκόταν σε θέση δημοσιονομικής ευημερίας, καταγράφοντας σημαντικά πλεονάσματα στον προϋπολογισμό. Σε βάθος χρόνου, διαφαίνεται πως η Ιρλανδία θα χρειαστεί να αντιμετωπίσει την πρόκληση της διαχείρισης του πλούτου που δημιουργείται από τις πολυεθνικές, τις πιέσεις σε τομείς, όπως οι υποδομές και η αγορά κατοικίας, καθώς και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς της, σε ένα μεταβαλλόμενο παγκόσμιο φορολογικό περιβάλλον.

Η ισπανική οικονομία, από την άλλη, παρουσίασε αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, το 2024, με την ανάπτυξη να στηρίζεται σε ισχυρούς εγχώριους παράγοντες. Τα πραγματικά στοιχεία έδειξαν ότι το ΑΕΠ κατέγραψε υγιή ετήσια αύξηση περίπου 2,0%, το 2024, επιβεβαιώνοντας την ανάκαμψη, με τις προβλέψεις για το 2025 να διατηρούν θετικό πρόσημο, αν και με μια αναμενόμενη ελαφρά επιβράδυνση των ρυθμών. Η αγορά εργασίας συνέχισε τη θετική πορεία της, με συνεχή μείωση της ανεργίας, καθ' όλη τη διάρκεια του 2024, αν και το ποσοστό παρέμενε σε υψηλότερα επίπεδα, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Το εμπορικό ισοζύγιο βρισκόταν υπό στενή παρακολούθηση, με τις εξαγωγές να συμβάλλουν σημαντικά, αν και οι εισαγωγές διατηρούσαν το ύψος τους χάρη στην εγχώρια ζήτηση, ενώ, ταυτόχρονα, η ιδιωτική κατανάλωση παρέμεινε βασικός μοχλός ανάπτυξης, ενισχυμένη από την απασχόληση και τη σταδιακή ανάκαμψη της αγοραστικής δύναμης, παρά τον πληθωρισμό που διαμορφώθηκε περίπου στο 3,0%, το 2024. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας διατήρησε τη σταθερότητά του, έχοντας ενισχύσει την κεφαλαιακή του θέση, και ο τουρισμός αποτέλεσε και πάλι την ατμομηχανή της οικονομίας, καταγράφοντας εξαιρετικές επιδόσεις το 2024, με τις προοπτικές, για το 2025, να είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές. Όσον αφορά την κεντρική

κυβέρνηση, συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους, αν και η δημοσιονομική προσαρμογή παραμένει μακροπρόθεσμη πρόκληση. Σε βάθος χρόνου, η Ισπανία εστιάζει στην ενίσχυση της παραγωγικότητας, στην προώθηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, καθώς και στην αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων, για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και τη μείωση των διαρθρωτικών αδυναμιών.

Η ιταλική οικονομία επέδειξε μια πιο συγκρατημένη αναπτυξιακή πορεία, το 2024, αντιμετωπίζοντας διαρθρωτικές προκλήσεις και επιδράσεις από το εξωτερικό περιβάλλον, καθώς τα πραγματικά στοιχεία για το ΑΕΠ έδειξαν μια μέτρια ετήσια αύξηση περίπου 0,7%, το 2024, ενώ οι προβλέψεις για το 2025 δείχνουν παρόμοιους, συγκρατημένους ρυθμούς ανάπτυξης, αντανakλώντας την επιβράδυνση της παγκόσμιας ζήτησης και εγχώριες αδυναμίες. Η αγορά εργασίας συνέχισε να βελτιώνεται σταδιακά, με μείωση της ανεργίας, αν και οι περιφερειακές ανισότητες παρέμεναν σημαντικές μεταξύ Βορρά και Νότου. Το εμπορικό ισοζύγιο επηρεάστηκε από τις διεθνείς συνθήκες, αν και οι εξαγωγές συνέχισαν να αποτελούν σημαντικό παράγοντα, με την ιδιωτική κατανάλωση να παραμένει σχετικά συγκρατημένη, επηρεασμένη από τον πληθωρισμό, ο οποίος διαμορφώθηκε περίπου στο 2,5%, το 2024, και την αβεβαιότητα. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας παρέμεινε υπό στενή παρακολούθηση, αν και η ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών είχε βελτιωθεί. Από δημοσιονομικής πλευράς, η κυβερνητική συνθήκη χαρακτηρίστηκε από υψηλό δημόσιο χρέος, καθιστώντας τη δημοσιονομική προσαρμογή μια διαρκή και κρίσιμη πρόκληση, με τις μακροχρόνιες δυναμικές να αποβλέπουν στην υλοποίηση φιλόδοξων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας, τη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και την αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, προκειμένου να ενισχύσει τη δυναμική της ανάπτυξης και να μειώσει την ευαλωτότητά της.

Ως η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωζώνης, η Γερμανία αντιμετώπισε μια δύσκολη συγκυρία το 2024, κυρίως λόγω της εξάρτησής της από τις εξαγωγές, τον ενεργειακό τομέα και τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Τα πραγματικά στοιχεία για το ΑΕΠ έδειξαν ελαφρά ετήσια συρρίκνωση, περίπου -0,3%, το 2024, αντανakλώντας την αδύναμη παγκόσμια ζήτηση και τις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης, με τις προβλέψεις να υποδεικνύουν μια αργή και σταδιακή ανάκαμψη, εξαρτώμενη από τη βελτίωση του διεθνούς εμπορίου. Η αγορά εργασίας, παρά την οικονομική αδυναμία, παρέμεινε αξιοσημείωτα ανθεκτική, με τη διατήρηση χαμηλών ποσοστών ανεργίας, κάτι το οποίο δείχνει τη στέρεα βάση του κοινωνικού κράτους. Το εμπορικό ισοζύγιο, αν και παρέμεινε πλεονασματικό, επηρεάστηκε από την κάμψη της παγκόσμιας ζήτησης, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση εξακολούθησε να είναι συγκρατημένη, λόγω της αβεβαιότητας και του πληθωρισμού, ο οποίος διαμορφώθηκε στο

2,3% περίπου, το 2024. Η κυβέρνηση διατήρησε μια προσεκτική δημοσιονομική πολιτική, αν και οι αυξημένες ανάγκες για επενδύσεις στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση αποτελούσαν και αποτελούν πρόκληση, όσον αφορά την αύξηση του παραγωγικού κόστους. Μακροπρόθεσμα, η Γερμανία αντιμετωπίζει την πρόκληση του μετασχηματισμού του βιομηχανικού της μοντέλου, της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των αλυσίδων εφοδιασμού και της αντιμετώπισης των δημογραφικών αλλαγών για τη διατήρηση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας και ευημερίας, σε ένα μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό και οικονομικό περιβάλλον.

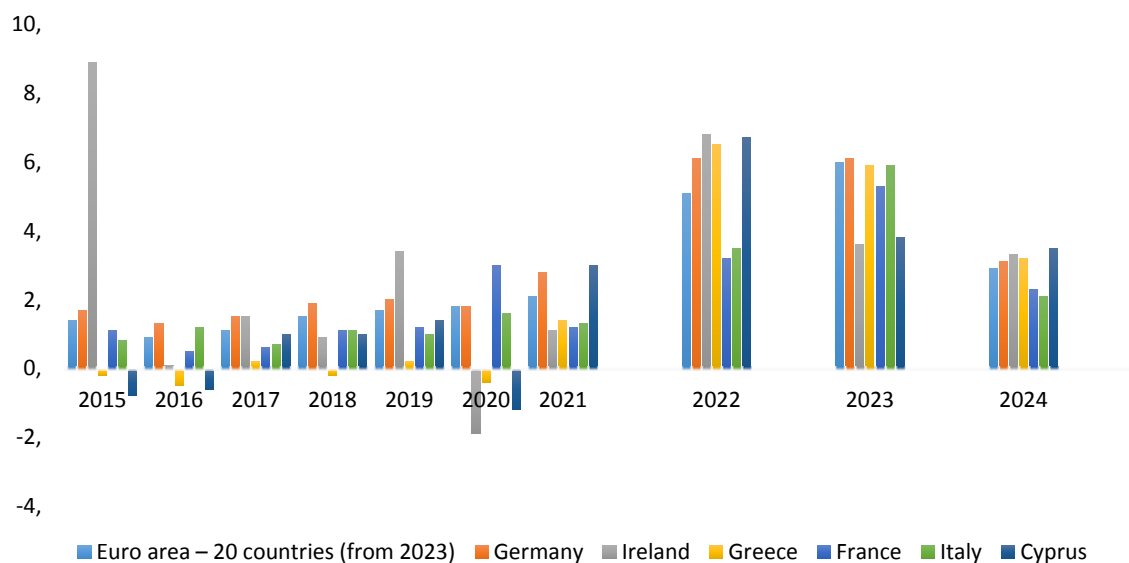
Η γαλλική οικονομία επέδειξε σχετική σταθερότητα το 2024, σε ένα δύσκολο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον. Τα πραγματικά στοιχεία για το ΑΕΠ έδειξαν μέτρια ετήσια αύξηση περίπου 0.8% το 2024, υποστηριζόμενη κυρίως από την εγχώρια ζήτηση, ενώ προβλέψεις για το 2025 υποδεικνύουν παρόμοιους, μέτριους ρυθμούς ανάπτυξης, με την ενίσχυση της αγοράς εργασίας να βελτιώνεται σταδιακά, έχοντας ως απώτερο σκοπό την μείωση της ανεργίας και την διαρθρωτική μεταρρύθμιση της παραγωγικότητας. Το εμπορικό ισοζύγιο παραμένοντας ελλειμματικό δείχνει την αλληλεξάρτηση της γαλλικής οικονομίας από τον εξωτερικό τομέα πράγμα που καθιστά την ιδιωτική κατανάλωση έναν σημαντικό πυλώνα στήριξης, παρά τις επιπτώσεις του πληθωρισμού. Εξετάζοντας την δημοσιονομική πολιτική, η κυβέρνηση αντιμετώπισε την πρόκληση του υψηλού δημόσιου χρέους και ελλείμματος, με τις προσπάθειες για δημοσιονομική εξυγίανση να αποτελούν προτεραιότητα, αντιμετωπίζοντας παράλληλα κοινωνικές και πολιτικές πιέσεις, καθώς και πολιτική αποσταθεροποίηση. Η Γαλλία επικεντρώνεται στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την απλοποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου, την προώθηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης και την αύξηση των επενδύσεων, με στόχο τη διασφάλιση βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης και τη μείωση των μακροχρόνιων δημοσιονομικών ανισορροπιών.

Η κυπριακή οικονομία συνέχισε να επιδεικνύει αξιοσημείωτη δυναμική και ανθεκτικότητα το 2024, καθώς τα στοιχεία έδειξαν πως το ΑΕΠ παρουσίασε υγιή ετήσια αύξηση περίπου 2.8% το 2024, υπογραμμίζοντας την ισχυρή ανάκαμψη η οποία τροφοδοτείται από το ενθαρρυντικό κλίμα της διατήρησής της σε αυτά τα επίπεδα αν και με μία σταθεροποιητική προοπτική. Η αγορά εργασίας παρέμεινε σε εξαιρετική κατάσταση, με πολύ χαμηλά ποσοστά ανεργίας και υψηλή συμμετοχή του εργατικού δυναμικού καθ' όλη τη διάρκεια του 2024. Το εμπορικό ισοζύγιο παρέμεινε δομικά ελλειμματικό σε αγαθά, ωστόσο, οι ισχυρές επιδόσεις των εξαγωγών υπηρεσιών, κυρίως του τουρισμού και των χρηματοπιστωτικών/επαγγελματικών υπηρεσιών, αντιστάθμιζαν σημαντικά αυτή την εικόνα. Η ιδιωτική κατανάλωση παρέμεινε ανθεκτική, υποστηριζόμενη από την πλήρη απασχόληση και τη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος, παρά τον πληθωρισμό που διαμορφώθηκε περίπου στο 2.8% το 2024. Ο

τουρισμός αποτέλεσε, για άλλη μια χρονιά, τον κύριο πυλώνα της οικονομίας, καταγράφοντας εξαιρετικά αποτελέσματα το 2024, με πολύ καλές προοπτικές και για το 2025. Τέλος, η Κύπρος στοχεύει στην περαιτέρω διαφοροποίηση της οικονομίας της, την προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της έναντι εξωτερικών κλυδωνισμών, αξιοποιώντας αποτελεσματικά τους ευρωπαϊκούς πόρους.

Η πορτογαλική οικονομία συνέχισε την αξιοσημείωτη πορεία ανάκαμψης και ανάπτυξης το 2024, επιδεικνύοντας ισχυρή δυναμική, διότι στοιχεία για το ΑΕΠ έδειξαν ετήσια αύξηση περίπου 2.3% το 2024, επιβεβαιώνοντας την θετική πορεία της οικονομίας οι οποία ενισχύεται από τις σταθεροποιητικές προβλέψεις για το επόμενο έτος. Η αγορά εργασίας παρουσίασε εξαιρετικές επιδόσεις, με συνεχή μείωση της ανεργίας καθ' όλη τη διάρκεια του 2024 και επίτευξη ιστορικών χαμηλών επιπέδων, ενώ την ίδια στιγμή η ιδιωτική κατανάλωση παρέμεινε ένας βασικός μοχλός ανάπτυξης, παρά τις επιπτώσεις του πληθωρισμού, ο οποίος διαμορφώθηκε περίπου στο 2.5% το 2024. Επιπλέον η τουριστική δραστηριότητα συνέχισε την εντυπωσιακή της πορεία, καταγράφοντας εξαιρετικά αποτελέσματα το 2024, αποτελώντας κεντρικό πυλώνα της οικονομίας με πολύ καλές προοπτικές και για το 2025. Εν κατακλείδι, η Πορτογαλία στοχεύει στην αύξηση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση των επενδύσεων, την προώθηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, αξιοποιώντας αποτελεσματικά τους ευρωπαϊκούς πόρους για τη διασφάλιση μιας πιο ανθεκτικής, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομίας στο μέλλον, με την επίτευξη δημοσιονομικών πλεονασμάτων να ενισχύει αυτή την προοπτική.

Διάγραμμα 1: Πραγματικό ΑΕΠ οικονομιών ευρωζώνης, ποσοστιαίες μεταβολές %

Πηγή: Eurostat

Ειδικότερα για την Ελλάδα

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες αναλύσεις έγκριτων εγχώριων και διεθνών οργανισμών, όπως το IOBE, το ΚΕΠΕ, το ΔΝΤ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο ΟΟΣΑ, η Τράπεζα της Ελλάδος καθώς και οι Alpha Bank και Eurobank, η ελληνική οικονομία αναμένεται να συνεχίσει την αναπτυξιακή της πορεία. Μάλιστα, προβλέπεται να διατηρήσει ρυθμούς υψηλότερους από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης τα επόμενα έτη. Αυτή η θετική δυναμική αποδίδεται κυρίως στην ισχυρή ώθηση από τις επενδύσεις, ειδικότερα εκείνες που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Επιπλέον, η ιδιωτική κατανάλωση, αν και επηρεάζεται από τις πληθωριστικές πιέσεις, ενισχύεται από τη συνεχιζόμενη βελτίωση στην αγορά εργασίας και την αύξηση των ονομαστικών μισθών. Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις για την αύξηση του ΑΕΠ το 2025 συγκλίνουν σε ένα εύρος μεταξύ 2.0% και 2.5%, ενώ για το 2026 αναμένεται μια ήπια επιβράδυνση. Παράλληλα, αναμένεται περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και συνέχιση της πρωτικής πορείας της ανεργίας.

Επιπρόσθετα στα παραπάνω παρατηρείται πως η ελληνική οικονομία επιδεικνύει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα και θετικές επιδόσεις εν μέσω διεθνούς αβεβαιότητας. Η ανάπτυξη υπερβαίνει σταθερά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, προωθώντας την πραγματική σύγκλιση, ενώ η αγορά εργασίας βελτιώνεται (μονοψήφια ανεργία) και η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στηρίζει τα πραγματικά εισοδήματα, μειώνοντας τον κίνδυνο φτώχειας.

Επιπλέον καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η ισχυρή ανάκαμψη των επενδύσεων από το 2019 (+60% έναντι -0.4% στην ευρωζώνη το 2024/2019), καλύπτοντας σημαντικό μέρος του προ κρίσης κενού και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη πολύ περισσότερο από ό,τι στην ευρωζώνη. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ποιοτική στροφή, με τα 4/5 των ιδιωτικών επενδύσεων να κατευθύνονται πλέον σε παραγωγικό κεφάλαιο αντί για κατοικίες, ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη δυναμική.

Παράλληλα, τα δημοσιονομικά επιτεύγματα είναι εντυπωσιακά. Η συνετή πολιτική και η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής οδηγούν σε σταθερά υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα χωρίς νέα μέτρα, επιτρέποντας την ταχύτερη μείωση του δημόσιου χρέους (άνω των 50 μονάδων ΑΕΠ σε τέσσερα έτη) μεταξύ των προηγμένων οικονομιών. Αυτή η αξιοπιστία, που αντανακλάται στις πιστοληπτικές αναβαθμίσεις, καθιστά την Ελλάδα παράδειγμα δημοσιονομικής ανθεκτικότητας και στο πλαίσιο των νέων κανόνων της ΕΕ, με το χρέος σε βιώσιμη πρωτική τροχιά ακόμη και υπό δυσμενείς συνθήκες. Ωστόσο, δεν απουσιάζουν οι προκλήσεις. Αφενός, ο πληθωρισμός, μολονότι υποχωρεί, παραμένει επίμονος σε βασικά

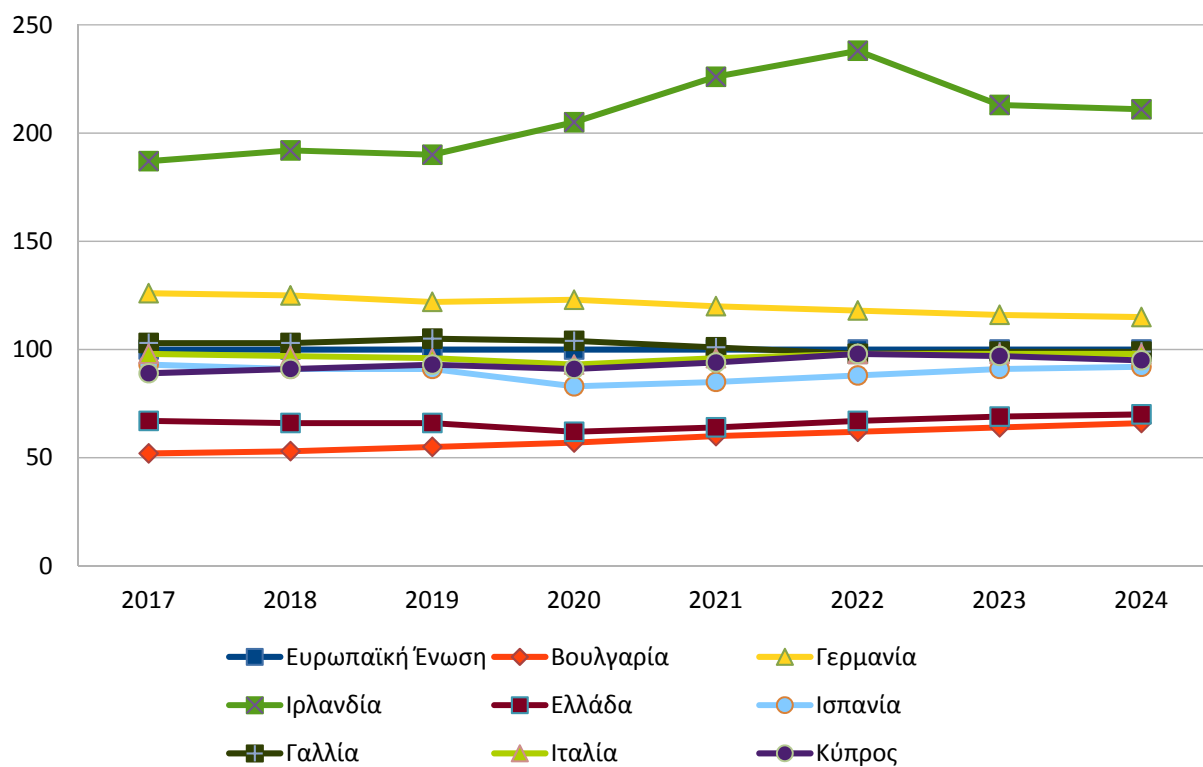
αγαθά και υπηρεσίες, αφετέρου, οι γεωπολιτικές εντάσεις καθώς και η ενδεχόμενη ασθενέστερη ζήτηση από την υπόλοιπη Ευρώπη συνιστούν πηγές αβεβαιότητας. Κατά συνέπεια, η πλήρης αξιοποίηση των πόρων του ΤΑΑ, η προσήλωση στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης και βιώσιμης ανάπτυξης.

1.3 Κατά Κεφαλήν πραγματικό εισόδημα: Διεθνής Σύγκριση

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Eurostat για το 2024, τα οποία αναδεικνύονται και μέσα από αναλύσεις στον ελληνικό οικονομικό τύπο (όπως π.χ. από τους Οικονομικό Ταχυδρόμο, Fortune Greece, Dnews, Imerisia, Powergame), το κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα, εκφρασμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPS), ανήλθε στο 70% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ=100%). Αυτό τοποθετεί την Ελλάδα στην προτελευταία θέση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, με μόνο τη Βουλγαρία να καταγράφει χαμηλότερο επίπεδο (περίπου 66% του μέσου όρου της ΕΕ). Συγκριτικά, χώρες όπως η Γερμανία βρίσκονται πολύ πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (περίπου 120%), ενώ και η Κύπρος παρουσιάζει υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε PPS από την Ελλάδα (περίπου 90%).

Αν και η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) έχει καταγράψει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ τα τελευταία έτη, συμβάλλοντας σε μια μικρή βελτίωση της θέσης της χώρας σε σχέση με προηγούμενες περιόδους, η απόσταση από τον μέσο όρο της ΕΕ παραμένει σημαντική. Οι επιπτώσεις αυτής της υστέρησης είναι πολλαπλές και αφορούν άμεσα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών, την αγοραστική τους δύναμη και την ευημερία της κοινωνίας γενικότερα. Το χαμηλότερο κατά κεφαλήν πραγματικό εισόδημα συνδέεται με προκλήσεις στην αγορά εργασίας, χαμηλότερες κατά μέσο όρο αμοιβές και δυσκολίες στη διατήρηση εξειδικευμένου προσωπικού, γεγονότα που δημιουργούν αρνητικά αποτελέσματα και στον εμπορικό και επιχειρηματικό εγχώριο τομέα. Η επίτευξη ουσιαστικής σύγκλισης με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο απαιτεί τη συνέχιση των προσπαθειών για την ενίσχυση της παραγωγικότητας, την αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα 2: Σύγκλιση/Απόκλιση επιλεγμένων χωρών με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης (PPS- Ε.Ε 27=2020)

Πηγή: Eurostat

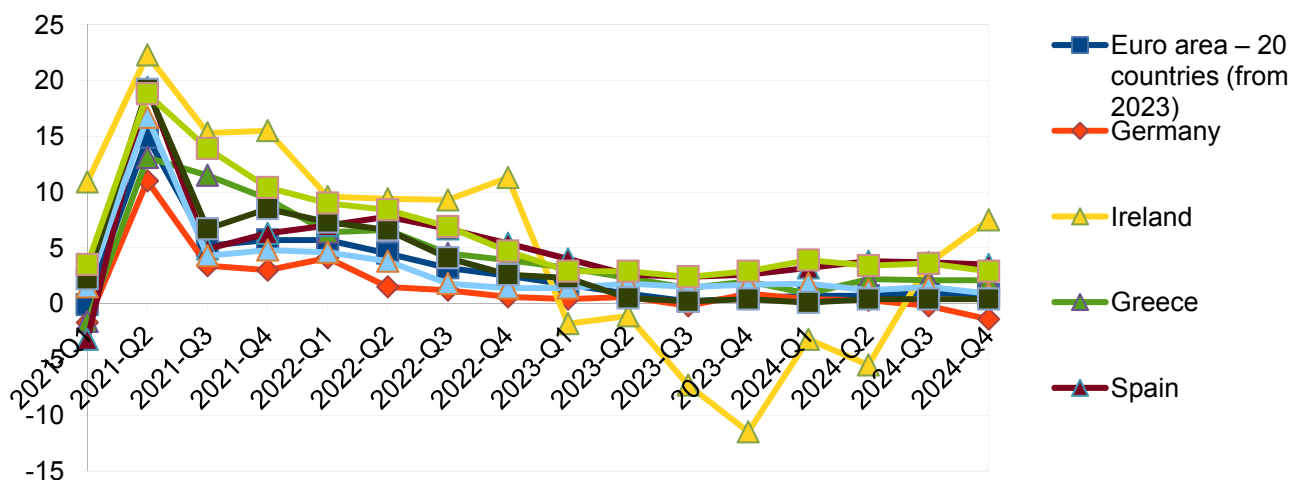
1.4 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

Τον Απρίλιο του 2025, ο μεταποιητικός τομέας της Ευρωζώνης παρουσίασε σημάδια ανάκαμψης, με τη δεύτερη συνεχόμενη αύξηση της παραγωγής και τον ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων τριών ετών. Παρά τη συνεχιζόμενη μείωση των νέων παραγγελιών, λόγω της ανατίμησης του ευρώ και των μακροοικονομικών ανησυχιών, η ζήτηση πλησίασε τη σταθεροποίηση. Οι εξαγωγικές αγορές συνέχισαν να αποτελούν τροχοπέδη. Η Ελλάδα και η Ιρλανδία σημείωσαν τις καλύτερες επιδόσεις, ενώ οι μεγάλες οικονομίες κατέγραψαν ηπιότερες συρρικνώσεις με την εμπιστοσύνη να υποχωρεί. Επιπλέον παρατηρήθηκε επιβράδυνση του ρυθμού μείωσης της απασχόλησης και της αγοραστικής δραστηριότητας, καθώς και μείωση των χρόνων παράδοσης και του κόστους εισροών. Αντίθετα, οι τιμές παραγωγής αυξήθηκαν με τον ταχύτερο ρυθμό των τελευταίων δύο ετών. Ως αποτέλεσμα αυτού, ο Δείκτης PMI Μεταποίησης ΗCOB της Ευρωζώνης αυξήθηκε στο 49, σηματοδοτώντας τον πιο ήπιο ρυθμό συρρίκνωσης της εργοστασιακής δραστηριότητας εδώ και δύο χρόνια⁴. Ωστόσο, οι φόβοι για δασμούς οδήγησαν σε περιορισμό των προσλήψεων, ενώ το κόστος εισροών μειώθηκε για πρώτη φορά από τον Νοέμβριο, παρά την αύξηση των τιμών παραγωγής. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στην αλληλεπίδραση της αδύναμης εξωτερικής ζήτησης, που επιδεινώθηκε από την ισχυροποίηση του ευρώ και τις γεωπολιτικές ανησυχίες για εμπορικό πόλεμο, με την προσπάθεια των εργοστασίων να προσαρμοστούν στην σχεδόν σταθεροποίηση της εγχώριας ζήτησης και στην ανάγκη διαχείρισης των ανεκτέλεστων παραγγελιών. Η αβεβαιότητα για το μέλλον επηρεάζει τις αποφάσεις για προσλήψεις.

---

⁴ Trading Economics, Euro Area manufacturing PMI

Διάγραμμα 3: ΑΠΑ επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών (μεταβολές %)

Πηγή: Eurostat

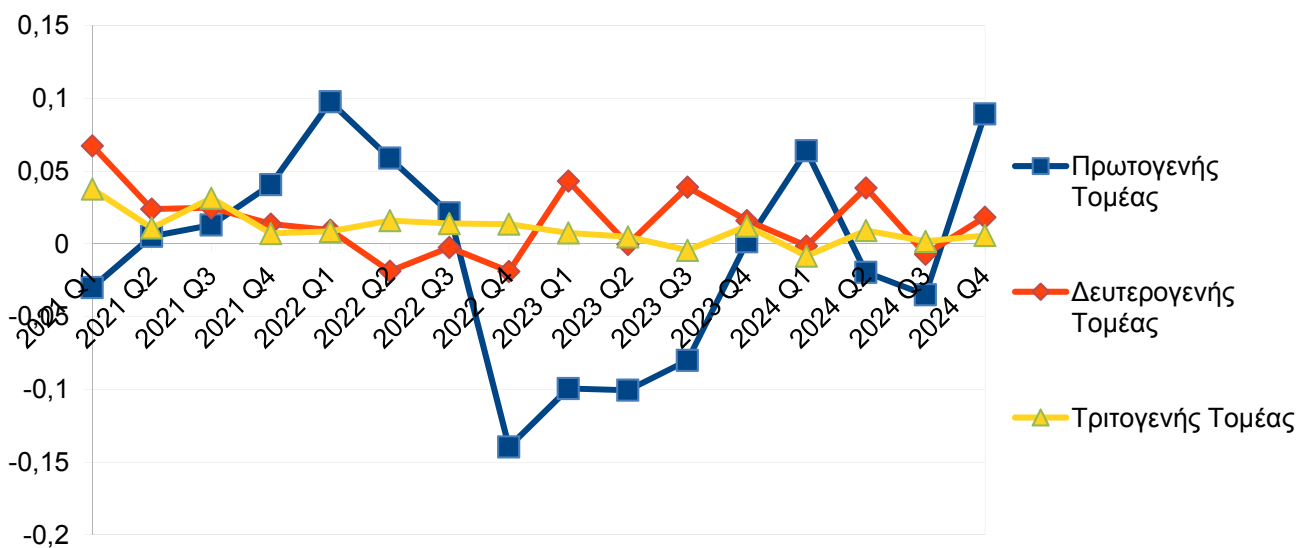
Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της ελληνικής οικονομίας συνέχισε την ανοδική της πορεία το 2024. **Κυρίως**, η θετική αυτή εξέλιξη οφείλεται στην ισχυρή απόδοση της βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας και των κατασκευών, **καθώς επίσης** και του τομέα των υπηρεσιών. **Αντίθετα**, ο αγροτικός τομέας κατέγραψε μείωση. **Ειδικότερα**, η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε σημαντική αύξηση, υποστηριζόμενη από την άνοδο της μεταποίησης και της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, με τον δείκτη PMI να υπερβαίνει τον αντίστοιχο της Ευρωζώνης. **Επιπλέον**, ο κατασκευαστικός τομέας ενισχύθηκε, ενώ και ο τομέας των υπηρεσιών συνέβαλε θετικά, ιδίως το εμπόριο, ο τουρισμός και οι μεταφορές, αντανακλώντας και τις θετικές προσδοκίες των επιχειρήσεων⁵.

Βάσει των ευρημάτων της τριμηνιαίας έκθεσης του IOBE για το πρώτο τρίμηνο του 2025, η συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της ελληνικής οικονομίας εκτιμάται ότι διατήρησε θετικό πρόσημο, αν και με επιβράδυνση συγκριτικά με προηγούμενα τρίμηνα. Ο πρωτογενής τομέας επέδειξε ανθεκτικότητα, πιθανώς με οριακή αύξηση της ΑΠΑ, υποστηριζόμενος από συγκεκριμένες καλλιέργειες παρά τις προκλήσεις στο κόστος εισροών. Στον δευτερογενή τομέα, η μεταποίηση κατέγραψε ήπια ανάπτυξη και οι κατασκευές συνέχισαν τη θετική τους συνεισφορά, τροφοδοτούμενες από επενδυτικά σχέδια, ενώ ο τριτογενής τομέας (υπηρεσίες) παρέμεινε ο κύριος πυλώνας ανάπτυξης, με κλάδους όπως το

⁵ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή 2024, Απρίλιος 2025

εμπόριο, η πληροφορική και οι επικοινωνίες να οδηγούν την αύξηση της ΑΠΑ, παρότι ορισμένοι άλλοι, όπως οι μεταφορές, ενδέχεται να αντιμετωπίσαν πιέσεις.

Διάγραμμα 4: ΑΠΑ στους τρεις τομείς της ελληνικής οικονομίας-Μεταβολές (%)

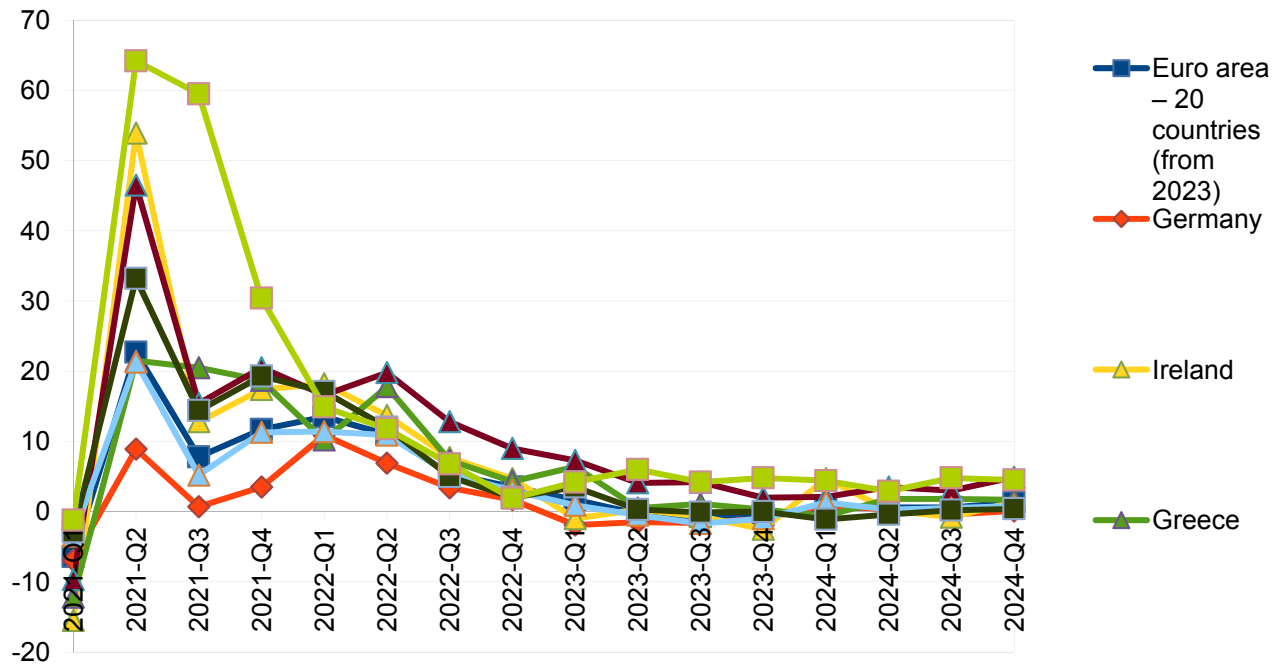

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ- επεξεργασία στοιχείων ΕΣΣΕ

Η αγορά του λιανικού εμπορίου κατέγραψε πτώση στο μέγεθος των πωλήσεων της κατά 1,5% το 2024, έπειτα από μια πιο αισθητή συρρίκνωση την προηγούμενη χρονιά. Συγκεκριμένα, ο όγκος της δραστηριότητας μειώθηκε στις περισσότερες κύριες κατηγορίες καταστημάτων, με την πιο έντονη υποχώρηση να παρατηρείται στα οικιακά είδη και στα τρόφιμα/ποτά. **Εντούτοις**, υπήρξε άνοδος σε φαρμακευτικά/καλλυντικά και μεγάλες αλυσίδες τροφίμων. **Μάλιστα**, η περαιτέρω κάμψη του δείκτη επιχειρηματικού κλίματος στις αρχές του 2025 αποτυπώνει αρνητικό κλίμα στις επιχειρήσεις για το επόμενο διάστημα. **Πιο αναλυτικά**, η αισιοδοξία πέφτει σε αρκετούς τομείς της λιανικής αγοράς, περιλαμβανομένων των οχημάτων και των πολυκαταστημάτων. **Παράλληλα**, η πτώση επηρέασε και το χονδρεμπόριο, το οποίο είδε τόσο το μέγεθος όσο και τον τζίρο του να συρρικνώνονται το 2024. **Στον αντίποδα**, οι υπηρεσίες παρουσίασαν άνοδο στον τζίρο σε όλους τους κύριους τομείς το 2024, μεταξύ άλλων σε μεταφορές και τουρισμό⁶. **Ωστόσο**, για το πρώτο τρίμηνο του 2025, οι δείκτες κλίματος για τις υπηρεσίες δείχνουν επιδείνωση των συνολικών προοπτικών, κυρίως λόγω μείωσης στον τουρισμό, **αν και** οι απώλειες αντισταθμίζονται εν μέρει από βελτίωση σε κλάδους όπως ο χρηματοπιστωτικός τομέας και η πληροφορική.

⁶ IOBE, Η Ελληνική Οικονομία(1^ο Τρίμηνο 2025)

Διάγραμμα 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στους κλάδους του εμπορίου, μεταφορών, διαμονής και εστίασης- Μεταβολές %

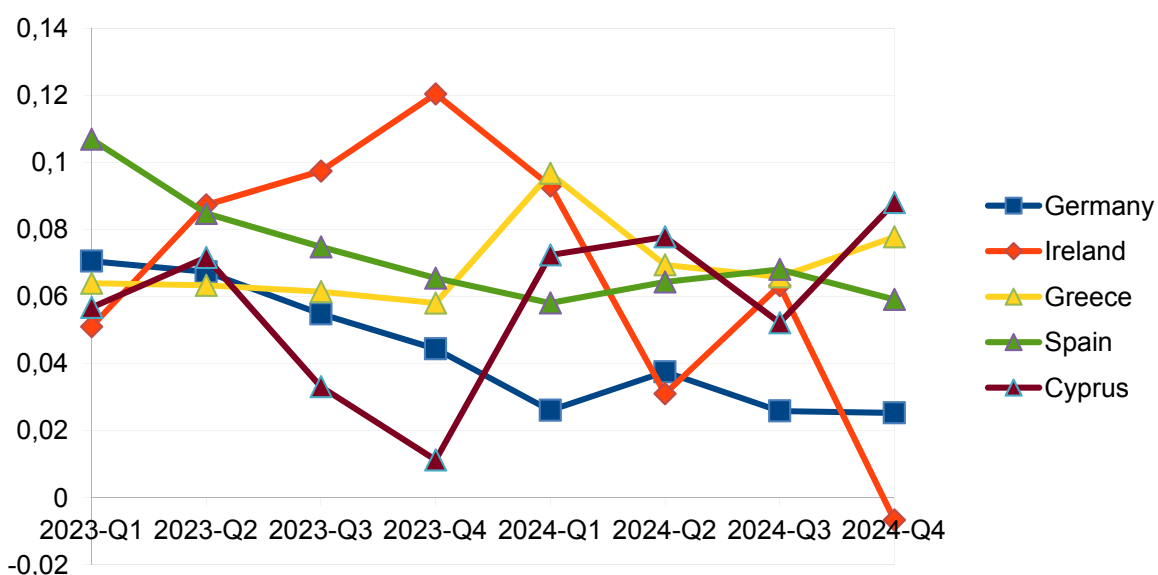
Πηγή: Eurostat

1.5 Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα

Στην παρούσα συγκυρία, το Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα (ΑΔΕ) των νοικοκυριών στην Ευρώπη παρουσιάζει μια ανάμικτη εικόνα. Γενικά, μετά την ανάκαμψη από προηγούμενες κρίσεις, αντιμετωπίζει νέες πιέσεις, κυρίως λόγω του υψηλού πληθωρισμού που διαβρώνει την αγοραστική δύναμη.

Στη Γερμανία, το ΑΔΕ δείχνει μεγαλύτερη σταθερότητα χάρη στην ισχυρή αγορά εργασίας, αν και οι πληθωριστικές πιέσεις είναι αισθητές. Αντίστοιχα, στην Ισπανία, υπάρχει σταδιακή ανάκαμψη από την κρίση χρέους, ωστόσο η υψηλή ανεργία και τα διαρθρωτικά ζητήματα εξακολουθούν να επηρεάζουν αρνητικά το διαθέσιμο εισόδημα.

Διάγραμμα 6: Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα(Μεταβολές %)-Σύνολο οικονομίας

Πηγή: Eurostat

Ειδικότερα στην Ελλάδα, η κατάσταση παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη. Παρόλο που υπήρξε οριακή ανάκαμψη τα τελευταία χρόνια, το ΑΔΕ βρίσκεται ακόμα σε χαμηλά επίπεδα, ως απόρροια της δεκαετούς κρίσης. Οι κύριοι λόγοι είναι η σχετικά υψηλή ανεργία σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, οι χαμηλοί μισθοί, το σημαντικό φορολογικό βάρος και, πλέον, ο έντονος πληθωρισμός, που σταδιακά παρουσιάζει μια ισχυρή αποκλιμάκωση. Συνεπώς, η αγοραστική δύναμη των ελληνικών νοικοκυριών είναι σημαντικά συμπίεσμένη, με την αύξηση του κατώτατου μισθού να ανακουφίζει τα νοικοκυριά, όμως η καθιέρωση της συνεχούς ακρίβειας μειώνει των θετικό αντίκτυπο τέτοιων ρυθμιστικών πολιτικών. Η μελλοντική πορεία εξαρτάται από την οικονομική ανάπτυξη και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, παραμένοντας όμως ευάλωτη στις εξωτερικές αβεβαιότητες.

1.6 Ιδιωτική Κατανάλωση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ακαθάριστο Διαθέσιμο Εισόδημα (ΑΔΕ) των νοικοκυριών και κατ' επέκταση η ιδιωτική κατανάλωση εμφάνισαν μια εικόνα ήπιας ανάκαμψης το Δ' τρίμηνο 2024. Γενικά, η αγοραστική δύναμη επηρεάστηκε θετικά από τον σταδιακό μετριασμό του πληθωρισμού. Ωστόσο, τα σχετικά υψηλά επιτόκια συνέχισαν να περιορίζουν τις δαπάνες, ειδικά για μεγαλύτερες αγορές, ενώ η συγκρατημένη εμπιστοσύνη των καταναλωτών, λόγω οικονομικών και γεωπολιτικών αβεβαιοτήτων, λειτούργησε ανασταλτικά με άμεση συνέπεια η ανάκαμψη να ήταν σταδιακή⁷. Για τα επόμενα τρίμηνα του 2025, αναμένεται επιτάχυνση της ανόδου της κατανάλωσης. Αυτό προβλέπεται καθώς ο πληθωρισμός συνεχίζει να υποχωρεί, ενισχύοντας τους πραγματικούς μισθούς, ενώ οι προσδοκίες για μείωση των επιτοκίων από την ΕΚΤ αναμένεται να βελτιώσουν περαιτέρω το κλίμα εμπιστοσύνης και το κόστος δανεισμού.

Στην Ελλάδα, η ιδιωτική κατανάλωση κατά το Δ' τρίμηνο του 2024 παρέμεινε υπό πίεση, αν και ενδεχομένως με λιγότερο αρνητική δυναμική σε σύγκριση με προηγούμενες περιόδους υψηλού πληθωρισμού. Το ΑΔΕ των νοικοκυριών συνέχισε να επηρεάζεται αρνητικά από παράγοντες όπως το σχετικά υψηλό κόστος ζωής, τους συγκρατημένους μισθούς σε πολλούς τομείς, καθώς και το βάρος της φορολογίας και των ασφαλιστικών εισφορών. Παρότι που η ανεργία έχει μειωθεί, η ποιότητα ορισμένων θέσεων εργασίας και η επισφάλεια περιορίζουν την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος. Συνεπώς, η αγοραστική δύναμη παρέμεινε συμπίεσμένη, οδηγώντας σε συγκρατημένη κατανάλωση. Για τα επόμενα τρίμηνα του 2025, αναμένεται μια αργή, σταδιακή βελτίωση, εξαρτώμενη σημαντικά από την πορεία του τουρισμού, την αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων για αύξηση του εισοδήματος, καθώς και την επίδραση από πιθανές μειώσεις επιτοκίων σε ευρωπαϊκό επίπεδο στην εγχώρια οικονομία και την εμπιστοσύνη.

Η ιδιωτική κατανάλωση στην Ισπανία παρουσίασε συνέχιση της ανάκαμψης κατά το Δ' τρίμηνο του 2024. Αυτή η πορεία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη συνεχιζόμενη βελτίωση της αγοράς εργασίας και την αύξηση της απασχόλησης, καθώς και στην ανθεκτικότητα του τουριστικού τομέα που ενισχύει τα εισοδήματα σε σχετικούς κλάδους. Ενώ ο πληθωρισμός παρουσίασε αποκλιμάκωση, τα υψηλότερα επιτόκια και οι ανησυχίες για την παγκόσμια οικονομία συνέχισαν να μετριάζουν την δυναμική. Ωστόσο, η γενική αίσθηση ανάκαμψης

---

⁷ Eurostat, New Release Euro Indicators- Non Financial Sectors Accounts for the fourth quarter of 2024-28/04/25

συνέβαλε σε ελαφρά βελτίωση της εμπιστοσύνης με τις προβλέψεις να είναι ενθαρρυντικές για συνέχιση της σταδιακής ανόδου της κατανάλωσης, λόγω της περαιτέρω ενίσχυσης της απασχόλησης, της αναμενόμενης μείωσης των επιτοκίων που θα διευκολύνει τον δανεισμό και την κατανάλωση, καθώς και της διατήρησης της δυναμικής στον τουρισμό.

Στη Γερμανία, η ιδιωτική κατανάλωση στο Δ' τρίμηνο του 2024 παρέμεινε σχετικά υποτονική, αντανakλώντας τη συνολική επιβράδυνση της μεγαλύτερης ευρωπαϊκής οικονομίας. Παρά την ανθεκτική στάση της αγοράς εργασίας, με χαμηλά ποσοστά ανεργίας, παράγοντας που στηρίζει το διαθέσιμο εισόδημα, οι καταναλωτές έδειξαν αυτοσυγκράτηση. Αυτό οφείλεται στον αντίκτυπο του υψηλού πληθωρισμού των προηγούμενων περιόδων στην αγοραστική δύναμη, στα σχετικά υψηλά επιτόκια που επηρεάζουν τις δαπάνες, καθώς και στην αβεβαιότητα για την πορεία της οικονομίας, ιδιαίτερα στον βιομηχανικό τομέα. Το επόμενο διάστημα αναμένεται μια σταδιακή, ήπια βελτίωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, με αυτή να εξαρτάται από την ανάκαμψη της συνολικής οικονομίας, την περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού που θα ενισχύσει τους πραγματικούς μισθούς, και την πιθανή επίδραση από τις μειώσεις των επιτοκίων στην εμπιστοσύνη και τις δαπάνες.

Στην Ιρλανδία, η ιδιωτική κατανάλωση κατά το Δ' τρίμηνο του 2024 συνέχισε να παρουσιάζει ανθεκτικότητα, αν και ενδεχομένως με ρυθμό βραδύτερο από την εντυπωσιακή αύξηση του ΑΕΠ που παρατηρείται συχνά λόγω της παρουσίας μεγάλων πολυεθνικών. Η δυναμική αυτή υποστηρίχθηκε από την ισχυρή αγορά εργασίας και την αύξηση των μισθών σε ορισμένους κλάδους, παράγοντες που ενισχύουν το ΑΔΕ. Πάρα ταύτα, το υψηλό κόστος ζωής, ιδιαίτερα στην στέγαση, και τα σχετικά υψηλά επιτόκια περιόρισαν την αγοραστική δύναμη και τις δυνατότητες δανεισμού των νοικοκυριών. Συνεπώς, παρά τη γενική οικονομική ευρωστία, η κατανάλωση ήταν πιο μετριοπαθής, με τα επόμενα τρίμηνα του 2025, να προβλέπεται συνέχιση της ανάπτυξης της ιδιωτικής κατανάλωσης, αν και ο ρυθμός θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη του πληθωρισμού και του κόστους στέγασης, την πορεία των μισθών, καθώς και την επίδραση των μειώσεων των επιτοκίων στην εγχώρια ζήτηση και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

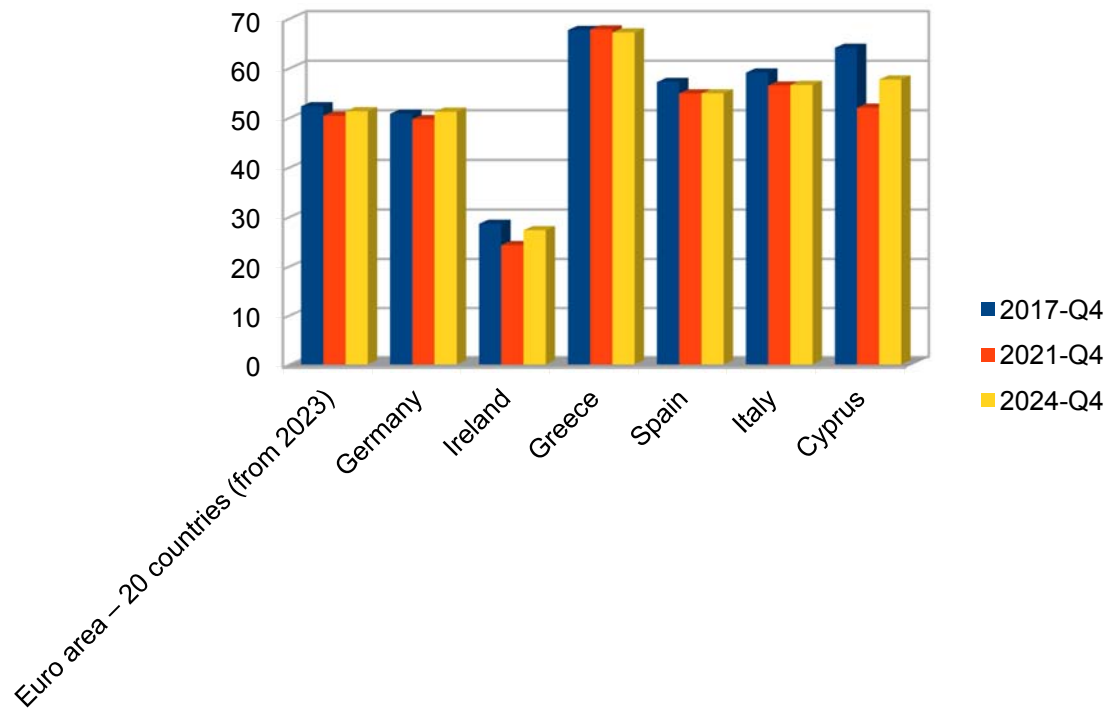
Στην Κύπρο, η ιδιωτική κατανάλωση κατά το Δ' τρίμηνο του 2024 επηρεάστηκε από συγκρουόμενους παράγοντες. Ενώ ο τουρισμός συνέβαλε θετικά στην οικονομική δραστηριότητα και τα σχετικά εισοδήματα, η εγχώρια ζήτηση δέχθηκε πιέσεις. Αυτό οφείλεται κυρίως στην επίδραση του πληθωρισμού στην αγοραστική δύναμη και, σημαντικότερα, στα υψηλά επιτόκια που αύξησαν το κόστος εξυπηρέτησης δανείων και περιόρισαν τη δυνατότητα νέου δανεισμού για τους καταναλωτές. Ως εκ τούτου, η

κατανάλωση, πέραν των τουριστικών περιόδων, παρέμεινε συγκρατημένη. Για τα επόμενα τρίμηνα του 2025, αναμένεται σταδιακή βελτίωση. Αυτή θα υποστηριχθεί από την περαιτέρω μείωση του πληθωρισμού και, κυρίως, από την επίδραση των αναμενόμενων μειώσεων των επιτοκίων της ΕΚΤ, η οποία αναμένεται να διευκολύνει τον δανεισμό και να μειώσει το κόστος για τα νοικοκυριά, ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη και την καταναλωτική δαπάνη, παράλληλα με την προσδοκώμενη πορεία του τουρισμού.

Η πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης αποτελεί κεντρικό δείκτη για την κατανόηση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής συγκυρίας σε μια δεδομένη περίοδο. Βάσει των στοιχείων για το Δ' τρίμηνο του 2024, γενικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η καταγραφήσα ήπια ανάκαμψη της κατανάλωσης σηματοδοτεί μια **οικονομική συγκυρία** όπου η οικονομία σταδιακά προσαρμόζεται στον χαμηλότερο πληθωρισμό αλλά και στα υψηλότερα επιτόκια της ΕΚΤ. Αυτή η συγκρατημένη δυναμική συμβάλλει σε μέτρια συνολική ανάπτυξη, καθώς η κατανάλωση δεν έχει ακόμα ανακτήσει πλήρως την ορμή της. **Κοινωνικά**, αυτή η κατάσταση γεννά ανησυχίες για το βιοτικό επίπεδο και τροφοδοτεί αιτήματα για μισθολογικές αυξήσεις, καθώς ο αντίκτυπος της προηγούμενης ακρίβειας παραμένει αισθητός. Κατά συνέπεια, οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν την **πολιτική πρόκληση** να διαχειριστούν τις κοινωνικές απαιτήσεις διατηρώντας παράλληλα τη δημοσιονομική σταθερότητα εν μέσω οικονομικής αβεβαιότητας.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, η πιο συγκρατημένη πορεία της κατανάλωσης υποδηλώνει βαθύτερες πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα, συνέπεια δομικών αδυναμιών και της συνεχιζόμενης ακρίβειας. Αυτό, εν τω μεταξύ, εντείνει την **κοινωνική δυσαρέσκεια** και ασκεί σημαντική **πολιτική πίεση** στην κυβέρνηση για άμεσα μέτρα ανακούφισης, καθιστώντας τη διαχείριση των προσδοκιών ιδιαίτερα κρίσιμη. Συνολικά, η εικόνα της κατανάλωσης στην Ευρώπη το Δ' τρίμηνο 2024, ειδικά όπως αυτή διαφοροποιείται στην Ελλάδα, αποκαλύπτει μια **συγκυρία** αργής οικονομικής προσαρμογής, διάχυτης κοινωνικής αμφιβολίας και περίπλοκης πολιτικής διαχείρισης εν μέσω οικονομικών και κοινωνικών πιέσεων.

Διάγραμμα 7: Συμβολή της Ιδιωτικής κατανάλωσης (νοικοκυριών) στο ΑΕΠ (% στοιχεία σε πραγματικούς όρους)

Πηγή: Eurostat

Μέρος 2. Πληθωρισμός

2.1 Εξελίξεις και Προοπτικές του Πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα, όπως αποτυπώνεται στον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), συνέχισε την πτωτική του πορεία το 2024, φτάνοντας το 3,0%, έπειτα από κορύφωση 9,3% το 2022 και αποκλιμάκωση σε 4,2% το 2023. Αυτή η υποχώρηση οφείλεται κυρίως στη σημαντική αποκλιμάκωση των τιμών σε βασικές συνιστώσες. Συγκεκριμένα, τόσο τα επεξεργασμένα όσο και τα μη επεξεργασμένα είδη διατροφής κατέγραψαν έντονη πτώση, με τον δείκτη του συνόλου των ειδών διατροφής να υποχωρεί σε -0,2% τον Δεκέμβριο του 2024. Παράλληλα, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός των ενεργειακών αγαθών παρέμεινε σε αρνητικό έδαφος (-1,4%), αντανακλώντας τις σχετικά χαμηλές διεθνείς τιμές πετρελαίου. Επιπλέον, ο ρυθμός μεταβολής των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών επιβραδύνθηκε σημαντικά στο 1,7%⁸.

Πίνακας 3 : Γενικός και Δομικός Πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ(%)

Έτος/τρίμηνο	Ετήσια Βάση	Τρίμηνα			
		Q1	Q2	Q3	Q4
2020	-1,3	0,6	-1,2	-2,2	-2,2
	(-1,0)	-0,3	(-0,6)	(-1,8)	(-1,8)
2021	0,6	-2,1	-0,6	1,3	3,7
	(-0,7)	(-2,0)	(-1,7)	(-0,2)	-1,1
2022	9,3	6,6	10,4	11,5	8,6
	-5,7	-2,4	-4,9	-7,3	-8
2023	4,2	6,4	3,8	3,1	3,5
	-6,3	-8,2	-7,4	-5,7	-3,8
2024	3	3,2	2,7	3,1	3
	-3,4	-3,4	-3,1	-3,4	-3,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος,

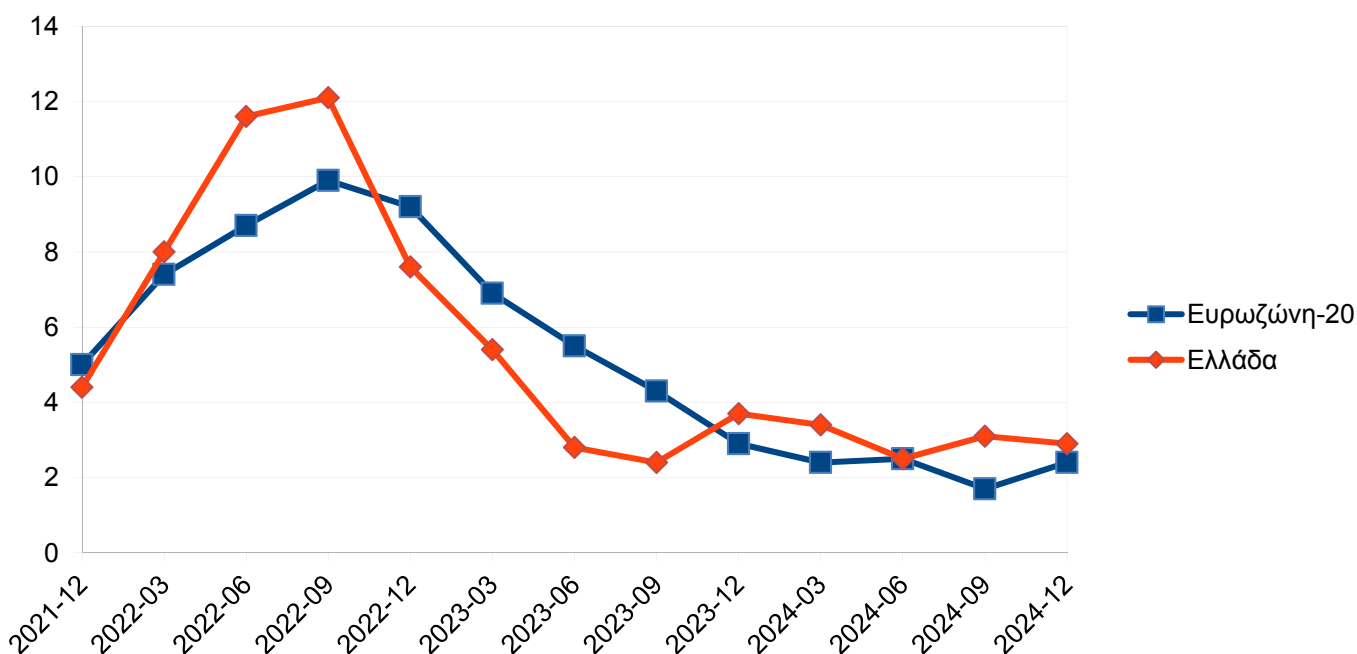
Ο δομικός πληθωρισμός εντός παρενθέσεως (υπολογίζεται χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι ευμετάβλητες τιμές ενέργειας και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα)

Ωστόσο, η αποκλιμάκωση του γενικού πληθωρισμού περιορίστηκε από τον επίμονα υψηλό πληθωρισμό των υπηρεσιών, ο οποίος διατηρήθηκε σε επίπεδα παρόμοια με τα προηγούμενα έτη (4,4%). Αυτό το φαινόμενο συνδέεται με την αύξηση του κόστους εργασίας, την ισχυρή εξωτερική ζήτηση και τις επιδράσεις από την αύξηση έμμεσων φόρων σε συγκεκριμένους

⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή 2024, Απρίλιος 2025

κλάδους. Μάλιστα, ο πληθωρισμός των υπηρεσιών παρουσίασε αύξηση κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2024, συμπαρασύροντας ανοδικά τον πυρήνα του πληθωρισμού (χωρίς ενέργεια και τρόφιμα), δημιουργώντας απόκλιση από τον γενικό ΕνΔΤΚ. Για το 2025, αναμένεται ισχυρή περαιτέρω αποκλιμάκωση του γενικού πληθωρισμού, με αναμενόμενη υποχώρηση στις τιμές των ειδών διατροφής και των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών, αλλά με επιστροφή σε θετικό έδαφος του ενεργειακού πληθωρισμού και συνεχιζόμενη ενίσχυση του πληθωρισμού των υπηρεσιών.

Διάγραμμα 8 : Ρυθμός Μεταβολής ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (%)

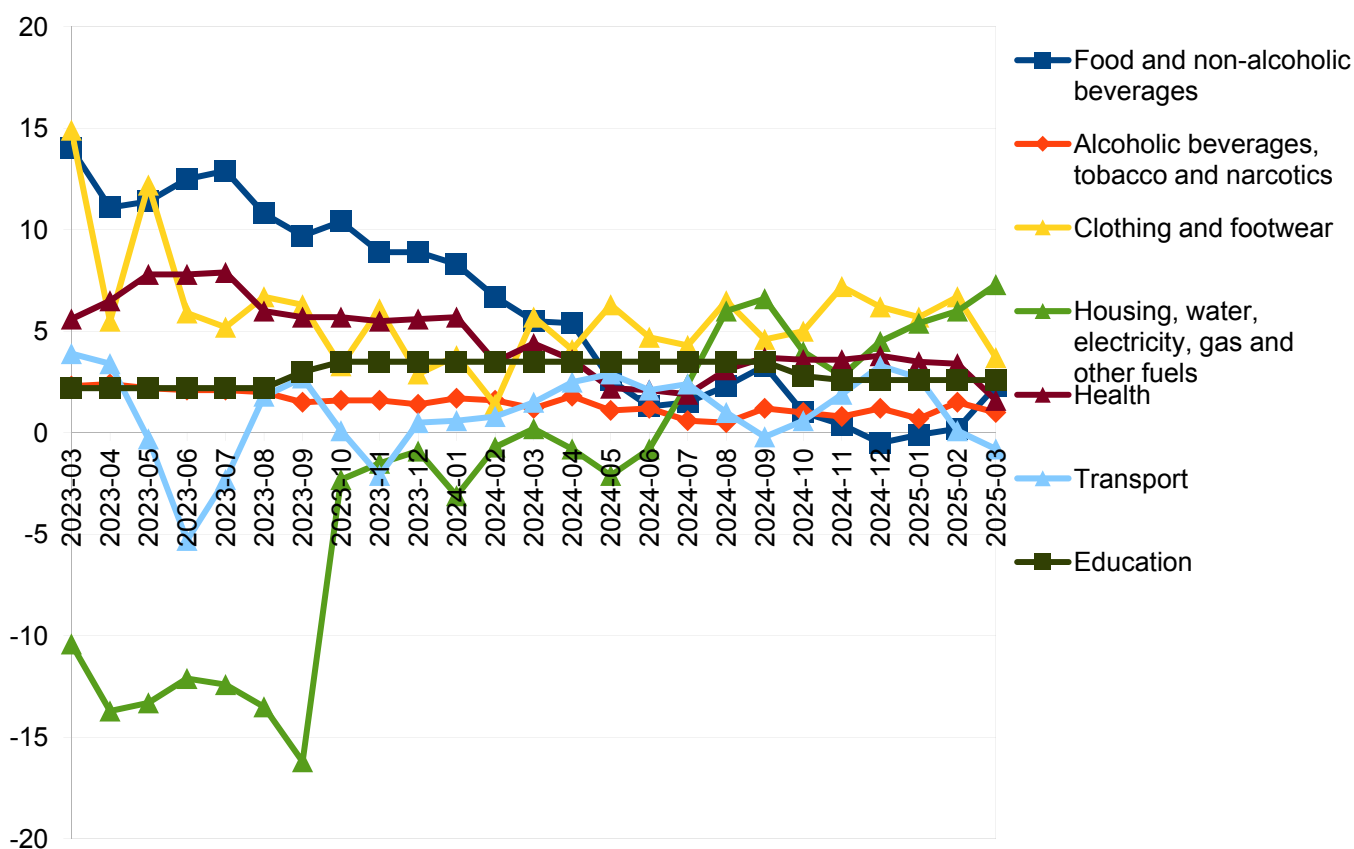

Πηγή: Eurostat

Ο πληθωρισμός, όπως μετριέται από τον ΕνΔΤΚ, αποκλιμακώθηκε αισθητά τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη κατά τη διάρκεια του 2024, συνεχίζοντας την πτωτική πορεία που ξεκίνησε μετά τα υψηλά του 2022(Διάγραμμα 8). Στην Ευρωζώνη, ο πληθωρισμός συνέχισε την πτώση του, φτάνοντας περίπου το 2,4% το Δ' τρίμηνο του 2024. Ωστόσο, παρά την κοινή αυτή τάση αποκλιμάκωσης, υπήρξαν και διαφορές. Στην Ελλάδα, η πτώση οφείλεται κυρίως στην έντονη υποχώρηση των τιμών σε ενέργεια και είδη διατροφής, παρά την επιμονή του πληθωρισμού στις υπηρεσίες σε υψηλά επίπεδα, γεγονός που διαφοροποίησε την ελληνική εικόνα και συνέβαλε σε υψηλότερο πυρήνα πληθωρισμού σε σχέση με την Ευρωζώνη. Συνεπώς, ενώ αμφότερες οι περιοχές είδαν τον πληθωρισμό να πέφτει, η Ελλάδα διατήρησε έναν υψηλότερο ρυθμό, επηρεαζόμενη ιδιαίτερα από τη δυναμική των τιμών στις υπηρεσίες.

Επιπρόσθετα, παρατηρούνται διακριτά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά ανάμεσα σε διάφορες ομάδες προϊόντων και υπηρεσιών. Κυρίαρχο στοιχείο αποτελεί ο τομέας των **υπηρεσιών**, του οποίου ο πληθωρισμός παρέμεινε επίμονα υψηλός (4,4% μέσο ετήσιο ρυθμό το 2024), σε αντίθεση με την αποκλιμάκωση του γενικού δείκτη. Τα διαρθρωτικά αίτια αυτής της εξέλιξης περιλαμβάνουν την άνοδο της ζήτησης λόγω ανθεκτικής ιδιωτικής κατανάλωσης, τη χρονική υστέρηση στην προσαρμογή των τιμών τους, την υψηλή ένταση εργασίας στον τομέα που καθιστά τις τιμές ευαίσθητες στις μισθολογικές αυξήσεις, καθώς και τη σημαντική στάθμισή τους στον ΕνΔΤΚ.

Διάγραμμα 9: Ρυθμός μεταβολής βασικών ομάδων προϊόντων στην Ελλάδα (ΕνΔΤΚ %)

Πηγή: Eurostat

Αντιθέτως, άλλες κατηγορίες όπως τα **είδη διατροφής** και τα **μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά** (που περιλαμβάνουν την **ένδυση-υπόδηση**) παρουσίασαν έντονη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού τους το 2024. Ο πληθωρισμός των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών υποχώρησε στο 1,7%, συμβάλλοντας καθοριστικά στη μείωση του γενικού δείκτη. Τέλος, η συνολική εικόνα για το 2024 δείχνει ότι ο τομέας των υπηρεσιών στο σύνολό του, με τα

προαναφερθέντα διαρθρωτικά του γνωρίσματα, υπήρξε ο κύριος παράγοντας που εμπόδισε μια ταχύτερη αποκλιμάκωση του συνολικού πληθωρισμού στην Ελλάδα, διαφοροποιώντας την πορεία του σε σχέση με τις τάσεις στα αγαθά.

Στον βραχυχρόνιο ορίζοντα τον Μάρτιο του 2025, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή κατέγραψε αύξηση 2,4% σε ετήσια βάση, μία μεταβολή που προήλθε κυρίως από την άνοδο των τιμών σε ευρείες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, σημαντικές αυξήσεις παρατηρήθηκαν στις ομάδες Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά, Ένδυση και υπόδηση, Στέγαση (ιδιαίτερα σε ενοίκια και ενέργεια), Υγεία, Επικοινωνίες, Εκπαίδευση, καθώς και Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια. Επιπροσθέτως, άνοδο σημείωσαν οι δείκτες για τα Αλκοολούχα ποτά και καπνό, Αναψυχή-Πολιτιστικές δραστηριότητες, και Άλλα αγαθά και υπηρεσίες, αντανakλώντας αυξητικές τάσεις σε διάφορα επιμέρους είδη. Ωστόσο, αυτή η γενική ανοδική πορεία μετριάστηκε εν μέρει από τη μείωση των τιμών στις Μεταφορές, κυρίως λόγω της πτώσης σε καύσιμα και μεταχειρισμένα αυτοκίνητα, αντισταθμίζοντας εν μέρει τις αυξήσεις σε άλλα αγαθά και υπηρεσίες⁹.

---

⁹ ΕΛΣΤΑΤ-ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ: Μάρτιος 2025

2.2 Πληθωριστικές Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου και Καταναλωτών

Εξετάζοντας τα διαθέσιμα στοιχεία και τις έρευνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που σκιαγραφούν τις οικονομικές τάσεις στην Ελλάδα έως τον Μάρτιο του 2025, μπορούμε να παρατηρήσουμε την κατάσταση των πληθωριστικών προσδοκιών των επιχειρηματιών του λιανικού εμπορίου. Ενώ ο γενικός ΕνΔΤΚ παρουσίαζε σημάδια αποκλιμάκωσης κατά την περίοδο αυτή, οι προσδοκίες στον τομέα του λιανικού εμπορίου φαίνεται να επηρεάζονταν από ειδικότερους παράγοντες. Συγκεκριμένα, από τα τέλη του τέταρτου τριμήνου του 2024 και τους πρώτους μήνες του 2025, οι επιχειρηματίες του κλάδου πιθανότατα συνέχισαν να αναμένουν αυξήσεις στις τιμές πώλησης, αν και ασθενέστερες με προηγούμενες περιόδους.. Αυτό αποδίδεται σε παράγοντες όπως οι συνεχιζόμενες πιέσεις από το κόστος παραγωγής και μεταφορών, καθώς και οι επιπτώσεις από τις αυξήσεις στο κόστος εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ανόδου του κατώτατου μισθού που συμπιέζει το περιθώριο κέρδους των επιχειρηματιών. Επιπλέον, η παρατηρούμενη ανθεκτικότητα στην ιδιωτική κατανάλωση ενίσχυσε ενδεχομένως την ικανότητα των επιχειρήσεων να μετακυλίουν μέρος αυτού του κόστους στους καταναλωτές. Ως εκ τούτου, παρά την επιβράδυνση του πληθωρισμού σε άλλες κατηγορίες, οι πληθωριστικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο παρέμειναν θετικές, αντανακλώντας τις ειδικές συνθήκες και διαρθρωτικές πιέσεις που αντιμετωπίζει ο συγκεκριμένος τομέας της ελληνικής οικονομίας.

Πίνακας 4: Πληθωριστικές προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου στην Ελλάδα.

Έτος/ μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	10,9	12,1	11,3	-0,4	12,7	-9,7	3,3	7,3	-2,9	-0,8	4,1	7,8
2021	2,1	-0,4	1,3	13,0	31,6	30,3	31,2	39,3	39,7	46,2	73,8	59,9
2022	54,9	58,3	63,1	64,9	64,0	72,8	66,5	56,6	60,6	63,1	64,4	57,5
2023	52,3	58,3	60,1	48,5	47,7	37,8	25,6	22,4	46,2	24,9	17,0	22,8
2024	47,6	23,1	51,3	34,2	37,7	24,1	29,1	33,1	12,3	16,2	12,4	43,3
2025	16,9	8,9	15,3									

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Σε ότι αφορά τις πληθωριστικές προσδοκίες των καταναλωτών κατά την περίοδο από τα τέλη του 2024 έως τον Μάρτιο του 2025, παρέμειναν σε σχετικά υψηλά επίπεδα, παρά την αποκλιμάκωση του γενικού δείκτη. Αυτό το φαινόμενο αποδίδεται σε ορισμένα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά. Πρώτον, οι καταναλωτές επηρεάζονται άμεσα από τις τιμές ειδών ευρείας κατανάλωσης, όπως τα τρόφιμα και οι υπηρεσίες, όπου οι πληθωριστικές πιέσεις παρέμειναν επίμονες ή και αυξήθηκαν σε επιμέρους κατηγορίες κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Δεύτερον, η συσσωρευμένη εμπειρία υψηλού πληθωρισμού τα προηγούμενα έτη έχει εδραιώσει υψηλότερες προσδοκίες για τις μελλοντικές αυξήσεις τιμών. Τρίτον, η αντίληψη για την αγοραστική δύναμη, επηρεασμένη από την εξέλιξη των πραγματικών εισοδημάτων, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Έτσι, ακόμη και αν ο ρυθμός αύξησης του πληθωρισμού επιβραδύνεται συνολικά, οι καταναλωτές εξακολουθούν να βιώνουν υψηλές τιμές σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, γεγονός που διατηρεί τις προσδοκίες τους για τον πληθωρισμό σε αυξημένα επίπεδα και επηρεάζει αρνητικά το καταναλωτικό κλίμα.

Πίνακας 5 : Πληθωριστικές Προσδοκίες Καταναλωτών στην Ελλάδα.

Έτος /μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μαρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αυγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	-10,40	-5,73	8,07	5,44	-3,85	-8,46	-7,33	-11,87	-12,63	-14,37	-9,90	-11,78
2021	-8,85	-12,62	-9,00	-13,62	-7,65	-2,25	-2,06	1,69	30,74	50,08	41,76	22,94
2022	36,79	31,48	52,54	46,22	39,60	41,31	47,76	45,29	47,74	51,14	41,19	28,63
2023	31,36	32,41	22,73	29,50	14,63	18,29	16,93	21,54	33,62	42,10	38,10	24,84
2024	31,91	32,05	23,03	28,56	32,04	34,41	26,47	31,95	43,12	40,68	37,39	31,44
2025	27,6	31,9	26,9									

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Μέρος 3. Αγορά Εργασίας

3.1 Ανεργία: Εξελίξεις σε Ελλάδα και Ευρώπη

Αναλύοντας την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, παρατηρούμε μια συνεχιζόμενη πτωτική τάση στην ανεργία, η οποία έφτασε σε ένα ιστορικά χαμηλό επίπεδο 5,7% τον Φεβρουάριο του 2025, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat. Η μείωση αυτή, αν και σταδιακή, υπογραμμίζει την ανθεκτικότητα της αγοράς εργασίας στην ΕΕ, παρά τις αυξημένες προσδοκίες ανεργίας που καταγράφηκαν στις αρχές του 2025. Διαρθρωτικά, το χάσμα ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών παρέμεινε σχετικά σταθερό σε ετήσια βάση, ενώ η νεανική ανεργία παρουσίασε μια ήπια κάμψη, κυρίως λόγω της μείωσης στην ανεργία των νέων ανδρών¹⁰.

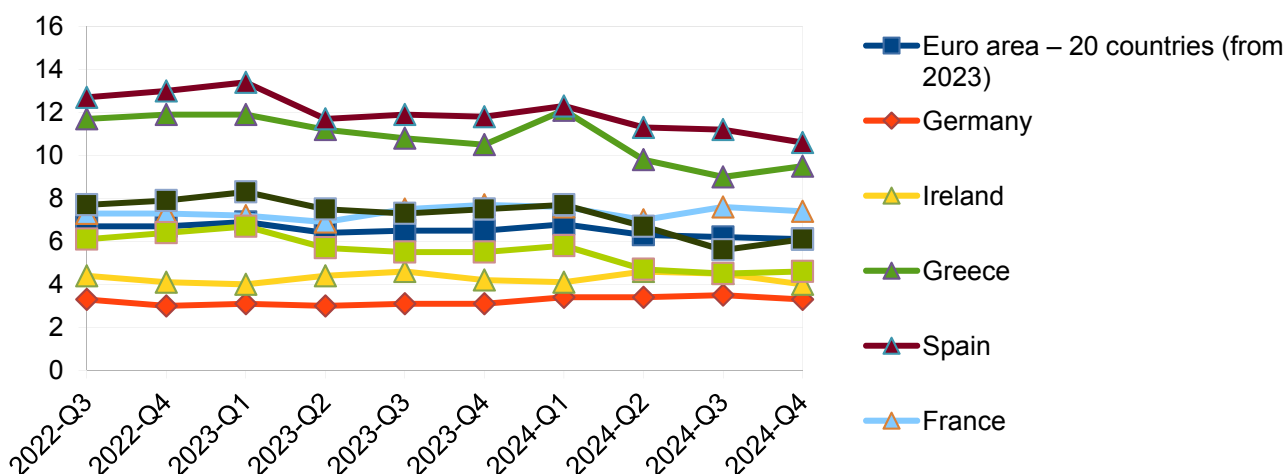
Σε αντιδιαστολή, η Ελλάδα παρουσιάζει ενδιαφέρουσες ιδιαιτερότητες. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ποσοστό των νέων που δεν είναι σε απασχόληση, εκπαίδευση ή κατάρτιση (NEET) σημείωσε σημαντική βελτίωση κατά τουλάχιστον 2 ποσοστιαίες μονάδες στο τέλος του 2024, φτάνοντας το 13,5%. Αυτή η θετική εξέλιξη την τοποθετεί σε καλύτερη θέση σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Όσον αφορά τη γενικότερη απασχόληση, η συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην ΕΕ παρέμεινε σταθερή στο 75,3% κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2024, με μικρές μειώσεις τόσο στην ανδρική όσο και στην γυναικεία συμμετοχή¹¹.

Επιπλέον, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού φαίνεται να σταθεροποιούνται, αν και παραμένουν υψηλότερες από τα προ-πανδημίας επίπεδα. Αυτό συνδέεται με δημογραφικές αλλαγές και την ανάγκη για νέες δεξιότητες που χρειάζεται να εισαχθούν στην αγορά εργασίας. Στην Ελλάδα, η σημαντική μείωση του ποσοστού NEET μπορεί να αποτελέσει έναν παράγοντα που συμβάλλει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού μεσοπρόθεσμα. Συνολικά, η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας δείχνει ανθεκτικότητα, με την Ελλάδα να παρουσιάζει θετικές εξελίξεις σε συγκεκριμένους τομείς όπως η απασχόληση των νέων.

¹⁰ European Commission-Employment and Social Developments in Europe- Quarterly review April 2025

¹¹ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή 2024, Απρίλιος 2025

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη Ποσοστού Ανεργίας στην Ευρώπη (%)

Πηγή: Eurostat

Αναλύοντας την ελληνική αγορά εργασίας το 2024, παρατηρείται μια συνέχεια και ενίσχυση της θετικής δυναμικής που έχει διαμορφωθεί την τελευταία δεκαετία, αντισταθμίζοντας τις απώλειες της προηγούμενης οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, η συνολική απασχόληση κατέγραψε αξιοσημείωτη αύξηση 2,0%, επιταχύνοντας σε σχέση με το 2023, ενώ παράλληλα το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε σημαντικά στο 10,1%. Η βελτίωση αυτή επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, τα οποία έδειξαν θετικό ισοζύγιο ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, αν και χαμηλότερο από το προηγούμενο έτος, με την αύξηση να προέρχεται κυρίως από τον τουρισμό και την πλήρη απασχόληση να υπερτερεί στις προσλήψεις. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, η αύξηση της απασχόλησης προήλθε κατά κύριο λόγο από κλάδους όπως οι κατασκευές, ο τουρισμός και το εμπόριο, ενώ παράλληλα καταγράφηκε αύξηση του αριθμού των μισθωτών και των επιχειρήσεων, αναδεικνύοντας ωστόσο την ανάγκη στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για μεγέθυνση και εξωστρέφεια.

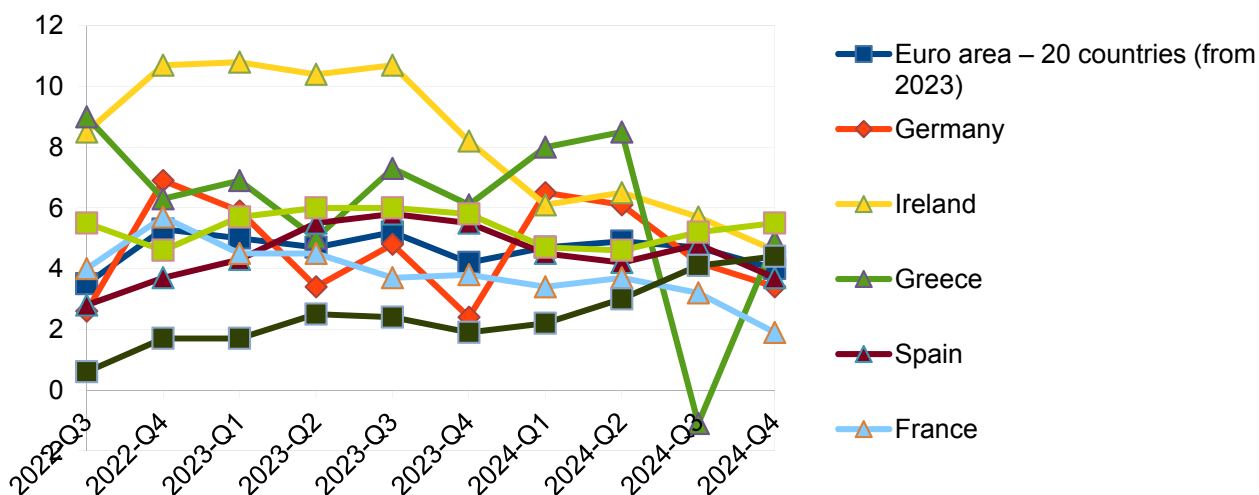
Ωστόσο, παρά τη συνολική βελτίωση, η αγορά εργασίας αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, με κυριότερη τη διαφαινόμενη στενότητα σε νευραλγικούς κλάδους όπως ο τουρισμός, οι κατασκευές και η μεταποίηση. Αυτή η στενότητα, που εκφράζεται μέσω του ποσοστού κενών θέσεων εργασίας (2,2% το 2024), καθιστά δύσκολη την εξεύρεση προσωπικού με τις απαιτούμενες δεξιότητες και ασκεί ανοδικές πιέσεις στους μισθούς. Παράλληλα, η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού, με την αύξηση του μεριδίου των ατόμων άνω των 65 ετών, αναδεικνύει την κρισιμότητα της περαιτέρω αύξησης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, ιδίως των γυναικών και των νέων. Ενώ το ποσοστό ανεργίας συνεχίζει να μειώνεται για όλες τις κατηγορίες (άνδρες, γυναίκες, νέους,

μακροχρόνια), η αντιμετώπιση της στενότητας, η ενίσχυση των κλάδων υψηλής προστιθέμενης αξίας και η προώθηση πολιτικών στήριξης της οικογένειας και της επένδυσης σε δεξιότητες κρίνονται απαραίτητες για τη διατήρηση και ενίσχυση της θετικής πορείας.

3.2 Κόστος Εργασίας

Ο Δείκτης Κόστους Εργασίας (LCI) στην Ελλάδα κατέγραψε σημαντική άνοδο κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2024 με την κατάσταση να χαρακτηρίζεται από μια αισθητή επιτάχυνση στην άνοδο των συνολικών αποδοχών και των αμοιβών ανά μισθωτό, πολύ πιο έντονη από το 2023. Συγκεκριμένα, στοιχεία όπως ο δείκτης μισθολογικού κόστους της ΕΛΣΤΑΤ (αύξηση 4,4%) και οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για αμοιβές υπαλλήλων (αύξηση 6,0%) αποτυπώνουν αυτή την τάση¹². Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται σε συγκεκριμένους παράγοντες, όπως η αύξηση των μισθών στο δημόσιο, η επαναφορά των «τριετιών» στον ιδιωτικό τομέα μετά από μακρά αναστολή και η σημαντική αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 6,4%. Το αποτέλεσμα αυτής της ταχύτερης αύξησης των μισθών, σε συνδυασμό με έναν ρυθμό ανόδου της παραγωγικότητας παρόμοιο με το 2023, ήταν μια σημαντική επιτάχυνση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, επηρεάζοντας ενδεχομένως την ανταγωνιστικότητα.

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη Δείκτη Κόστους Εργασίας (αποζημίωση συμπεριλαμβανομένων των φόρων και εξαιρουμένων των επιδοτήσεων)

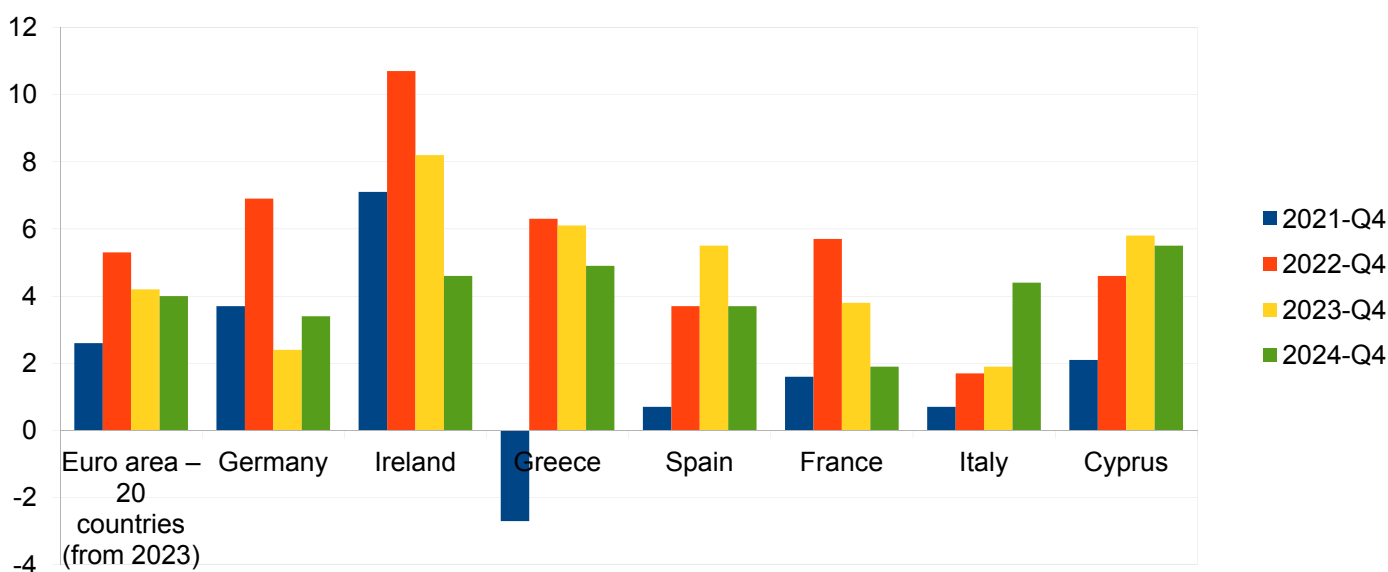
Πηγή: Eurostat

Εξετάζοντας τις προοπτικές για το 2025, σύμφωνα με εκτιμήσεις που συνάδουν με αναλύσεις φορέων όπως το IOBE και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υποδηλώνουν μια επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των συνολικών αμοιβών και των αμοιβών ανά μισθωτό. Ταυτόχρονα, αναμένεται μια μικρή επιτάχυνση της παραγωγικότητας. Αυτές οι δύο εξελίξεις εκτιμάται ότι θα συμβάλλουν σε μια υποχώρηση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα

¹² Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή 2024, Απρίλιος 2025

προϊόντος. Επιπλέον, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος από θεσμικής πλευράς, η υιοθέτηση της Οδηγίας για επαρκείς κατώτατους μισθούς μέσω του ν. 5163/2024 εισάγει έναν νέο μηχανισμό αυτόματης προσαρμογής του κατώτατου μισθού από το 2028, συνδέοντάς τον με την εξέλιξη του πληθωρισμού για χαμηλά εισοδήματα και την αγοραστική δύναμη των μισθών, ενώ παράλληλα προωθείται σχέδιο ενίσχυσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων, διαμορφώνοντας το πλαίσιο για τις μελλοντικές μισθολογικές εξελίξεις.

Διάγραμμα 12: Δείκτης Κόστους Εργασίας- Εξελίξεις στην Ευρώπη

Πηγή: Eurostat

Η μελλοντική αυτή αναπροσαρμογή των αμοιβών στην Ελλάδα ενσωματώνει την Οδηγία της ΕΕ για επαρκείς κατώτατους μισθούς. **Συγκεκριμένα**, από το 2028 καθιερώνεται ένας αυτόματος μηχανισμός αναπροσαρμογής του κατώτατου μισθού, ο οποίος θα συνδέεται με σαφείς δείκτες όπως ο πληθωρισμός για τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα και η μεταβολή της αγοραστικής δύναμης των μισθών. **Αυτό** προσδίδει μεγαλύτερη προβλεψιμότητα στη διαδικασία. **Ενδιάμεσα**, κατά την περίοδο 2025-2027, η αύξηση θα προκύπτει μετά από διαβούλευση με κοινωνικούς εταίρους και ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. **Παράλληλα**, η προαναγγελία Σχεδίου Δράσης για την ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων υποδηλώνει την πρόθεση αναζωογόνησης αυτού του σημαντικού πυλώνα μισθολογικής διαμόρφωσης. **Συνεπώς**, η μελλοντική πορεία των αμοιβών αναμένεται να επηρεάζεται τόσο από κανόνες συνδεδεμένους με την οικονομική πραγματικότητα όσο και από την ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου.

3.3 Προσδοκίες Επιχειρήσεων Λιανικού για την Απασχόληση

Σε ότι αφορά την πορεία των προσδοκιών αύξησης απασχόλησης για του επόμενους τρεις μήνες, βλέπουμε(Πίνακας 6) πως παρά την σχετικά σταθερή αυξητική τάση καθ' όλη την διάρκεια του 2024, τους πρώτους μήνες του 2025 παρατηρήθηκε μια οριακή αύξηση(Ιανουάριος- 5,3). Αυτό πιθανόν οφείλεται στην προβλεπόμενη πτώση της δυναμικής της αγοράς αλλά και την μελλοντική έναρξη της εαρινής περιόδου, όπου πολλοί εργοδότες αναμένουν αποχωρήσεις. Αυτή η προσδοκία βλέπουμε πως τον Μάρτιο επαναφέρεται σε λογικά επίπεδα καθώς οι προσλήψεις ξεκινούν και αναμένονται ισχυρές, ως αποτέλεσμα τις έναρξης της τουριστικής περιόδου.

Πίνακας 6: Προσδοκίες Επιχειρηματιών Λιανικού Εμπορίου για την μεταβολή της Απασχόλησης στην Ελλάδα (τους επόμενους 3 μήνες)

Έτος/μήνας	Ιαν.	Φεβ	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοέ.	Δεκ.
2020	24,2	2,3	24,7	26,6	18,8	21,8	30,1	34,7	28,2	25,5	21,8	20,9
2021	10,3	13,2	30,7	11,7	20,7	20,4	20,3	8,9	14,8	35,7	12,5	41,0
2022	23,4	6,2	10,3	14,8	-0,5	3,0	-7,3	-16,3	-10,4	10,8	18,3	5,9
2023	2,6	18,2	30,9	47,2	34,3	42,8	30,4	34,9	36,0	47,9	43,8	27,8
2024	16,1	35,3	27,4	35,4	37,8	24,0	22,1	30,7	20,9	25,5	26,4	26,9
2025	5,3	19,9	24,8									

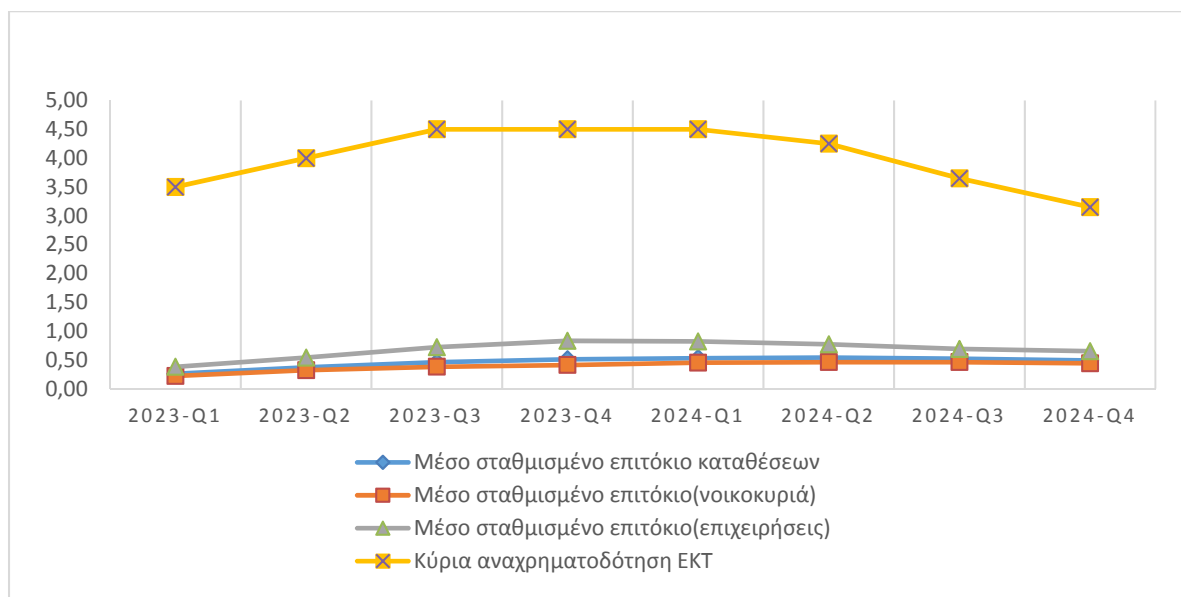
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Μέρος 4. Χρηματοπιστωτικές Αγορές

4.1 Επιτόκια Αγοράς Χρήματος

Αναλύοντας την πορεία των τραπεζικών επιτοκίων στην Ελλάδα το 2024, παρατηρείται μια αποκλίνουσα συμπεριφορά μεταξύ επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων, σε συνάρτηση με τις αποφάσεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Συγκεκριμένα, τα επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων των επιχειρήσεων ακολούθησαν τις μειώσεις των επιτοκίων πολιτικής, ενώ αυτά των νοικοκυριών προσαρμόστηκαν βραδύτερα, καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα στόχευσαν στη διατήρηση της βάσης των καταθέσεων. Ωστόσο, κατά μέσο όρο για το 2024, τα μεσοσταθμικά επιτόκια καταθέσεων διαμορφώθηκαν σε υψηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το 2023. Παράλληλα, το κόστος τραπεζικού δανεισμού των επιχειρήσεων μειώθηκε, ιδιαίτερα στα δάνεια τακτής λήξης, σε συνέπεια με τις μειώσεις των επιτοκίων πολιτικής. Είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι ένα σημαντικό μέρος των νέων χορηγήσεων, ιδίως προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις και νοικοκυριά για στεγαστικά δάνεια, δόθηκε με σημαντικά ευνοϊκότερους όρους μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ή δανείων του RRF, όροι που δεν αποτυπώνονται πλήρως στις στατιστικές σειρές των τραπεζικών επιτοκίων.

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη Επιτοκίων Αγοράς Χρήματος και κύριας αναχρηματοδότησης της ΕΚΤ (%)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Όσον αφορά τη σύγκριση με τη Ζώνη του Ευρώ, το 2024 παρατηρήθηκε περαιτέρω σύγκλιση, με την απόκλιση των επιτοκίων δανεισμού μεταξύ Ελλάδος και Ευρωζώνης να περιορίζεται τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τα νοικοκυριά, αν και τα ελληνικά επιτόκια παρέμειναν υψηλότερα. Τα πραγματικά (ex post) επιτόκια δανεισμού αυξήθηκαν ελαφρά στην Ελλάδα, κινούμενα προς θετικό έδαφος. Προβλέποντας το μέλλον, για το 2025 αναμένεται περαιτέρω ελάφρυνση του κόστους τραπεζικού δανεισμού στον εγχώριο ιδιωτικό τομέα. Αυτό οφείλεται στη συνεχιζόμενη εκτιμώμενη μετακύλιση των μειώσεων των επιτοκίων πολιτικής του Ευρωσυστήματος στα τραπεζικά επιτόκια, σε συνδυασμό με την επίδραση των βελτιωμένων θεμελιωδών μεγεθών των ελληνικών τραπεζών και τις θετικές προοπτικές της οικονομίας.

Εξελίξεις στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα και επιτόκια

Οι εξελίξεις στον ελληνικό τραπεζικό τομέα το 2024 ήταν ιδιαίτερα θετικές, επηρεασμένες σημαντικά από το διεθνές περιβάλλον και τις αναβαθμίσεις των πιστοληπτικών αξιολογήσεων. Πράγματι, η αναβάθμιση της κρατικής πιστοληπτικής ικανότητας και οι επακόλουθες αναβαθμίσεις των ελληνικών τραπεζών από μεγάλους οίκους, με κάποιες τράπεζες να εισέρχονται στην επενδυτική κατηγορία στις αρχές του 2025, συνέβαλαν καθοριστικά στη μείωση του κόστους χρηματοδότησής τους και στην αύξηση της ζήτησης για τα ομόλογά τους. Κατά το 2024, οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν σημαντική αύξηση της κερδοφορίας τους, η οποία προήλθε πρωτίστως από την ενίσχυση των καθαρών εσόδων από τόκους, σε συνδυασμό με την αύξηση των εσόδων από προμήθειες και τη μείωση των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυμο. Αυτή η ισχυρή επίδοση επιτεύχθηκε ακόμη και εν μέσω της έναρξης του καθοδικού κύκλου των επιτοκίων της ΕΚΤ. Συγκριτικά, οι σημαντικές τράπεζες της ευρωζώνης είδαν επίσης άνοδο της κερδοφορίας, ωστόσο με χαμηλότερο ρυθμό και αυξάνοντας, σε αντίθεση, τις προβλέψεις τους.

Ως προς την κεφαλαιακή τους επάρκεια, οι ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν αξιόλογη βελτίωση των σχετικών δεικτών το 2024, επιτυγχάνοντας ουσιαστική σύγκλιση προς τους αντίστοιχους μέσους όρους της ευρωζώνης, οι οποίοι παρέμειναν σταθεροί. Η ενίσχυση αυτή οφείλεται τόσο στην εσωτερική δημιουργία κεφαλαίου από την υψηλή κερδοφορία, όσο και στην επιτυχή άντληση κεφαλαίων μέσω της έκδοσης μέσων όπως τα ομόλογα AT1 και Tier 2 στην αγορά. Παράλληλα, ειδικές ενέργειες, όπως η αύξηση κεφαλαίου της Τράπεζας Αττικής, συνέβαλαν περαιτέρω στην ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης. Αν και ένα μέρος των βασικών εποπτικών κεφαλαίων (CET1) συνδέεται ακόμη με αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTCs), η προσδοκώμενη διατήρηση υψηλής κερδοφορίας αναμένεται να

επιταχύνει την απόσβεσή τους, βελτιώνοντας την ποιότητα των κεφαλαίων μεσοπρόθεσμα. Επιπλέον, η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου βελτιώθηκε σημαντικά το 2024, με τον δείκτη MEA και το ποσοστό των δανείων Stage 2 να υποχωρούν αισθητά, επιτυγχάνοντας σημαντική σύγκλιση με τον μέσο όρο των τραπεζών της ευρωζώνης.

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τη ρευστότητα, οι ελληνικές τράπεζες διατήρησαν τους σχετικούς δείκτες (LCR, NSFR) σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά το 2024. Αυτό συνέβη παρά την πλήρη αποπληρωμή των πράξεων TLTRO του Ευρωσυστήματος, με τους δείκτες να παραμένουν σημαντικά υψηλότεροι τόσο των εποπτικών απαιτήσεων όσο και των μέσων όρων της ευρωζώνης. Ο λόγος δανείων προς καταθέσεις παραμένει επίσης αισθητά χαμηλότερος στην Ελλάδα. Συνοψίζοντας, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας το 2024 εμφάνισε μια σαφή βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών του, με αυξημένη κερδοφορία, ενισχυμένη κεφαλαιακή επάρκεια, υψηλή ρευστότητα και βελτιωμένη ποιότητα ενεργητικού. Αυτές οι θετικές εξελίξεις οφείλονται στην ισχυρή πορεία της ελληνικής οικονομίας, τις αναβαθμίσεις αξιολογήσεων και τις αναδιαρθρώσεις. Ωστόσο, παραμένουν προκλήσεις, με κυριότερη την ταχεία απόσβεση των DTCs και την αντιμετώπιση των αρνητικών πιέσεων στα έσοδα από τόκους λόγω της μείωσης των επιτοκίων. Συνεπώς, οι τράπεζες καλούνται να προσαρμόσουν τις πιστοδοτικές τους πολιτικές για να διασφαλίσουν βιώσιμη κερδοφορία και ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης, στηρίζοντας τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας.

Μετάπειτα, η πορεία των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα το 2024, παρατηρείται μια αξιοσημείωτη σωρευτική αύξηση, ανεβάζοντας το συνολικό απόθεμα σε υψηλό επίπεδο δεκαετίας τον Δεκέμβριο. Η αύξηση αυτή προήλθε κυρίως από τις επιχειρηματικές καταθέσεις, οι οποίες κατέγραψαν ισχυρή δυναμική σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αντίθετα, οι καταθέσεις των νοικοκυριών παρουσίασαν πιο συγκρατημένη άνοδο, επηρεασμένες από τις πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα λόγω του κόστους διαβίωσης. Επιπρόσθετα, η συγκρατημένη αυτή πορεία συνδέεται και με τη στροφή των νοικοκυριών σε εναλλακτικές αποταμιευτικές επιλογές, όπως έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων, τα οποία προσέφεραν καλύτερες αποδόσεις σε σύγκριση με τις τραπεζικές καταθέσεις. Ως αποτέλεσμα, παρατηρήθηκε μια αντιστροφή της τάσης, με τις καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας να ενισχύονται έναντι των προθεσμιακών καταθέσεων.

Ως προς τα επιτόκια, κατά τον Δεκέμβριο του 2024 και τον Ιανουάριο του 2025, τα μεσοσταθμικά επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων παρέμειναν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα (περίπου 1.6% για νοικοκυριά και 2.3% για επιχειρήσεις τον Ιανουάριο), με τα επιτόκια

όψεως να είναι αμελητέα. Συγκριτικά, τα μεσοσταθμικά επιτόκια τραπεζικού δανεισμού (περίπου 5.9% για νοικοκυριά και 4.7% για επιχειρήσεις τον Ιανουάριο) διατηρήθηκαν σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα. Αυτό υποδηλώνει ένα ευρύ επιτοκιακό περιθώριο στις τραπεζικές εργασίες. Ενδεικτικά, η διαφορά επιτοκίου μεταξύ προθεσμιακών και όψεως καταθέσεων συρρικνώθηκε αισθητά το 2024. Για το 2025, ενώ η ζήτηση καταθέσεων αναμένεται να συνδεθεί με την πορεία της οικονομίας, η τάση των αποταμιευτών για στροφή σε άλλα, αποδοτικότερα περιουσιακά στοιχεία αναμένεται να συνεχίσει να αποτελεί παράγοντα συγκράτησης της αύξησής τους.

Πιο αναλυτικά το Φεβρουάριο παρατηρήθηκαν ταυτόχρονες πτώσης σε σχέση με τον Δεκέμβριο και στο μέσο σταθμισμένο επιτόκιο καταθέσεων αλλά και στο μέσο σταθμισμένο επιτόκιο δανείων(Πίνακας 7).Τέλος αυτό που είναι ενθαρρυντικό για την ελληνική επιχειρηματικότητα και ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι η συνεχής πτώση του επιτοκίου δανεισμού προς μη χρημ. επιχειρήσεις καθώς έτσι ενισχύεται η επένδυση και η δυναμική του τομέα του εμπορίου στην Ελλάδα.

Πίνακας 7: Επιτόκια νέων τραπεζικών καταθέσεων και χορηγήσεων στην Ελλάδα (ποσοστά ετησίως)

Καταθέσεις Δάνεια /Περίοδος	Απρ. 2022	Νοέ. 2024	Δεκ. 2024	Φεβ. 2025	Μεταβολή (Απρ.2022-Φεβ.2025) σε μον.βάσεις
Καταθέσεις με συμφωνημένη διάρκεια					
Έως 1 έτος από νοικοκυριά	0,13	1,74	1,65	1,5	137
Μέσο σταθμισμένο σύνολο καταθέσεων	0,03	0,42	0,46	0,36	32
Δάνεια προς νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις με επιτόκιο σταθερό ή κυμαινόμενο έως 1 έτος					
Στεγαστικά δάνεια	2,4	3,88	3,59	3,56	116
Καταναλωτικά δάνεια	11,05	12,23	11,89	11,64	59
<0,25 εκ. ευρώ προς μη χρημ/επιχ.	4,67	5,06	4,96	4,7	3
0,25 έως 1 εκ. ευρώ προς μη χρημ/επιχ.	3,39	5,3	5,09	4,87	148
χωρίς καθορισμένη διάρκεια μη χρημ/επιχ.	3,83	5,95	5,88	5,29	146
Σε ελευθ.επαγ. Αγρότες & ατομ.επιχ.	5,29	5,33	5,14	5,15	-14
Μέσο Σταθμισμένο επιτόκιο του συνόλου των δανείων	4,11	5,27	5,2	5,05	94
Περιθώριο επιτοκίου	4,08	4,85	4,74	4,69	62

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Αναλύοντας τις συνθήκες χορήγησης τραπεζικής πίστης κατά το 2024, αναδεικνύονται αξιοσημείωτες αποκλίσεις μεταξύ Ελλάδος και Ζώνης του Ευρώ. Συγκεκριμένα, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ανέφεραν βελτίωση στη διαθεσιμότητα τραπεζικών δανείων, αποδίδοντάς την στην ενισχυμένη προθυμία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη βελτίωση των ίδιων των επιχειρήσεων. Αντίθετα, στην ευρωζώνη οι αντίστοιχες επιχειρήσεις δήλωσαν υποχώρηση της διαθεσιμότητας, επικαλούμενες την επιφυλακτικότητα των τραπεζών και την επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος. Αυτή η διάσταση αποτυπώνεται και στο αρνητικό κενό τραπεζικής χρηματοδότησης στην Ελλάδα, έναντι οριακής διεύρυνσης στην ευρωζώνη. Ως προς τα πιστοδοτικά κριτήρια, οι ελληνικές τράπεζες τα διατήρησαν ως επί το πλείστον αμετάβλητα για όλες τις κατηγορίες δανείων το 2024. Αντιθέτως, στην ευρωζώνη καταγράφηκε συνολικά μικρή αυστηροποίηση των κριτηρίων για τα επιχειρηματικά και καταναλωτικά δάνεια, ενώ αυτά για τα στεγαστικά χαλάρωσαν οριακά.

Αναφορικά με τους όρους χορήγησης και τη ζήτηση δανείων, οι εξελίξεις παρουσίασαν επίσης διαφοροποιήσεις. Στην Ελλάδα, οι τράπεζες ανέφεραν χαλάρωση στους όρους χορήγησης επιχειρηματικών δανείων στο πρώτο εξάμηνο του 2024, με σταθεροποίηση στη συνέχεια, ενώ οι όροι για τα νοικοκυριά ήταν πιο μικτοί. Στη ζώνη του Ευρώ, οι όροι για τα επιχειρηματικά και στεγαστικά δάνεια έγιναν οριακά χαλαρότεροι, ενώ για τα καταναλωτικά αυστηροποιήθηκαν. Ως προς τη ζήτηση, οι ελληνικές τράπεζες ανέφεραν αύξηση στην επιχειρηματική πίστη, συνδεδεμένη με επενδυτικές και λειτουργικές ανάγκες. Αντίθετα, στην ευρωζώνη η ζήτηση επιχειρηματικών δανείων μειώθηκε συνολικά. Η ζήτηση στεγαστικών μειώθηκε στην Ελλάδα, αλλά αυξήθηκε στην ευρωζώνη, ενώ η ζήτηση καταναλωτικών ήταν ουσιαστικά αμετάβλητη στην Ελλάδα αλλά αυξήθηκε ελαφρά στην ευρωζώνη. Οι παράγοντες όπως τα επιτόκια, οι επενδυτικές ανάγκες και η εσωτερική χρηματοδότηση επηρέασαν τις τάσεις ζήτησης σε κάθε περιοχή.

Πίνακας 8: Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα (σε % των συνολικών υπολοίπων)

Κατηγορία/περίοδος	Ιουν-23	Σεπ-23	Δεκ-23	Μαρ-24	Ιουν-24	Σεπ-24	Δεκ-24
Σύνολο %	7,8	7,3	6,2	7	6,4	4,3	3,6
Καταναλωτικά	13	11,4	9,9	9,5	9,3	6,7	5,6
Στεγαστικά	9,7	9	7,6	9,8	9,1	7,7	6,4
Επιχειρηματικά	6,9	6,5	5,6	6	5,5	3,2	2,8

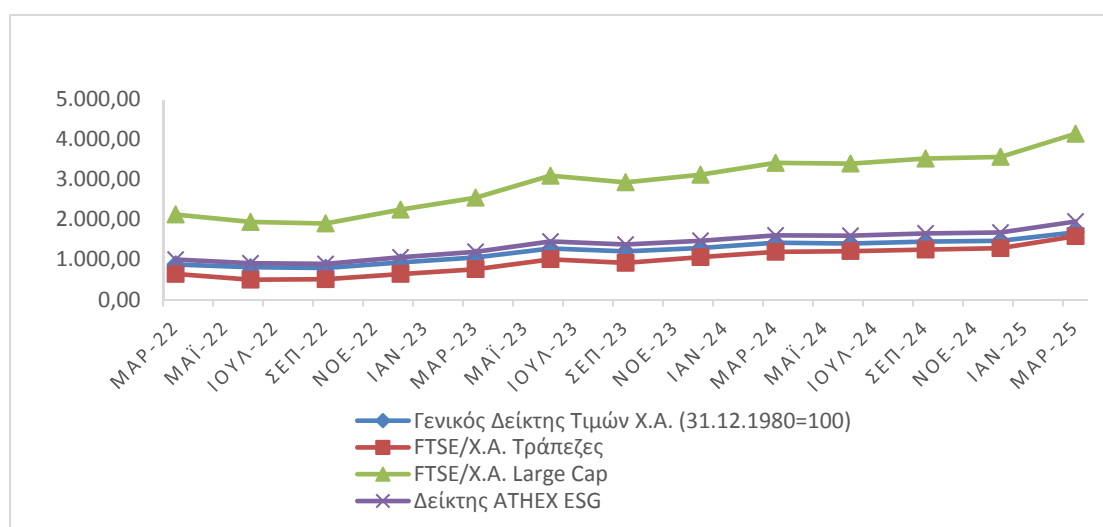
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ένας κρίσιμος παράγοντας που διαφοροποίησε την εικόνα, και στον οποίο μπορούμε να επιχειρηματολογήσουμε βάσει των στοιχείων του 2024, είναι η επίδραση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΑ). Συγκεκριμένα, οι ελληνικές τράπεζες ανέφεραν ότι η εξέλιξη των ΜΕΑ είχε ουδέτερο ρόλο στα πιστοδοτικά κριτήρια και τους όρους χορήγησης για όλες τις κατηγορίες δανείων το 2024. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς η επιτυχής και συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση των ΜΕΑ στην Ελλάδα φαίνεται να έχει άρει έναν βασικό περιορισμό στην ανάληψη πιστωτικού κινδύνου από τις τράπεζες, επιτρέποντας τη διατήρηση ή και τη χαλάρωση (στην περίπτωση των επιχειρηματικών όρων) των όρων χορήγησης. Αντίθετα, στην ευρωζώνη, ο δείκτης ΜΕΑ συνέτεινε σε μικρή αυστηροποίηση των πιστοδοτικών κριτηρίων και όρων για επιχειρηματικά και καταναλωτικά δάνεια. Επομένως, η βελτίωση της ποιότητας του ενεργητικού στις ελληνικές τράπεζες, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες όπως η πρόσβαση σε χρηματοδότηση και η ρευστότητα, συνέβαλε καθοριστικά σε ένα πιο υποστηρικτικό πιστωτικό περιβάλλον σε σχέση με τις πιέσεις που καταγράφηκαν στην ευρωζώνη.

4.2 Κεφαλαιαγορές

Κατά την περίοδο του τέταρτου τριμήνου του 2024 και, εν συνεχεία, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2025, το Χρηματιστήριο Αθηνών επέδειξε αξιοσημείωτη δυναμική (Διάγραμμα 14). Ειδικότερα, το 2024 ολοκληρώθηκε με τον Γενικό Δείκτη να καταγράφει σημαντική άνοδο, τοποθετώντας την ελληνική αγορά μεταξύ των κορυφαίων στην Ευρώπη. Η θετική αυτή τάση συνεχίστηκε και εντάθηκε τους πρώτους μήνες του 2025, με τους βασικούς χρηματιστηριακούς δείκτες να σημειώνουν περαιτέρω κέρδη και να φτάνουν σε υψηλότερα επίπεδα.

Διάγραμμα 14: Εξέλιξη Δεικτών Μετοχών ΧΑΑ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

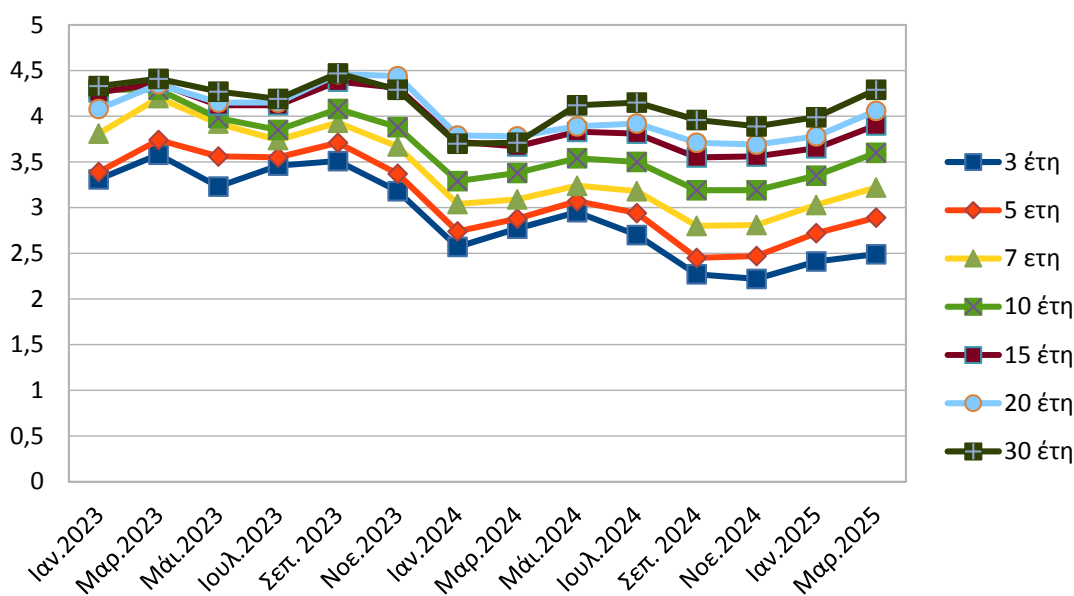
Η επίδοση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ισχυρή πορεία συγκεκριμένων κλάδων, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν οι τράπεζες, οι βιομηχανικές εταιρίες και οι εταιρίες καταναλωτικών αγαθών. ουσιαστικά στην άνοδο και την αύξηση της συναλλακτικής κίνησης. Ειδικότερα, ο δείκτης του τραπεζικού κλάδου κατέγραψε εντυπωσιακή άνοδο, συνεισφέροντας καθοριστικά στη συνολική εικόνα της αγοράς. Αυτό συνδέεται άμεσα με την αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας σε επενδυτική κατηγορία, καθώς και με τη βελτιωμένη κερδοφορία και τη διανομή μερισμάτων από τις ελληνικές τράπεζες. Επιπρόσθετα, η αυξημένη ζήτηση για ελληνικά αξιόγραφα από διεθνείς επενδυτές διευκόλυνε την αποεπένδυση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τη χρηματοδότηση εταιριών μέσω της αγοράς, με το εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον παρέμεινε ευνοϊκό, καθώς η ελληνική οικονομία συνέχισε την αναπτυξιακή της πορεία, παρουσιάζοντας επιτάχυνση προς το τέλος του 2024.

Όσον αφορά τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές, η εκτίμηση για συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα κατά το 2025, σε συνδυασμό με το διατηρούμενο επενδυτικό ενδιαφέρον και τις θετικές αξιολογήσεις για την αγορά, υποδηλώνουν τη συνέχιση ενός υποστηρικτικού κλίματος. Εντούτοις, η πορεία θα εξαρτηθεί και από την εξέλιξη των διεθνών οικονομικών συνθηκών.

Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης του ελληνικού κράτους σε επενδυτική κατηγορία αποτέλεσε καταλυτικό παράγοντα για τις αγορές ομολόγων το 2024 και τις αρχές του 2025. Αρχικά, συνέβαλε σε σημαντικά μεγαλύτερη μείωση των αποδόσεων των ελληνικών κρατικών ομολόγων σε σύγκριση με τα αντίστοιχα της ευρωζώνης έως το τρίτο τρίμηνο του 2024. Παρόλο που στη συνέχεια οι αποδόσεις ακολούθησαν την ευρύτερη ανοδική κίνηση στην ευρωζώνη, η αύξηση για τα ελληνικά ομόλογα ήταν συγκριτικά μικρότερη, αντανακλώντας τις περαιτέρω θετικές αξιολογήσεις που δόθηκαν στην ελληνική οικονομία από όλους τους αποδεκτούς οίκους. Αυτές οι αναβαθμίσεις, που βασίστηκαν στην ισχυρότερη ανάπτυξη, τη βελτίωση των δημοσιονομικών, τη μείωση του χρέους και την πολιτική σταθερότητα, ενίσχυσαν δραστικά τη ζήτηση για ελληνικά κρατικά ομόλογα από διεθνείς επενδυτές. Κατά συνέπεια, οι επενδυτικές τους θέσεις αυξήθηκαν σημαντικά, ασκώντας μειωτική πίεση στις αποδόσεις και περιορίζοντας τις διαφορές αποδόσεων (spreads) σε επίπεδα προ της κρίσης, ακόμη και έναντι χωρών με συγκρίσιμη αξιολόγηση όπως η Ιταλία, καθιστώντας σαφή τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

Στο πεδίο των ελληνικών τραπεζών, η αναβάθμιση της κρατικής πιστοληπτικής αξιολόγησης, σε συνδυασμό με τις συνακόλουθες αναβαθμίσεις των ίδιων των τραπεζών, επέδρασε καθοριστικά στο κόστος χρηματοδότησής τους από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Οι τράπεζες κάλυψαν σημαντικό μέρος των χρηματοδοτικών τους αναγκών εκδίδοντας ομόλογα με ολοένα και πιο ευνοϊκούς όρους, παρά την πρόσφατη άνοδο των αποδόσεων στην ευρωπαϊκή αγορά τραπεζικών ομολόγων. Το 2024, το μεσοσταθμικό κόστος στις νέες εκδόσεις ομολόγων τόσο υψηλής όσο και χαμηλότερης εξοφλητικής προτεραιότητας υποχώρησε σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ παράλληλα η εκδοτική δραστηριότητα υπερδιπλασιάστηκε. Η τάση αυτή συνεχίστηκε και στις αρχές του 2025, με τις αποδόσεις στις νέες εκδόσεις να παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Αυτό επιτρέπει την αποπληρωμή παλαιότερων ομολόγων υψηλότερου κόστους και συμβάλλει στη βελτίωση των καθαρών εσόδων των τραπεζών από τόκους, χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στο κόστος δανεισμού της πραγματικής οικονομίας, επιβεβαιώνοντας την επιστροφή των σημαντικών ελληνικών τραπεζών σε επενδυτική κατηγορία αξιολόγησης.

Διάγραμμα 15: Εξέλιξη Αποδόσεων (%) Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Αναφορικά με τις ελληνικές μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, το 2024 εκδόθηκαν ομόλογα με αξιοσημείωτο όγκο, αντλώντας σημαντική χρηματοδότηση. Οι αποδόσεις αυτών των ομολόγων παρουσίασαν μείωση, καθώς τα οφέλη από τις διαδοχικές θετικές εξελίξεις στην κρατική πιστοληπτική αξιολόγηση, σε συνδυασμό με τις αρχικές προσδοκίες για μείωση των βασικών επιτοκίων, υπερίσχυσαν της ανοδικής τάσης του πρώτου εξαμήνου του έτους¹³. Ως εκ τούτου, παρατηρήθηκε μία σαφής τάση σύγκλισης των αποδόσεων των ομολόγων των ελληνικών μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προς τις αποδόσεις των ευρωπαϊκών ομολόγων που βρίσκονται κοντά στο όριο της επενδυτικής κατηγορίας (BBB), ιδιαίτερα μετά το μέσο του 2024. Στις αρχές του 2025, οι αποδόσεις αυτών των ομολόγων δεν παρουσίασαν ουσιαστικές μεταβολές σε σχέση με το τέλος του προηγούμενου έτους, διατηρώντας την ευνοϊκή τους θέση σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ομόλογα, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη βελτιωμένη πιστοληπτική εικόνα του εγχώριου επιχειρηματικού τομέα.

¹³ Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή 2024, Απρίλιος 2025

4.3 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και τιμές βασικών εμπορευμάτων

Κατά τη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του 2024, η ισοτιμία ευρώ έναντι δολαρίου παρουσίασε διακυμάνσεις, με τάση υποχώρησης προς το τέλος του έτους. Ειδικότερα, από έναρξη της περιόδου, παρατηρήθηκε μια κίνηση επηρεασμένη από τις προσδοκίες της αγοράς σχετικά με τις νομισματικές πολιτικές τόσο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας όσο και της Federal Reserve των ΗΠΑ, καθώς και από τα μακροοικονομικά δεδομένα που ανακοινώνονταν. Η αρχή του 2025, δηλαδή το πρώτο τρίμηνο, βρήκε την ισοτιμία να κινείται σε σχετικά χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τα υψηλά του προηγούμενου έτους, αν και με κάποια σημάδια σταθεροποίησης ή μικρής ανάκαμψης προς το τέλος του τριμήνου. Παράγοντες όπως οι διαφορές στους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ ευρωζώνης και ΗΠΑ, καθώς και η διάθεση ανάληψης κινδύνου στις παγκόσμιες αγορές, επηρέασαν καθοριστικά την πορεία του νομισματικού ζεύγους αυτή την περίοδο, διαμορφώνοντας ένα περιβάλλον ευμετάβλητων αποτιμήσεων που απαιτούσε στενή παρακολούθηση από τους συμμετέχοντες στην αγορά συναλλάγματος.

Πίνακας 7: Διμερείς Συναλλαγματικές Ισοτιμίες έναντι του ευρώ

Περίοδος	USD	JPY	GBP	Περίοδος	USD	JPY	GBP
2023-Q1	1,0875	144.83	0.8792	Ιούλ.24	1,828	162.76	0.8438
2023-Q2	1,0866	157.16	0.85828	Αύγ.24	1,087	161.19	0.8412
2023-Q3	1,0594	158.1	0.85828	Σεπ.24	1,1196	159.82	0.83543
2023-Q4	1,105	156.33	0.86905	Οκτ.24	1,0882	166.3	0.83753
2024-Q1	1,0811	163.45	0.8551	Νοέ.24	1,562	158.64	0.83205
2024-Q2	1,0705	171.94	0.84638	Δεκ.24	1,0389	163.06	0.82918
2024-Q3	1,1196	159.82	0.83543	Ιαν.25	1,0393	160.99	0.83608
2024-Q4	1,0389	163.06	0.82918	Φεβ.25	10.411	156.96	0.82608
2025-Q1	10.815	161.60	0.83536	Μαρ.25	10.815	161.60	0.83536

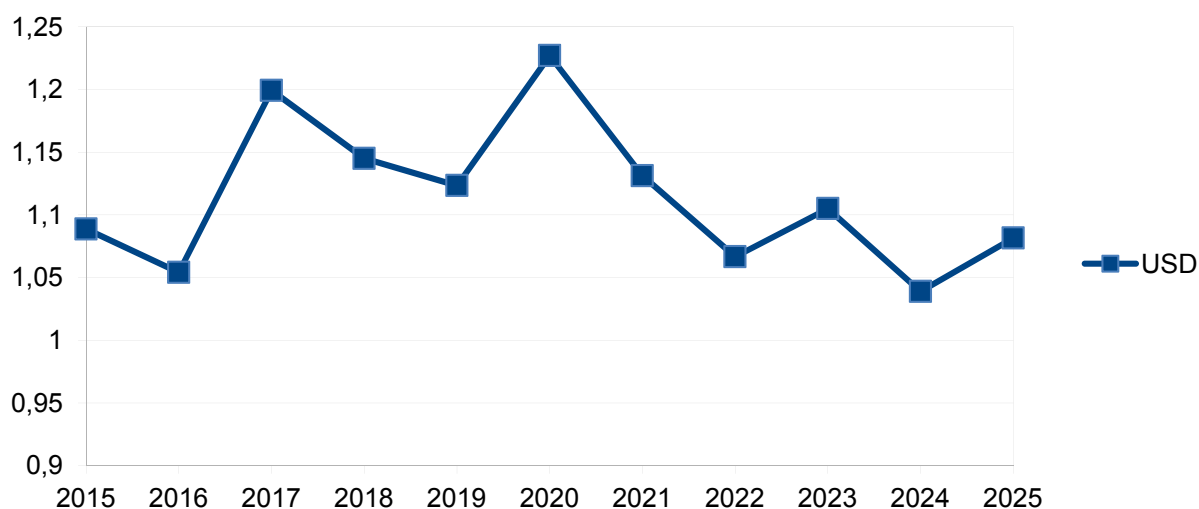
Πηγή: ΕΚΤ

Η εξέλιξη αυτή στην ισοτιμία ευρώ/δολαρίου έχει άμεσες επιπτώσεις στην εμπορική δυναμική της ευρωζώνης συνολικά. Ένα σχετικά ασθενέστερο ευρώ έναντι του δολαρίου καθιστά, θεωρητικά τουλάχιστον, τα ευρωπαϊκά προϊόντα και υπηρεσίες φθηνότερα για τους αγοραστές στις ΗΠΑ και σε άλλες χώρες των οποίων τα νομίσματα συνδέονται με το δολάριο ή επηρεάζονται από την πορεία του. Κατά συνέπεια, μια τέτοια κίνηση της ισοτιμίας μπορεί

να ενισχύσει τις εξαγωγές της ευρωζώνης, προσφέροντας ώθηση στον εξωστρεφή τομέα της οικονομίας. Αντίστοιχα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών τιμολογημένων σε δολάρια καθίστανται ακριβότερες για τις χώρες της ευρωζώνης, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει το εμπορικό ισοζύγιο. Η δυναμική αυτή, όπως διαμορφώθηκε το διάστημα αυτό, αναμένεται συνεπώς να έχει υποστηρικτικό ρόλο για τις ευρωπαϊκές εξαγωγικές επιχειρήσεις, συμβάλλοντας δυνητικά στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους στις διεθνείς αγορές, αν και ο συνολικός αντίκτυπος εξαρτάται και από άλλους παράγοντες όπως η παγκόσμια ζήτηση και οι εμπορικοί περιορισμοί.

Αναφορικά με την Ελλάδα, ως μέλος της ευρωζώνης, η εμπορική της δυναμική επηρεάζεται από την κοινή νομισματική πολιτική και την ισοτιμία του ευρώ. Η παρατηρούμενη κίνηση της ισοτιμίας ευρώ/δολαρίου κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2024 και το πρώτο τρίμηνο του 2025, αν και δεν μπορεί να αναλυθεί απολύτως απομονωμένα ως προς τον ποσοτικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία με τα διαθέσιμα στοιχεία, γενικά λειτουργεί προς την ίδια κατεύθυνση όπως και για την ευρωζώνη. Ένα ευρώ σε σχετικά χαμηλότερα επίπεδα έναντι του δολαρίου μπορεί να καταστήσει πιο ανταγωνιστικές τις ελληνικές εξαγωγές, όπως αγροτικά προϊόντα, βιομηχανικά είδη και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού, για επισκέπτες από περιοχές εκτός ευρωζώνης. Ωστόσο, ταυτόχρονα, καθιστά πιο δαπανηρές τις εισαγωγές πρώτων υλών και ενέργειας που τιμολογούνται σε δολάρια, επηρεάζοντας ενδεχομένως το κόστος παραγωγής και το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, ειδικότερα σε ένα περιβάλλον εμπορικού πολέμου και δασμών. Η συνολική εμπορική επίδοση της Ελλάδας εξαρτάται επιπλέον από τη διάρθρωση των εμπορικών της σχέσεων, την ποιότητα των προϊόντων/υπηρεσιών και την αποτελεσματικότητα των εφοδιαστικών αλυσίδων.

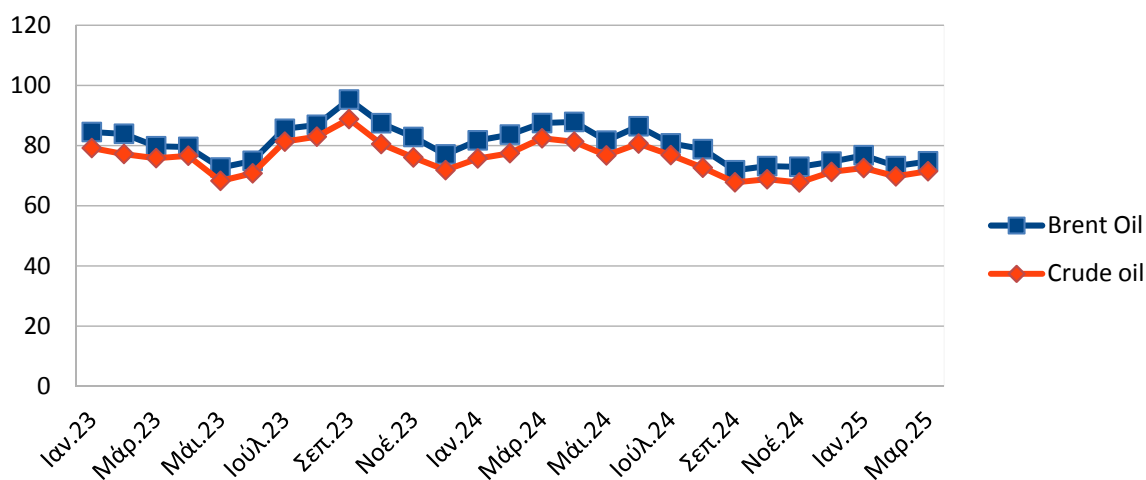
Διάγραμμα 16: Διμερής Συναλλαγματική ισοτιμία ευρώ-δολάριο

Πηγή: ΕΚΤ (Το 2025 η τιμή αφορά το πρώτο τρίμηνο του 2025)

Ο ΟΠΕΚ αναφέρει ότι τον Μάρτιο οι τιμές του πετρελαίου, όπως το OPEC Reference Basket, το Brent και το WTI, υποχώρησαν, όμως παρά την πτώση στις άμεσες τιμές, η αγορά των προθεσμιακών συμβολαίων έδειξε αισιοδοξία για την μελλοντική ισορροπία προσφοράς-ζήτησης. Για το 2025 και το 2026, η πρόβλεψη για την αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου αναθεωρήθηκε ελαφρώς προς τα κάτω, ενώ η παραγωγή από τις χώρες που συνεργάζονται με τον ΟΠΕΚ μειώθηκε τον Μάρτιο και τα αποθέματα πετρελαίου στις ανεπτυγμένες χώρες παρέμειναν χαμηλά σε σύγκριση με τον ιστορικό μέσο όρο, σηματοδοτώντας μια σχετικά σφιχτή αγορά¹⁴.

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη τιμών Πετρελαίου ανά Βαρέλι (Crude/Brent USD)

Πηγή: investing.com

¹⁴ OPEC, "Monthly Oil Report", April 2025

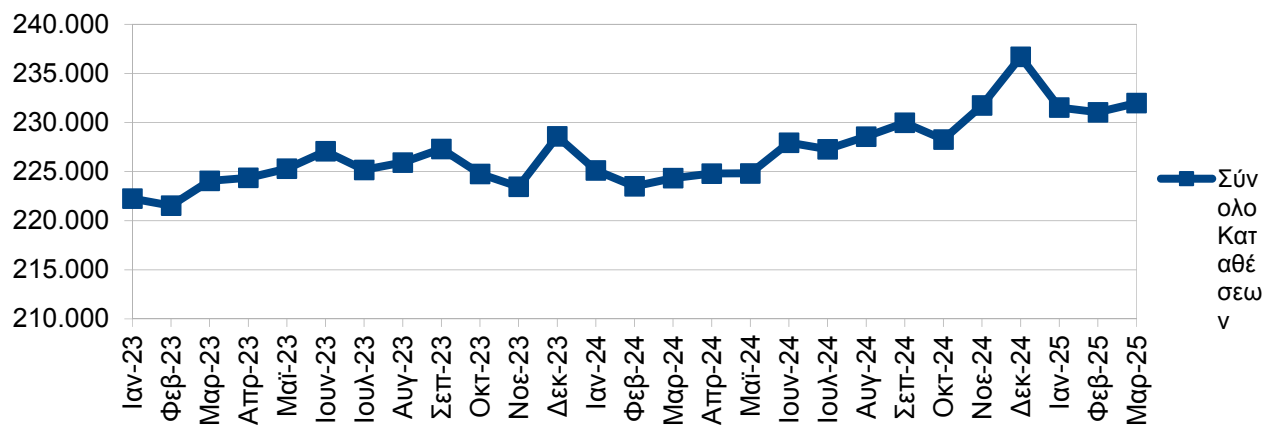
4.4 Καταθέσεις και Ρευστότητα στην Ελλάδα

Συνολικά, οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα παρουσίασαν ανοδική πορεία μέσα στο 2024, φτάνοντας σε υψηλότερο επίπεδο από τις αρχές του 2011, με την αύξηση να προέρχεται κυρίως από τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, η δυναμική αυτή επιβραδύνθηκε στις αρχές του 2025. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο του 2024 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στις ιδιωτικές καταθέσεις, επηρεασμένη από εποχικούς παράγοντες όπως η καταβολή Δώρου Χριστουγέννων και κλείσιμο ισολογισμών, μια τάση που αντιστράφηκε τον Ιανουάριο του 2025 με σημαντική μείωση.

Οι μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις συνέβαλαν καθοριστικά στην αύξηση των συνολικών ιδιωτικών καταθέσεων το 2024, ωστόσο η δυναμική των καταθέσεών τους υπήρξε ασταθής. Μετά από μείωση τον Οκτώβριο, οι επιχειρήσεις αύξησαν σημαντικά τις καταθέσεις τους τον Νοέμβριο και κυρίως τον Δεκέμβριο, αντανακλώντας ενδεχομένως αυξημένη επιχειρηματική δραστηριότητα και χρήση πιστωτικών γραμμών. Ωστόσο, τον Ιανουάριο του 2025, οι καταθέσεις των επιχειρήσεων σημείωσαν μια σημαντική καθαρή εκροή, μεγαλύτερη από την προηγούμενη μηνιαία εισροή, αντιστρέφοντας την εικόνα του Δεκεμβρίου.

Όσον αφορά τη γενική κυβέρνηση, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν μια σταθερή τάση καθαρών εισροών στις καταθέσεις της στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2024 και τις αρχές του 2025. Στο τέλος του έτους καταγράφηκαν θετικές μηνιαίες καθαρές ροές καταθέσεων για τη γενική κυβέρνηση. Αυτές οι εισροές, αν και με διακυμάνσεις στο μέγεθος, συνέβαλαν στη διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων του Δημοσίου και επηρέασαν το συνολικό μέγεθος των καταθέσεων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Διάγραμμα 18: Εξέλιξη των Συνολικών Καταθέσεων (σε εκατ. ευρώ)

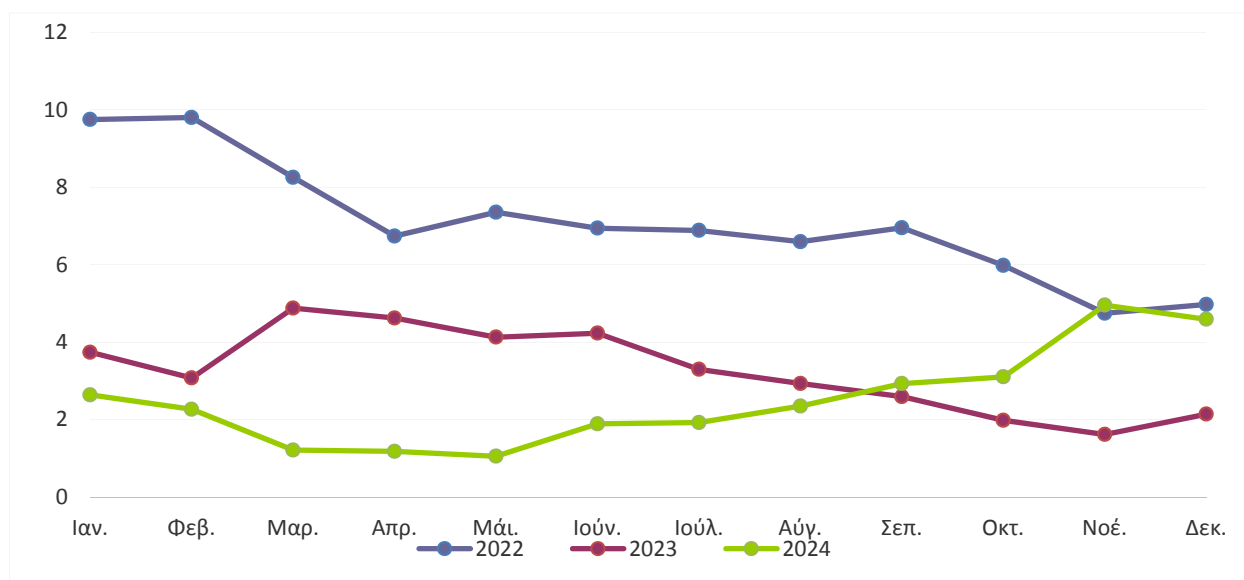

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Βάσει της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η διάρθρωση των καταθέσεων εξελίχθηκε το 2024 με σωρευτική αύξηση €8,6 δισεκ. στις καταθέσεις ιδιωτών, ανεβάζοντας το σύνολο στα €204 δισεκ. τον Δεκέμβριο, υψηλό δεκαετίας. Η άνοδος αυτή οφείλεται κυρίως στις επιχειρηματικές καταθέσεις (€5,1 δισεκ.), ενώ η αύξηση από νοικοκυριά ήταν μικρότερη (€3,5 δισεκ.). Ωστόσο, νοικοκυριά διατηρούν τη μερίδα του λέοντος (75%) των ιδιωτικών καταθέσεων, κυρίως σε ρευστές μορφές (μιας ημέρας).

Σημαντική δομική αλλαγή ήταν η συγκράτηση της ανόδου καταθέσεων προθεσμίας το 2024, έπειτα από την προτίμηση του 2022-2023. Αυτό συνδέεται με τη μείωση της διαφοράς επιτοκίων τους έναντι των καταθέσεων μιας ημέρας. Αποτέλεσμα ήταν πολύ μικρότερη αύξηση στις προθεσμιακές καταθέσεις (€0,1 δισεκ. επιχειρήσεις, €0,4 δισεκ. νοικοκυριά) σε σχέση με το 2023, ενώ αντίστοιχα οι καταθέσεις μιας ημέρας ενισχύθηκαν σημαντικά.

Διάγραμμα 19 : Εξέλιξη Ρυθμού Μεταβολής Συνολικών Καταθέσεων (%)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η συνολική αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων το 2024 σε υψηλό δεκαετίας υποδηλώνει ενίσχυση της ρευστότητας και της εμπιστοσύνης στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και βελτίωση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Η ισχυρή άνοδος των επιχειρηματικών καταθέσεων, συνδεδεμένη με την πιστωτική επέκταση και τον κύκλο εργασιών, σηματοδοτεί αναζωογόνηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, βελτίωση των οικονομικών συνθηκών για τις εταιρείες και ενδεχομένως αυξημένη κερδοφορία ή πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Απεναντίας, η συγκρατημένη αύξηση των καταθέσεων νοικοκυριών και η στροφή σε άλλες αποταμιευτικές επιλογές δείχνει την επίδραση του αυξημένου κόστους διαβίωσης και την

αναζήτηση υψηλότερων αποδόσεων από τους αποταμιευτές πράγμα που δείχνει διαφορετική προτίμηση ρευστότητας από τους καταναλωτές.

Στην Ελλάδα παρατηρείται βελτίωση στην πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση καθώς βλέπουμε αύξηση της διαθεσιμότητας τραπεζικών δανείων, με την εν λόγω εξέλιξη να αποδίδεται στην ενισχυμένη προθυμία των τραπεζών να χορηγήσουν πιστώσεις, καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών φερεγγυότητας των επιχειρήσεων. Επιπλέον, καταγράφεται αρνητικό κενό τραπεζικής χρηματοδότησης στη χώρα και ο συνολικός δείκτης εμποδίων για τη λήψη δανείου παρέμεινε σε σχεδόν ιστορικά χαμηλά επίπεδα το διάστημα Απριλίου-Σεπτεμβρίου 2024, ενώ το δ' τρίμηνο του 2024 σημειώθηκε μείωση του ποσοστού απόρριψης και άνοδος του ποσοστού ικανοποίησης των αιτήσεων δανείων. Ως προς τους όρους, τα επιτόκια τραπεζικών πιστώσεων παρουσίασαν αποκλιμάκωση με την όλη συνθήκη να απεικονίζεται και στον παρακάτω πίνακα(Πίνακας 8) καθώς παρατηρούμε αυτή την συνεχή αύξηση στη επιδότηση των επιχειρήσεων.

Πίνακας 8: Χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων από τα εγχώρια NXI (σε εκατ. Ευρώ)

Σύνολο Επιχειρήσεων			
Περίοδος	Συνολο Χρημ.Επιχ.	Ροή Περιόδου	Ετήσια % μεταβολή
Μαρ.23	71.284,20	1.235,80	10,3
Ιούν.23	71.522,00	1.637,90	6,3
Σεπ.23	71.502,40	2.053,60	4,9
Δεκ.23	76.364,00	3.800,60	6,9
Μαρ.24	76.396,30	1.916,70	8
Ιούν.24	78.651,90	3.158,20	10,3
Σεπ.24	79.408,70	1.915,10	10,9
Δεκ.24	83.736,00	2.895,20	14
Μαρ.25	85.612,50	1.867,20	16

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Μέρος 5. Εξελίξεις στον κλάδο του Εμπορίου

5.1 Δείκτης Κύκλου Εργασιών & Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Εξετάζοντας τον εποχικά διαρθρωμένο Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο, για το τέταρτο τρίμηνο του 2024, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν μια πιο συγκρατημένη αύξηση σε τριμηνιαία βάση σε σχέση με τις ετήσιες (μη διαρθρωμένες) μεταβολές που επηρεάζονται από το χαμηλότερο επίπεδο του προηγούμενου έτους(Πίνακας 9). Αυτό υποδηλώνει ότι, αν αφαιρέσουμε την εποχική ώθηση των εορτών, η υποκείμενη ονομαστική τάση αύξησης του τζίρου υπήρχε, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό. Οι επιμέρους υποτομείς παρουσίασαν διαφορετικές δυναμικές και σε εποχικά διαρθρωμένη βάση, αντανακλώντας τις διαφορές στην υποκείμενη (μη εποχική) ζήτηση για τα προϊόντα τους. Για τους πρώτους μήνες του 2025, ο εποχικά διαρθρωμένος δείκτης κύκλου εργασιών παρουσίασε δυναμικές αυξήσεις, γεγονός στηριζόμενο κυρίως στις πληθωριστικές προοπτικές που δημιουργήθηκαν μέσω της δασμολογικής πολιτικής των ΗΠΑ.

Πίνακας 9: Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (2021=100)

Έτος	Γενικός Δείκτης	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Έτος/μήνας	Γενικός Δείκτης	Μεταβολή %	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Μεταβολή %
2013	94,7	89,7	2024	Ιαν.	-6%	113,9	-7%
2014	92,9	87,2		Φεβ.	1%	116	2%
2015	91,6	88,7		Μάρ.	6%	122,6	6%
2016	89	87,7		Απρ.	-6%	115	-6%
2017	90,6	88		Μάι.	11%	126,2	10%
2018	91,3	88,8		Ιούν.	-5%	120,8	-4%
2019	89,4	87,4		Ιούλ.	-2%	119,1	-1%
2020	96,6	94,1		Αύγ.	-1%	117,5	-1%
2021	92,7	95,9		Σεπ.	2%	120,6	3%
2022	105,5	103,3		Οκτ.	-2%	118,7	-2%
2023	116,4	117,3		Νοε.	3%	121,9	3%
2024	114,4	113,9		Δεκ.	-3%	117,5	-4%
2025(Ιαν)	117,6	119,9		2025	Ιαν.	3%	119,9
2025(Φεβ)	120,6	122	Φεβ.		5%	122	5%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο εποχικά διαρθρωμένος Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο για το τέταρτο τρίμηνο του 2024 παρουσίασε μια μικρή μείωση η οποία τροφοδοτήθηκε κυρίως από την επίδοση του Δεκεμβρίου, σε αντίθεση με τις (μη διαρθρωμένες) ετήσιες αυξήσεις που παρατηρήθηκαν στον κύκλο εργασιών. Ο όγκος εργασιών υποχώρησε σε πέντε από τους οκτώ βασικούς υποκλάδους. Τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασαν τα Έπιπλα – Οικιακά είδη (-11,3% έναντι αύξησης 1,2% το 2023) και τα Τρόφιμα – Ποτά (-7,4% έναντι αύξησης 1,9%). Ακολούθησαν τα Πολυκαταστήματα (- 3,7% έναντι +2,4%), τα Βιβλία και Χαρτικά είδη (-3,1% έναντι - 0,4%) και η Ένδυση – Υπόδηση (-1,0% έναντι +1,1%). Αντίθετα, αύξηση σημειώθηκε στα Φαρμακευτικά – Καλλυντικά (+5,4% έναντι μείωσης 4,1%) και στα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (+2,1% έναντι -3,1% το 2023). Αυτό επιβεβαιώνει, και σε εποχικά διαρθρωμένη βάση, ότι η αύξηση του τζίρου οφείλεται κυρίως στις ανατιμήσεις και όχι στην πραγματική αύξηση των αγοραζόμενων ποσοτήτων μετά την αφαίρεση της εποχικής επίδρασης. Η υποκείμενη τάση στον όγκο παρέμεινε αδύναμη. Οι πρώτοι μήνες του 2025(Πίνακας 10) έδειξαν μια ισχυρή ανάκαμψη του δείκτη πράγμα που μπορεί να οφείλεται στις επάνοδο της οικονομικής δραστηριότητας μέσω του γενικότερου κλίματος αυξήσεων στον κατώτατο μισθό, αναμένουμε όμως το πώς θα διατηρηθεί αυτή η τάση σε βάθος εξαμήνου καθώς, οι γεωπολιτικές αβεβαιότητες και οι προκλήσεις στην παγκόσμια οικονομία αποτελούν παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την υποκείμενη καταναλωτική συμπεριφορά και την ανάκαμψη του όγκου, ανεξάρτητα από τις εποχικές διακυμάνσεις.

Οι λόγοι που διαμόρφωσαν αυτές τις εποχικά διαρθρωμένες τάσεις στο Δ' τρίμηνο του 2024 είναι κυρίως η επίδραση του πληθωρισμού στην πραγματική αγοραστική δύναμη, η οποία δεν είναι εποχικό φαινόμενο. Η διατήρηση σχετικά υψηλών τιμών, ακόμη και αν ο ρυθμός αύξησης επιβραδύνεται, επηρεάζει την υποκείμενη (μη εποχική) ζήτηση. Επιπλέον, παράγοντες όπως η πραγματική εξέλιξη των διαθέσιμων εισοδημάτων (πέρα από τις ονομαστικές αυξήσεις), η υποκείμενη καταναλωτική εμπιστοσύνη (αφού αφαιρεθούν οι εποχικές αισιοδοξίες) και η σταθερότητα στην αγορά εργασίας διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις μη εποχικές καταναλωτικές αποφάσεις.

Πίνακας 10. Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2021=100)

Έτος	Γενικός Δείκτης	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Έτος/μήνας	Γενικός Δείκτης	Ετήσια Μεταβολή %	Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων - λιπαντικών)	Ετήσια Μεταβολή %	
2013	93,7	90	2024	Ιαν.	93,8	-6%	94,4	-5%
2014	91,7	86,7		Φεβ.	94,4	-6%	95,7	-7%
2015	92,8	88,9		Μάρ.	100,3	10%	101,1	2%
2016	91,5	89,1		Απρ.	94,5	-7%	95,5	-4%
2017	91,9	89,3		Μάι.	110	13%	111,5	2%
2018	93,4	90,9		Ιούν.	103,5	9%	100,5	1%
2019	90,7	88,6		Ιούλ.	99,1	4%	98,7	-6%
2020	96,3	94,2		Αύγ.	96,8	4%	96,7	-11%
2021	94,1	96,6		Σεπ.	98,3	2%	99,2	-1%
2022	102,1	100,8		Οκτ.	96	4%	97,9	-5%
2023	102,8	103,9		Νοε.	97,9	6%	100,2	-4%
2024	93,8	94,4		Δεκ.	95	-6%	97,2	-5%
2025 (Ιαν)	97,6	99,1		2025	Ιαν.	97,6	4%	99,1
2025 (Φεβ)	99,2	99,9	Φεβ.		99,2	5%	99,9	4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

5.2 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Η επίμονη επίδραση του πληθωρισμού στην αγοραστική δύναμη των καταναλωτών μετατέθηκε προς τα πάνω στην αλυσίδα, οδηγώντας σε συγκρατημένη ζήτηση από τους λιανοπωλητές – τους κύριους πελάτες των χονδρεμπόρων. Αυτό σήμαινε πίεση στον όγκο των πωλήσεων για πολλές επιχειρήσεις στον τομέα του χονδρικού εμπορίου, ιδιαίτερα σε κλάδους που συνδέονται με μη βασικά αγαθά.

Παράλληλα, οι χονδρέμποροι βρέθηκαν αντιμέτωποι με αυξημένο λειτουργικό κόστος. Η άνοδος στις τιμές της ενέργειας, των μεταφορικών και των τιμών προμήθειας προϊόντων από την εγχώρια ή διεθνή αγορά, επιβάρυνε τα περιθώρια κέρδους τους, παρότι προσπάθησαν να μετακυλίσουν μέρος αυτών των αυξήσεων. Οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι συνεχιζόμενες αβεβαιότητες στην παγκόσμια οικονομία ενίσχυσαν την αστάθεια, δημιουργώντας προκλήσεις στην απρόσκοπτη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων και αυξάνοντας τον κίνδυνο μεταβολών στις τιμές εισαγωγών. Συνολικά, η περίοδος χαρακτηρίστηκε από την ανάγκη για ευελιξία, αυστηρό έλεγχο του κόστους και προσεκτική διαχείριση αποθεμάτων, σε μια προσπάθεια διατήρησης της βιωσιμότητας εν μέσω μειωμένου όγκου και αυξημένων πιέσεων στις τιμές. Αν κάτι μπορούμε να κρατήσουμε ως θετικό είναι η θετική μεταβολή έστω και με 1%(Πίνακας 11) το τέταρτο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αντίστοιχο του προηγούμενου έτους στον κύκλο εργασιών του χονδρικού εμπορίου, συνθήκη που δείχνει στοιχεία ανθεκτικότητας και οριακής ανάκαμψης.

Πίνακας 11: Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2021=100,0)

Έτος	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %	Τρίμηνα	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %
2017	92,5	-2%	2023-Q1	126,8	6%
2018	99,4	7%	2023-Q2	129,9	-4%
2019	98,4	-1%	2023-Q3	125,3	-5%
2020	89,6	-9%	2023-Q4	115,5	-11%
2021	114,6	28%	2024-Q1	104,7	-17%
2022	129,5	13%	2024-Q2	114,8	-12%
2023	115,5	-11%	2024-Q3	111,9	-11%
2024	117,3	1%	2024-Q4	117,3	1%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

5.3 Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων

Εστιάζοντας στον εποχικά διαρθρωμένο Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Αυτοκινήτων στην Ελλάδα για το τέταρτο τρίμηνο του 2024, παρατηρήθηκε μια θετική τριμηνιαία μεταβολή (9%) (Πίνακας 12). Αυτό υποδηλώνει μια υποκείμενη, μη εποχική, βελτίωση στην ονομαστική αξία των πωλήσεων αυτοκινήτων και ανταλλακτικών. Αν και ο τομέας των αυτοκινήτων αποτελεί σημαντικό τμήμα του λιανικού εμπορίου, η επίδρασή του στον συνολικό εποχικά διαρθρωμένο δείκτη κύκλου εργασιών είναι σημαντική αλλά όχι καθοριστική, καθώς άλλοι τομείς όπως τα τρόφιμα έχουν μεγαλύτερο βάρος.

Η βελτίωση αυτή οφείλεται σε συνδυασμό παραγόντων. Από την προσφορά, παρατηρήθηκε βελτίωση στις εφοδιαστικές αλυσίδες σε σχέση με προηγούμενες περιόδους, επιτρέποντας την εκπλήρωση παλαιότερων παραγγελιών, παρά τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές αναταράξεις που εξακολουθούν να επηρεάζουν (π.χ. κόστος μεταφορών). Από την πλευρά της ζήτησης, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, η ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας και η σταθερότητα της κυβερνητικής πολιτικής ενίσχυσαν την επιχειρηματική και καταναλωτική εμπιστοσύνη, ευνοώντας τις αγορές μεγαλύτερης αξίας. Η στροφή προς ακριβότερα οχήματα (π.χ. ηλεκτρικά) συνέβαλε επίσης στην αύξηση του τζίρου.

Πίνακας 12 : Δείκτης Κύκλου Εργασιών στον Τομέα των Αυτοκινήτων (2021=100,0)

Εμπόριο, Συντήρηση & Επισκευή Αυτοκινήτων & Μοτοσυκλετών (κλάδος 45)					Εμπόριο Αυτοκινήτων (ομάδα 451)				
Έτος	Τιμή Δείκτη	Τρίμηνο	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %	Έτος	Τιμή Δείκτη	Τρίμηνο	Τιμή Δείκτη	Μεταβολή %
2017	89,8	2023-Q1	158,0	51%	2017	97,6	2023-Q1	173,1	61%
2018	86,4	2023-Q2	158,2	22%	2018	91,8	2023-Q2	176,4	29%
2019	96,9	2023-Q3	145,1	18%	2019	104,5	2023-Q3	154,2	29%
2020	86,7	2023-Q4	134	9%	2020	91,2	2023-Q4	142,2	10%
2021	98,4	2024-Q1	143,4	-9%	2021	97,6	2024-Q1	158	-9%
2022	122,9	2024-Q2	165,2	4%	2022	129,1	2024-Q2	178,5	1%
2023	134	2024-Q3	147,4	2%	2023	142,2	2024-Q3	147,4	-4%
2024	146	2024-Q4	146	9%	2024	154,8	2024-Q4	154,8	9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι μελλοντικές προοπτικές για τους πρώτους μήνες του 2025 εξαρτώνται από τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας, την πορεία του κόστους χρηματοδότησης και την εξέλιξη των εφοδιαστικών αλυσίδων. Η ελληνική πολιτική σταθερότητα και η εστίαση σε επενδύσεις μπορούν να στηρίξουν την αγορά, ωστόσο η διεθνής γεωπολιτική αστάθεια, ιδίως σε σχέση με την ενέργεια και τις μεταφορές, παραμένει κίνδυνος για το κόστος και τη διαθεσιμότητα. Αναμένεται συνέχιση της τάσης αύξησης του τζίρου, αν και ο όγκος των πωλήσεων μπορεί να παραμείνει υπό πίεση λόγω των υψηλών τιμών.

5.4 Επιχειρηματικό Κλίμα

Πάμε τώρα να εξηγήσουμε έναν από του πιο ενδεικτικούς δείκτες αυτού του κεφαλαίου, ο οποίος παρουσιάζει το πώς προβλέπουν ότι θα εξελιχθούν τα δεδομένα στο εμπόριο το άμεσο χρονικό διάστημα(3 μήνες). Το ανησυχητικό που παρατηρείται για την ελληνική οικονομία είναι πως έπειτα από το τέλος του 2020 και τις αρχές του 2021, βλέπουμε για δύο συνεχόμενους μήνες αρνητικές προβλέψεις από τους επιχειρηματίες για την πορεία της επιχειρηματικής προοπτικής. Παρά την γενικότερη θετική αναπτυξιακή προοπτική, φαίνεται πως η αποσταθεροποίηση της αγοράς μέσω του δασμολογικού πολέμου αλλά κυρίως οι σταθερές υψηλές τιμές σε ενέργεια και τρόφιμα, σε συνδυασμό με την πίεση που δέχονται οι επιχειρηματίες, από την αύξηση του κατώτατου μισθού , στο παραγωγικό τους κόστος, αποτελούν αιτίες που οδηγούν σε μια γενικευμένη και ισχυρή απαισιοδοξία. Μπορεί το αρνητικό επιχειρηματικό κλίμα να μην συνάδει με τις αυξήσεις που παρατηρούνται στην αγοραστική και καταναλωτική κίνηση, όμως το χάσμα των συνθηκών διαβίωσης που προκύπτει από την εξαιρετικά μειωμένη αγοραστική δύναμη των Ελλήνων , σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θέτει τον αρνητικό τόνο των προσδοκιών για την έκβαση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιπλέον , η στροφή της κυβέρνησης σε φιλολαϊκές πολιτικές , μετατοπίζει το ειδικό βάρος στις επιχειρήσεις καθώς αρμοδιότητες που θα μπορούσε να επιδοτήσει το κράτος, λαμβάνονται και αναθέτονται στους επιχειρηματίες.

Τέλος, παρά τις όλο και αυξανόμενες χρηματοδοτήσεις που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις από Ευρωπαϊκά Προγράμματα(ΕΣΠΑ 2021-2027, Ταμείο Ανάκαμψης) αλλά και από τις Τράπεζες, παρατηρούμε πως στην πλειονότητά τους οι ΠΜΕ ακόμη αδυνατούν με ευκολία και με χαμηλά συναλλακτικά κόστη να έχουν πρόσβαση σε τέτοιου είδους διευκολύνσεις.

Πίνακας 13: Δείκτης Εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου ανά μήνα.

Έτος/Μήνας	Ιαν.	Φεβ.	Μάρ.	Απρ.	Μάι.	Ιούν.	Ιούλ.	Αύγ.	Σεπ.	Οκτ.	Νοε.	Δεκ.
2020	26,5	24,7	14,6	-2,1	-27,3	-8,0	-23,0	-21,2	-17,6	-11,0	-9,7	-18,8
2021	-9,2	-4,2	0,0	3,8	2,2	2,5	8,4	9,8	4,9	22,7	14,2	22,8
2022	16,8	10,8	3,1	-3,9	2,4	1,0	1,3	-6,9	-0,4	14,1	19,4	6,1
2023	20,2	23,9	22,0	23,9	14,4	19,6	22,5	23,4	29,3	15,2	18,8	21,7
2024	12,5	18,8	3,3	-0,5	19,1	17,9	16,9	22,8	13,5	6,9	11,8	8,4
2025	0,2	-0,1	-4,8									

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Business and Consumer Survey Results

Η κατάσταση στην ελληνική αγορά, όπως αποτυπώνεται στις εγγραφές και τις πτωχεύσεις επιχειρήσεων το 2024, είναι ενθαρρυντική. Η σημαντική αύξηση κατά 18,3% στις συνολικές ενάρξεις λειτουργίας επιχειρήσεων το 2024 σε σχέση με το 2023, σε συνδυασμό με τη μείωση των πτωχεύσεων κατά 12,3% την ίδια περίοδο, αποτελούν ισχυρή ένδειξη βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος και αυξημένης ανθεκτικότητας. Ιδιαίτερα θετικό είναι το στοιχείο της μεγάλης μείωσης των πτωχεύσεων κατά 34,5% στο Δ' τρίμηνο του 2024, υποδηλώνοντας ένα πιο σταθερό περιβάλλον στο τέλος του έτους. Αυτή η δυναμική εγγραφών και η μείωση των αποτυχιών σκιαγραφούν μια αγορά όπου επικρατεί μεγαλύτερη αισιοδοξία και προθυμία για ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου.

Πίνακας 14: Καταγραφή νέων Επιχειρήσεων και Πτωχευμένων επιχειρήσεων 21-24

Έτος	Περίοδος	Νέες Επιχειρήσεις	Σύνολο	Μεταβολή% ετήσια	Πτωχευμένες Επιχειρήσεις	Σύνολο	Μεταβολή % ετήσια
2021	A' τρίμηνο	26.441	109.961	35%	20	55	
	B' τρίμηνο	26.370			12		
	Γ' τρίμηνο	22.642			15		
	Δ' τρίμηνο	34.508			8		
2022	A' τρίμηνο	27.301	105.565	-4%	15	107	95%
	B' τρίμηνο	25.341			19		
	Γ' τρίμηνο	22.607			25		
	Δ' τρίμηνο	30.316			48		
2023	A' τρίμηνο	34.213	112.002	6%	64	228	113%
	B' τρίμηνο	26.897			61		
	Γ' τρίμηνο	23.350			48		
	Δ' τρίμηνο	27.542			55		
2024	A' τρίμηνο	39.128	132.507	18,30%	62	200	-12,30%
	B' τρίμηνο	31.489			46		
	Γ' τρίμηνο	27.106			56		
	Δ' τρίμηνο	34.784			36		

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η ανάλυση των εγγραφών νέων επιχειρήσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας δείχνει μια διαφοροποιημένη εικόνα, αντανακλώντας τις τάσεις και τις ευκαιρίες σε επιμέρους κλάδους. Σημαντική αύξηση των εγγραφών παρατηρήθηκε σε τομείς όπως η «Μεταφορά και Αποθήκευση» και οι «Κατασκευές» για το σύνολο του 2024, καθώς και στην «Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού» στο Δ' τρίμηνο 2024, πιθανώς λόγω επενδύσεων, αναγκών σε υποδομές και εξελίξεων στον ενεργειακό τομέα.

Αντίθετα, τομείς όπως η «Μεταποίηση», οι «Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες» και το «Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο» (με οριακή μείωση εγγραφών το 2024) εμφάνισαν συγκρατημένη ή αρνητική μεταβολή, υποδεικνύοντας είτε ωριμότητα είτε συγκεκριμένες προκλήσεις, όπως η πίεση στον όγκο στο εμπόριο.

Σύμφωνα τώρα με στοιχεία του ΓΕΜΗ, οι συστάσεις νέων επιχειρήσεων για το τέταρτο τρίμηνο του 2024(15.644), υπερέβησαν τις διαγραφές(8.374) και το ισοζύγιο σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους ήταν θετικό κατά 52,09%, μια εντυπωσιακή μεταβολή. Το πρώτο τρίμηνο του 2025 αυτή η θετική πορεία των νέων συστάσεων συνεχίστηκε αλλά σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος παρουσίασε μια μικρή κάμψη. Πιο αναλυτικά παρατηρούμε μια σχετικά εξορθολογισμένη κατανομή των νέων συστάσεων καθώς οι συστάσεις ατομικών επιχειρήσεων κατέχουν το 36,3% ενώ οι ΑΕ το 3,14, οι ΕΕ το 25,4, οι ΟΕ το 12,6, οι ΙΚΕ το 22,3 και οι ΕΠΕ το 0,15. Αυτή η κατανομή κυμαίνεται παρόμοια και το πρώτο τρίμηνο του 2025 ίσως μια μικρή αύξηση στην σύσταση νέων ατομικών επιχειρήσεων. Αυτού του είδους το μοίρασμα δείχνει πως η μη συμφέρουσα συνθήκη της ατομικής επιχείρησης λόγω υψηλών εισφορών αλλά και οι ανάγκη για επέκταση του μεγέθους των επιχειρήσεων με στόχο την επίτευξη θετικών οικονομικών κλίμακας , εκμετάλλευσης χρηματοδοτήσεων αλλά και ευνοϊκότερων φορολογικών συνθηκών, αποτελούν κίνητρα για διαφοροποίηση των νομικών μορφών των επιχειρήσεων.

Ο τομέας της εμπιστοσύνης στην εγχώρια οικονομία, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στην εξέλιξη των ακάλυπτων επιταγών και των απλήρωτων συναλλαγματικών, είναι ένας κρίσιμος δείκτης της επιχειρηματικής υγείας και της ρευστότητας στην αγορά. Βάσει στοιχείων που αντλούνται από συστήματα όπως αυτό του "Τειρεσίας", για το τέταρτο τρίμηνο του 2024 και τους πρώτους μήνες του 2025, η εικόνα δείχνει μια συνεχιζόμενη βελτίωση σε σχέση με προηγούμενες περιόδους οικονομικής κρίσης. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός και η αξία των ακάλυπτων επιταγών και των απλήρωτων συναλλαγματικών συνέχισαν να κινούνται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, συγκριτικά με τις δύσκολες περιόδους που έχουμε αναλύσει σε παλαιότερες έρευνες. Αυτή η σταθεροποίηση ή και περαιτέρω μικρή μείωση σε αυτούς τους δείκτες υποδηλώνει ότι οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται καλύτερα τις υποχρεώσεις τους και ο κίνδυνος αθέτησης πληρωμών φαίνεται να μειώνεται.

Από την οπτική της εμπιστοσύνης, αυτό είναι σημαντικό. Δείχνει ότι, παρά τις εξωτερικές αβεβαιότητες (γεωπολιτικές, παγκόσμιος πληθωρισμός), στο εσωτερικό της αγοράς υπάρχει μια βελτιωμένη κατάσταση στην αλυσίδα των πληρωμών. Η βελτιωμένη οικονομική επίδοση, η ενδεχομένως καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και η πειθαρχία που αναπτύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια, φαίνεται να δημιουργούν ένα πιο υγιές περιβάλλον για τις συναλλαγές. Επομένως, τα δεδομένα από τον Τειρεσία για την περίοδο αυτή δίνουν μια νότα αισιοδοξίας για την επιχειρηματική εμπιστοσύνη.

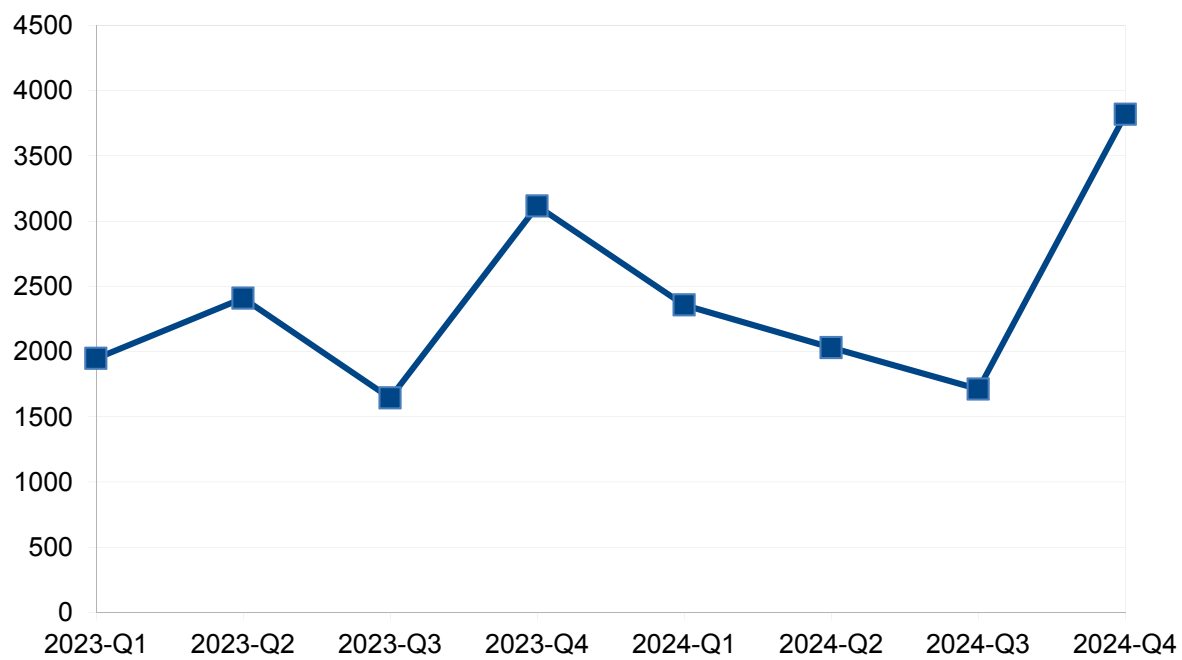
Μέρος 6. Οικοδομές- Επενδύσεις-Βιομηχανία- Κατασκευές

6.1 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων(Π.Δ.Ε) : Εξέλιξη εκταμιεύσεων

Το τέταρτο τρίμηνο του 2024 παρατηρήθηκε ραγδαία αύξηση στον απόλυτο αριθμό των δαπανών που προέρχονται από το ΠΔΕ καθώς η απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας αλλά και τα συνεχόμενα υψηλά έσοδα του κράτους από την είσπραξη του ΦΠΑ και την συνεχή προσπάθεια πάταξης της φοροδιαφυγής, συντέλεσαν σε υψηλότερα κρατικά έσοδα άρα σε ελευθερία κινήσεων σε ότι αφορά την δημοσιονομική πολιτική και την συνάφεια της με τους κανόνες της Ε.Ε. Στοιχείο αυτής της κατάστασης αποτελούν και η όλο και υψηλότερες επιδόσεις της Ελληνικής οικονομίας , δημιουργώντας κλίμα εμπιστοσύνης και βεβαιότητας σε ότι αφορά την επενδυτική προοπτική στην Ελλάδα. Το ευνοϊκό αυτό περιβάλλον, κομβικό ρόλο στην ενίσχυση της επενδυτικής και αναπτυξιακής δραστηριότητας διαδραματίζουν οι εκταμιεύσεις των κονδυλίων του ΕΣΠΑ. Η επιτάχυνση της απορρόφησης των ευρωπαϊκών πόρων τόσο από την κεντρική κυβέρνηση, μέσω των τομεακών προγραμμάτων, όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση, μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, είναι ζωτικής σημασίας. Ενώ η γενική κυβέρνηση κατευθύνει σημαντικά ποσά σε μεγάλα έργα υποδομής και στρατηγικές επενδύσεις, η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι καθοριστική για την υλοποίηση παρεμβάσεων με άμεσο αντίκτυπο στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες, όπως έργα βελτίωσης αστικού περιβάλλοντος, ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και δράσεις κοινωνικής συνοχής.

Η πλήρης αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων του ΕΣΠΑ απαιτεί την αρμονική συνεργασία και συνέργεια μεταξύ των δύο επιπέδων διακυβέρνησης. Η κεντρική διοίκηση θέτει το πλαίσιο, παρέχει την τεχνική υποστήριξη και παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση, έχοντας την εγγύτητα στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες, μπορεί να σχεδιάσει και να υλοποιήσει έργα που ανταποκρίνονται αποτελεσματικότερα στις πραγματικές απαιτήσεις της περιοχής ευθύνης της. Η ενίσχυση της συμμετοχής των Δήμων και των Περιφερειών στα προγράμματα του ΕΣΠΑ, αντιμετωπίζοντας τυχόν γραφειοκρατικά εμπόδια και παρέχοντας την απαραίτητη τεχνογνωσία, μεγιστοποιεί τα οφέλη για την ελληνική οικονομία συνολικά. Αυτή η συνδυασμένη προσπάθεια, εκμεταλλευόμενη το θετικό οικονομικό κλίμα και τη δημοσιονομική ευελιξία, δημιουργεί ένα ισχυρό υπόβαθρο για βιώσιμη ανάπτυξη και προσέλκυση περαιτέρω επενδύσεων στη χώρα.

Διάγραμμα 20: Εξέλιξη ποσού εκταμιεύσεων ΠΔΕ (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

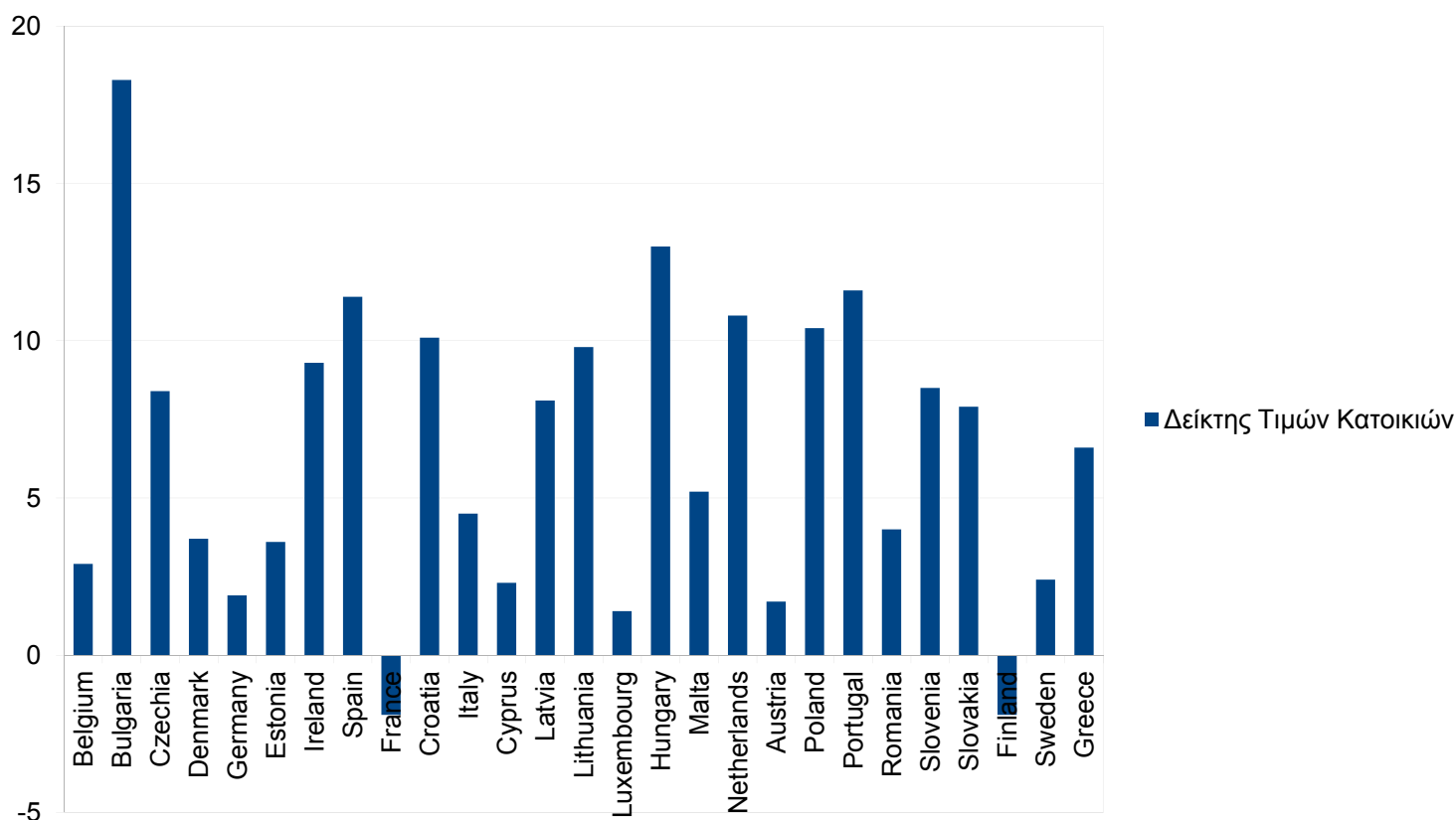
6.2 Οικοδομική Δραστηριότητα – Κατασκευές

Η θετική οικονομική δυναμική που περιγράφηκε, με την αύξηση των δημοσίων δαπανών (ΠΑΕ), τα υψηλά έσοδα και την επενδυτική βαθμίδα, δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τον κλάδο των κατασκευών. Τα στοιχεία για την αύξηση του Δείκτη Τιμών Κατοικιών στην Ελλάδα (+6,6% σε ετήσια βάση το Δ' τρίμηνο 2024, και 8,7% για το σύνολο του 2024) καταδεικνύουν ισχυρή ζήτηση στην αγορά ακινήτων. Αυτή η ζήτηση, σε συνδυασμό με τις επενδύσεις σε υποδομές και την αξιοποίηση πόρων από το ΕΣΠΑ και το Ταμείο Ανάκαμψης, τροφοδοτεί την οικοδομική δραστηριότητα.

Συγκεκριμένα, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν μια σημαντική αύξηση στην παραγωγή των κατασκευών (Construction Output) κατά 23,6% σε ετήσια βάση τον Δεκέμβριο του 2024, ποσοστό που υπογραμμίζει την έντονη ανάκαμψη και επέκταση του κλάδου. Η αύξηση των τιμών κατοικιών, αν και ο ρυθμός της ενδέχεται να έχει επιβραδυνθεί ελαφρώς σε σχέση με προηγούμενες περιόδους αιχμής, παραμένει υψηλότερη από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης και της ΕΕ (+4,2% και +4,9% αντίστοιχα το Δ' τρίμηνο 2024), καθιστώντας την ελληνική αγορά ακινήτων ελκυστική για επενδυτές.

Η άνθηση του κατασκευαστικού κλάδου έχει άμεσα θετικά αποτελέσματα στην απασχόληση, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας στον ίδιο τον κλάδο αλλά και σε συνδεδεμένες δραστηριότητες (π.χ., παραγωγή υλικών, μεταφορές, μελετητικά γραφεία), συμβάλλοντας στη μείωση της ανεργίας και στην αύξηση των εισοδημάτων για τους εργαζομένους του τομέα, με το αλλά να προκύπτει από την μειωμένη προσφορά εργασίας για αυτές τις δραστηριότητες. Επιπλέον η υλοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών έργων μέσω του κατασκευαστικού τομέα οδηγεί σε βελτίωση των υποδομών (μεταφορικές, ενεργειακές, κτιριακές), κάτι που μπορεί να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Έργα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ σε τοπικό επίπεδο μπορούν να βελτιώσουν τις υπηρεσίες προς τους πολίτες (σχολεία, νοσοκομεία, αθλητικές εγκαταστάσεις), ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.

Διάγραμμα 21 :Εξέλιξη Δείκτη Τιμών Κατοικιών (σε % ετήσια μεταβολή- τέταρτο τρίμηνο 2024)

Πηγή: Eurostat, Τράπεζα της Ελλάδος

Παρά όμως τη θετική εικόνα στην παραγωγή, η σημαντική αύξηση των τιμών κατοικιών, σε συνδυασμό με τον πληθωρισμό που επηρεάζει το κόστος διαβίωσης και την αγοραστική δύναμη των πολιτών, δημιουργεί σοβαρές προκλήσεις στην **κοινωνική συνοχή**. Ενώ οι μισθοί παρουσίασαν μια αύξηση (π.χ. 4,9% ετήσια αύξηση στον δείκτη μισθών το Δ' τρίμηνο), ο ρυθμός αύξησης των τιμών κατοικιών (6,6%) ήταν υψηλότερος, διευρύνοντας το χάσμα μεταξύ κόστους στέγασης και εισοδήματος. Αυτό καθιστά την απόκτηση ή ακόμη και την ενοικίαση κατοικίας δυσκολότερη, ιδίως για τους νέους, τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα και τις ευάλωτες ομάδες, οδηγώντας σε αύξηση των ανισοτήτων και κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγαση. Η πίεση στις τιμές των ενοικίων παραμένει επίσης σημαντική, επιδεινώνοντας περαιτέρω την κατάσταση.

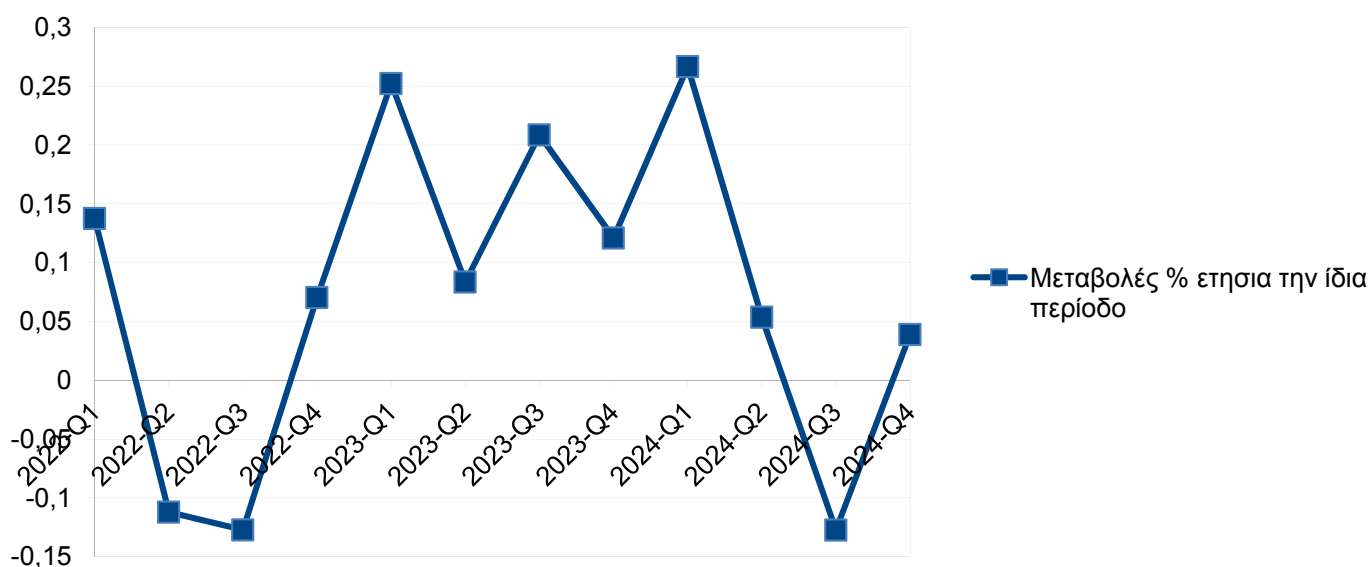
Η ισχυρή οικοδομική δραστηριότητα και οι αυξανόμενες τιμές ακινήτων ενισχύουν την επενδυτική προοπτική στην Ελλάδα στον τομέα του real estate. Η Ελλάδα θεωρείται πλέον ελκυστικός προορισμός για επενδύσεις σε ακίνητα, τόσο από εγχώριους όσο και από ξένους επενδυτές, κεφαλαιοποιώντας το θετικό οικονομικό momentum και την επενδυτική βαθμίδα με τον κατασκευαστικό κλάδο να αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομικής ανάπτυξης,

καθώς έχει ισχυρούς πολλαπλασιαστικούς δεσμούς με άλλους τομείς. Η ανάπτυξη του συμβάλλει άμεσα στο ΑΕΠ, ενώ τα ολοκληρωμένα έργα (ιδιωτικά και δημόσια) αποτελούν κεφαλαιουχικά αγαθά που υποστηρίζουν τη μελλοντική οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, η συντονισμένη αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ από την κεντρική κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, μπορεί να κατευθύνει τις επενδύσεις σε έργα με υψηλή αναπτυξιακή αξία, όπως η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, ενισχύοντας την παραγωγική βάση της οικονομίας.

Ο αυξημένος όγκος κατασκευών αποτελεί απτή απόδειξη της υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων. Αυτό ενισχύει την εμπιστοσύνη των επενδυτών, τόσο στην αγορά ακινήτων όσο και στην ευρύτερη οικονομία, καθώς υποδηλώνει ότι τα κεφάλαια που εισρέουν διοχετεύονται παραγωγικά και δημιουργούν νέα περιουσιακά στοιχεία. Η δυναμική αυτή τροφοδοτεί περαιτέρω το αναπτυξιακό προφίλ της χώρας.

Ωστόσο, για να είναι βιώσιμη η αναπτυξιακή προοπτική και να μη δημιουργηθούν στρεβλώσεις, είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές επιπτώσεις της αύξησης του κόστους στέγασης. Πολιτικές για την κοινωνική κατοικία, την ενίσχυση της προσφοράς ακινήτων σε προσιτές τιμές, και τη σύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα και το κόστος ζωής είναι κρίσιμες για τη διασφάλιση ότι η ανάπτυξη στον κλάδο των κατασκευών θα συμβάλει ουσιαστικά στην ευημερία του συνόλου της κοινωνίας και όχι μόνο σε συγκεκριμένα τμήματά της. Η επενδυτική προοπτική ενισχύεται μακροπρόθεσμα μόνο αν συνοδεύεται από κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή.

Διάγραμμα 21 : Μεταβολές (%) όγκου ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Μέρος 7 - Ειδικό Θέμα: Θέσεις Ινστιτούτου ΕΣΕΕ για τον Κατώτατο Μισθό

Σύνοψη κρίσιμων σημείων του INEMY της ΕΣΕΕ

- Μια αύξηση του κατώτατου μισθού **ωθεί ανοδικά και το μέσο μισθό** του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Για κάθε 1% αύξηση του κατώτατου μισθού ο μέσος μισθός της οικονομίας ενισχύεται κατά 0,4% έως 0,5%.
- Εξαιρετική κρίσιμη παράμετρος στη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να καταστεί **η δυνατότητα καταβολής του από τις επιχειρήσεις**, χωρίς δηλαδή να διασαλεύεται ή να τίθεται εν αμφιβόλω η βιωσιμότητά τους αλλά ούτε των υφιστάμενων θέσεων εργασίας. Συνεπώς ο κατώτατος μισθός θα πρέπει να **ορίζεται από τις αντοχές της ίδιας της αγοράς**.
- **Η συνολική επιβάρυνση** των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των εργοδοτικών εισφορών (1.179 ευρώ), **υπερβαίνει κατά πολύ τον κατώτατο μισθό** (830 ευρώ).
- Ο νέος κατώτατος μισθός που θα προκύψει θα αφορά όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις, χωρίς να εξετάζει τις επιδόσεις και τη ευρωστία τους, ενώ είναι σαφές ότι **αγνοεί τόσο τις ενδοκλαδικές όσο και τις ενδοεπιχειρησιακές διαφοροποιήσεις**.
- Η διατήρηση της αβεβαιότητας και της αστάθειας σε διεθνές μάλιστα επίπεδο εξαναγκάζουν **τις επιχειρήσεις να δώσουν προτεραιότητα στη βραχυπρόθεσμη βιωσιμότητά τους**.
- Η ενίσχυση του εισοδήματος των πλέον αδύνατων οικονομικά συνανθρώπων μας θα μπορούσε να ολοκληρωθεί και **με στοχευμένα μέτρα ανακούφισης κατά της ακρίβειας**, πέρα από την προστασία που προσφέρει ο κατώτατος μισθός, ο οποίος, σημειωτέον, παρέχεται από τις επιχειρήσεις.
- Ο **κατώτατος μισθός έχει αυξηθεί από το 2018 έως σήμερα κατά 41,6%**, όταν ο πληθωρισμός την αντίστοιχη περίοδο παρουσιάζει σωρευτικά άνοδο 16,8%.
- Το μοναδιαίο κόστος εργασίας (ULC) αυξάνεται με ρυθμούς ανώτερους του 6,0% κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2024.
- Μια ενδεχόμενη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού οφείλει να συνδεθεί με **την επιδότηση των ασφαλιστικών εργοδοτικών εισφορών και την κατάργηση επιβαρύνσεων** (όπως εκείνων του τέλους επιτηδεύματος και στα νομικά πρόσωπα και της προκαταβολής φόρων από τις επιχειρήσεις).
- Η διαμόρφωση του κατώτατου μισθού **πρέπει να προκύπτει ως το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων** ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους με την υπογραφή της ΕΓΣΣΕ.

Βασικές Θέσεις

Με βάση το άρθρο 134 Γ' του Κώδικα Ατομικού Εργατικού Δικαίου (Π.Δ. 80/2022, Α' 222) το ΙΝΕΜΥ της ΕΣΣΕΕ καλείται να καταθέσει Έκθεση σχετικά με τη διαδικασία διαμόρφωσης του νομοθετικώς καθορισμένου νόμιμου κατώτατου μισθού και κατώτατου ημερομισθίου για τους εργαζομένους ιδιωτικού δικαίου όλης της χώρας. **Επισημαίνεται, όπως άλλωστε έχει πολλάκις αποτυπωθεί και στα προηγούμενα σχετικά υπομνήματα, πάγια θέση του ΙΝ.ΕΜ.Υ. -ΕΣΣΕΕ είναι ότι η διαμόρφωση του κατώτατου μισθού πρέπει να προκύπτει ως το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους με την υπογραφή της ΕΓΣΣΕ.** Ο εν λόγω τρόπος καθορισμού των κατώτατων αμοιβών διασφάλιζε την κοινωνική συνοχή και τις επιδόσεις της οικονομικής δραστηριότητας, αφού εξισορροπούσε αποτελεσματικά τις αντίρροπες θέσεις εργοδοτών και εργαζομένων, και ελαχιστοποιούσε τις αναταράξεις στην παραγωγική διαδικασία, χωρίς να επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα.

Το 2024 η εγχώρια οικονομία αναμένεται να καταγράψει μεγέθυνση που θα διαμορφωθεί σε περίπου 2,2%¹⁵, η οποία είναι ισχυρότερη από το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η απασχόληση το 2024 ενισχύθηκε εκ νέου αλλά με οριακά χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι (1,1% έναντι 1,2%), συμπαρασύροντας καθοδικά την ανεργία σε 9,6% το Νοέμβριο του 2024¹⁶ από 10,8% το Νοέμβριο του 2023, στο χαμηλότερο επίπεδο από την κορύφωση της κρίσης χρέους. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η ανεργία παραμένει η δεύτερη υψηλότερη της Ευρωζώνης. Ο ρυθμός πληθωρισμού, μετά και τις συσταλτικές πολιτικές της ΕΚΤ, επιβραδύνθηκε το 2024 σε 2,7%. Στο πλαίσιο αυτό, οι προοπτικές της εγχώριας οικονομίας παραμένουν θετικές (αξιόλογη μεγέθυνση ύψους 2,3% το 2025 με διατήρηση της πτωτικής πορείας της ανεργίας, βελτίωση δημοσιονομικών επιδόσεων). Κρίσιμο ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει και ο τρόπος αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων (π.χ. ΕΣΠΑ 2021-2027 καθώς και του «Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας»), οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν στον αναγκαίο μετασχηματισμό του εγχώριου παραγωγικού υποδείγματος. Στις θετικές ειδήσεις περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ενίσχυση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, η τόνωση των επιχειρηματικών επενδύσεων, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του ελληνικού δημοσίου κλπ. Ωστόσο, το διεθνές περιβάλλον επιβαρύνεται από νέες προκλήσεις, γεωπολιτικές εντάσεις και αβεβαιότητες, εγείροντας ανησυχίες και

¹⁵ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025.

¹⁶ ΕΛ.ΣΤΑΤ., εποχικά διορθωμένο ποσοστό.

προβληματισμό. Επιπρόσθετα, η ενεργοποίηση των νέων ευρωπαϊκών δημοσιονομικών κανόνων λειτουργεί περιοριστικά στη δυνατότητα αξιοποίησης των υπερ-πλεονασμάτων. Παράλληλα, η σωρευτική επίδραση στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και συνεπώς και στην κατανάλωση από τις εξαιρετικά ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις που προηγήθηκαν είναι έντονα αρνητική. Για τις επιχειρήσεις, οι ανοδικές πληθωριστικές πιέσεις διόγκωσαν το λειτουργικό κόστος, συνέβαλαν στην αύξηση των τιμών των προμηθευτών και αναπόφευκτα μετακυλήθηκαν στις τελικές τιμές διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Οι παραπάνω εξελίξεις διατηρούν χαμηλά τις προσδοκίες και αναβάλλουν ή ακυρώνουν προγραμματισμένες επενδύσεις. Η ρευστότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος αναμένεται να επιβραδύνει το ρυθμό προσαρμογής των επιχειρήσεων στη δίδυμα (πράσινη και ψηφιακή) μετάβαση, επηρεάζοντας, μεσοπρόθεσμα, την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Ως εκ τούτου, η οικονομία και οι επιχειρήσεις βρίσκονται πλέον υπό την ισχυρή πίεση έξι παραμέτρων:

1. Μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, συρρίκνωση της πραγματικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και ισχυρές αναταράξεις της διεθνούς οικονομίας, μετά και την εκλογή Τραμπ και τις απειλές για επιβολή δασμών
2. Διόγκωση του λειτουργικού κόστους και των τιμών των προμηθευτών, με τη σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής να προσφέρει μερική μόνο ανακούφιση στους δανειολήπτες.
3. Κλυδωνισμοί του επιχειρηματικού και καταναλωτικού κλίματος,
4. Ανοδικές πιέσεις στο μισθολογικό κόστος που προκύπτουν όχι μόνο από τις αυξήσεις του κατώτατου αλλά και του μέσου μισθού της οικονομίας, με τις πρόσφατες μικρές μειώσεις του μη μισθολογικού κόστους να αντισταθμίζουν μόνο κατά τι το συνολικό μισθολογικό κόστος
5. Σύνδεση του κατώτατου μισθού με το τεκμαρτό φορολογητέο εισόδημα των ατομικών επιχειρήσεων
6. Σύνδεση των ασφαλιστικών εισφορών με τον πληθωρισμό, η οποία έχει προκαλέσει σημαντικές αυξήσεις των εισφορών τα τελευταία τρία χρόνια.

Σε αυτό το σημείο διευκρινίζεται πως οι «δευτερογενείς» επιπτώσεις μιας νέας ακόμη αύξησης του κατώτατου μισθού στο σύνολο των αμοιβών, ιδιαίτερα σε εκείνα τα μισθολογικά κλιμάκια που βρίσκονται υψηλότερα μεν αλλά κοντά στον κατώτατο, δεν είναι διόλου αμελητέα. Οι εκτιμήσεις συνηγορούν πως μια αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 100 μονάδες βάσης συνεπάγεται αύξηση από 40 έως 50 μονάδων βάσης στο μέσο μισθό του ιδιωτικού τομέα. Για το λόγο αυτό, μια πιθανή ενίσχυση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να αποφευχθεί ένα ανοδικό σπινάλι μισθών-τιμών που θα πλήξει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Την ίδια στιγμή, ο κατώτατος μισθός χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για τον προσδιορισμό της ελάχιστης φορολογικής επιβάρυνσης για αυτοαπασχολούμενους και ατομικές επιχειρήσεις, (σύμφωνα με το νέο φορολογικό νομοσχέδιο Ν.5073/2023), ανεξαρτήτως αν το δηλωθέν εισόδημα αντιστοιχεί σε μικρότερο φόρο. Σύμφωνα με την ανάλυση του Ινστιτούτου της ΕΣΕΕ, τα κριτήρια για την εκτίμηση του περιθωρίου μεταβολής του κατώτατου μισθού είναι α) η διασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του κλάδου και β) η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας οικονομίας/ επιχειρήσεων που σχετίζεται και με το δίδυμο μετασχηματισμό τους. Φυσικά, το Ινστιτούτο δεν παραγνωρίζει τη σημασία της κοινωνικής προστασίας που επιτελεί ο κατώτατος μισθός αλλά ούτε την άποψη πως υψηλότεροι μισθοί συσχετίζονται θετικά και με την καταναλωτική δαπάνη. Εντούτοις, υπογραμμίζεται πως η όποια θετική μεταβολή του κατώτατου μισθού και ημερομισθίου θα πρέπει να μην υπερβαίνει τις αντοχές της αγοράς ώστε να μην αμφισβητεί τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αλλά και των υφιστάμενων θέσεων εργασίας.

Ως εκ τούτου, εντός ενός ακόμα ρευστού οικονομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μια ενδεχόμενη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού οφείλει να συνδεθεί με την επιδότηση των ασφαλιστικών εργοδοτικών εισφορών και την κατάργηση επιβαρύνσεων (όπως εκείνων του τέλους επιτηδεύματος και στα νομικά πρόσωπα και της προκαταβολής φόρων), ιδιαίτερα στην παρούσα συγκυρία που ο κατώτατος μισθός συνδέεται και με το τεκμαρτό φορολογητέο εισόδημα αυτοαπασχολούμενων και ατομικών επιχειρήσεων. Σε κάθε περίπτωση, η ενίσχυση του εισοδήματος των πλέον αδύνατων οικονομικά συνανθρώπων μας θα μπορούσε να ολοκληρωθεί και με στοχευμένα μέτρα ανακούφισης κατά της ακρίβειας, πέρα από την προστασία που προσφέρει ο κατώτατος μισθός, ο οποίος παρέχεται όμως από τις επιχειρήσεις.

7.1 Εισαγωγή

Το Ινστιτούτου Εμπορίου και Υπηρεσιών της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΙΝ.ΕΜ.Υ. της ΕΣΣΕΕ) συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού κατόπιν σχετικής πρόσκλησης της Επιτροπής Συντονισμού και Διαβούλευσης. Στην παρούσα Έκθεση περιγράφονται συνοπτικά οι πρόσφατες εξελίξεις στην ελληνική οικονομία με την έμφαση να δίνεται σε μια σειρά παραμέτρων όπως η εγχώρια αγορά εργασίας, η παραγωγικότητα, το μισθολογικό κόστος και άλλα κρίσιμα μεγέθη. Άλλωστε, η συζήτηση για το ύψος του κατώτατου μισθού έχει απασχολήσει εκτεταμένα τους εμπλεκόμενους θεσμούς και φορείς τα τελευταία χρόνια. Ένα μέρος της βιβλιογραφίας θεωρεί πως το ύψος του κατώτατου μισθού σε μια οικονομία πρέπει να καλύπτει απλώς την αγορά των ελάχιστων αναγκαίων εφοδίων για την αναπαραγωγή του εργαζόμενου ώστε να μη θίγεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ουσιαστικά, πρόκειται για εκείνους που πιστεύουν πως ο κατώτατος μισθός οφείλει απλά να λειτουργεί ως ανάχωμα απέναντι στην ακραία φτώχεια και τίποτα περισσότερο. Από την άλλη πλευρά, έχει δημοσιευτεί ένας σημαντικός όγκος επιστημονικών δημοσιεύσεων που υποστηρίζει πως ο κατώτατος μισθός θα πρέπει να υπερβαίνει το ελάχιστο όριο επιβίωσης, ώστε να τονώνονται τόσο η ζήτηση και η απασχόληση όσο και η παραγωγή. Παράλληλα, υπάρχει και η άποψη πως οι υψηλότεροι μισθοί αποτελούν το πλέον κρίσιμο κίνητρο για την ενίσχυση της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

Σήμερα, μετά από σχεδόν 130 χρόνια από την πρώτη του θεσμοθέτηση και κατόπιν σειράς ζυμώσεων, ο κατώτατος μισθός ή παρεμφερής προστασία εφαρμόζεται σε περίπου 140 χώρες του ILO (ILO, Database). Στην Ε.Ε. των 27 κρατών μελών, τα 22 έχουν θεσμοθετήσει κατώτατο μισθό. Στην Ελλάδα, το άρθρο 103 του Ν.4172/2013 προσδιόριζε τον τρόπο καθορισμού του κατώτατου μισθού, όπου περιγράφονταν αναλυτικά οι σχετικές διαδικασίες για τη διαμόρφωσή του, ενώ ακολούθησαν και αρκετές τροποποιήσεις με τελευταίο το άρθρο 15 του Ν.5163/2024.

7.2 Η λειτουργία του κατώτατου μισθού και κριτήρια διαμόρφωσής του

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα κριτήρια για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού είναι ποικίλα και εξαρτώνται από μια σειρά παραμέτρων, οικονομικών, κοινωνικών αλλά και ιστορικών (ILO, 2022). Μερικά ενδεικτικά κριτήρια είναι ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, οι προοπτικές της οικονομικής μεγέθυνσης, το επίπεδο κάλυψης των εργαζομένων από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, ο βαθμός παρέμβασης του κράτους στις εργασιακές σχέσεις, το επίπεδο των υφιστάμενων μισθών, το μέγεθος της απασχόλησης και της ανεργίας, η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, η ανισότητα των εισοδημάτων αλλά και τα επίπεδα φτώχειας των ήδη εργαζομένων, η παραγωγικότητα, ο πληθωρισμός, η ανταγωνιστικότητα, η ελαστικότητα της εργασίας κ.ά. Φυσικά, με το νέο τρόπο διαμόρφωσης του κατώτατου μισθού, **η τελική απόφαση** εξαρτάται και **από τις προτεραιότητες** της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής με την τρέχουσα οικονομική συγκυρία και τις προσδοκίες να έχουν σημαίνοντα ρόλο.

Η άνοδος του επιπέδου των τιμών διεθνώς κατά το 2022, μετά δηλαδή την κορύφωση της πανδημίας, πυροδοτήθηκε από τις αναταράξεις της προσφοράς και ενισχύθηκε περαιτέρω από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ενώ η πολεμική αναμέτρηση στη Γάζα και η πρόσφατη εκλογή του Τραμπ στις ΗΠΑ με τις απειλές περί επιβολής δασμών και τον αναθεωρητισμό συντηρούν την αβεβαιότητα. Για το 2025, η διεθνής οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει μια «τριάδα αβεβαιοτήτων» δηλαδή τις αναταράξεις στο διεθνές εμπόριο, την αδύναμη οικονομική ανάπτυξη της Ευρωζώνης, η οποία υπαγόρευσε και την επανέναρξη της χαλαρής νομισματικής πολιτικής και τους γεωοικονομικούς κατακερματισμούς.

Ειδικότερα, σε επίπεδο της εγχώριας οικονομίας, ο πληθωρισμός επιβραδύνθηκε σε 2,7% το 2024, ενώ το 2025 εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει κοντά στο 2,0%. Για τις επιχειρήσεις, η, έστω επιβραδυνόμενη, αυξητική πορεία των τιμών ωθεί ανοδικά το κόστος λειτουργίας τους, ενισχύει τις τιμές των προμηθευτών και εν τέλει διογκώνει τις τελικές τιμές διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Επιπρόσθετα, οι επιπτώσεις από τις πολεμικές αναμετρήσεις σε Ουκρανία και Γάζα και τις δηλώσεις του νεοεκλεγέντος προέδρου των ΗΠΑ δεν βελτιώνουν το ήδη αδύναμο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, αλλά αντίθετα διευρύνουν την αβεβαιότητα και αναβάλλουν/ ακυρώνουν επενδύσεις. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις βρίσκονται πλέον υπό την πίεση έξι παραμέτρων:

1. Μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, συρρίκνωση της πραγματικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και ισχυρές αναταράξεις της διεθνούς οικονομίας, μετά και την εκλογή Τραμπ και τις απειλές για επιβολή δασμών
2. Διόγκωση του λειτουργικού κόστους, των τιμών των προμηθευτών και του κόστους εξυπηρέτησης δανείων, με τη σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής να προσφέρει μερική ανακούφιση στους δανειολήπτες.
3. Κλυδωνισμοί του επιχειρηματικού και καταναλωτικού κλίματος,
4. Ανοδικές πιέσεις στο μισθολογικό κόστος που προκύπτουν όχι μόνο από τις αυξήσεις του κατώτατου αλλά και του μέσου μισθού της οικονομίας, με τις πρόσφατες μικρές μειώσεις του μη μισθολογικού κόστους να αντισταθμίζουν μόνο κατά τι το συνολικό μισθολογικό κόστος
5. Σύνδεση του κατώτατου μισθού με το τεκμαρτό φορολογητέο εισόδημα των ατομικών επιχειρήσεων
6. Σύνδεση των ασφαλιστικών εισφορών με τον πληθωρισμό, η οποία έχει προκαλέσει σημαντικές αυξήσεις των εισφορών τα τελευταία τρία χρόνια.

Ένα βασικό επιχείρημα για την αύξηση του κατώτατου μισθού είναι οι εξελίξεις του γενικού επιπέδου των τιμών. **Εντούτοις, επίσης σοβαρά υπόψη για τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να λαμβάνεται και η ικανότητα καταβολής του από τις επιχειρήσεις, χωρίς δηλαδή να διασαλεύεται ή να τίθεται εν αμφιβόλω η βιωσιμότητά τους.** Ως εκ τούτου, η χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων και μεγέθη όπως η κερδοφορία, η ρευστότητα, οι εξελίξεις στον κύκλο εργασιών, το λειτουργικό κόστος, το κόστος προμηθευτών, το οικονομικό και επιχειρηματικό κλίμα, οι φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις καθώς και οι μεταρρυθμίσεις που ευνοούν την επιχειρηματικότητα αλλά και οι προσδοκίες του «επιχειρείν» θεωρούνται εκ των ων ουκ άνευ παράγοντες στη συζήτηση για τον προσδιορισμό των ελαχίστων αμοιβών.

Επίσης, δεν μπορούν να παραβλεφθούν οι δευτερογενείς επιπτώσεις μιας αύξησης του κατώτατου μισθού στο σύνολο των αμοιβών, ιδιαίτερα όσων είναι μεν υψηλότερες αλλά κοντά στον κατώτατο. Σύμφωνα με ανάλυση της Τραπέζης της Ελλάδος, η αύξηση του κατώτατου μισθού φαίνεται να προκαλεί αποτελέσματα διάχυσης (spill-over effects), να συμπαρασύρει δηλαδή και υψηλότερους μισθούς, κυρίως όμως όσους είναι υψηλότεροι μεν αλλά βρίσκονται κοντά στον κατώτατο μισθό. Δηλαδή, μια αύξηση του κατώτατου μισθού έχει αντίκτυπο στο μέσο μισθό του ιδιωτικού τομέα. Για το λόγο αυτό, μια πιθανή ενίσχυση του κατώτατου μισθού θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να αποφευχθεί ένα ατέρμονο σπινάλ

μισθών-τιμών. Τα αποτελέσματα σχετικών αναλύσεων συνηγορούν πως **μια αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 1,0% συνεπάγεται μια αύξηση του μέσου μισθού του ιδιωτικού τομέα κατά περίπου 0,4% έως 0,5%.**

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί πως ο κατώτατος μισθός επηρεάζει και μια σειρά άλλων επιδομάτων, όπως έχει ανακοινώσει σχετικά το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται σε δεκαεννέα (19). Αυτό σημαίνει πως ενδεχόμενη αύξησή του αναπροσαρμόζει προς τα πάνω μια σειρά από βοηθήματα και επιδόματα που προκύπτουν με βάση τον κατώτατο μισθό ή το ημερομίσθιο όπως: Της ανεργίας, της ειδικής παροχής μητρότητας, της γονικής άδειας, της λήξης της ανεργίας, της τρίμηνης παραμονής στα μητρώα ανέργων, των αποφυλακισμένων, της επίσχεσης εργασίας, της αφερεγγυότητας εργοδότη, του εποχικού των οικοδόμων, των σμυριδεργατών, των καπνεργατών των καλλιτεχνών κ.ά. των μισθωτών, της εργασίας, της αποζημίωσης των μαθητών στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), της πρακτικής, της απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, των προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα, των προγραμμάτων απασχόλησης, των εργαζόμενων φοιτητών.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό πως μια πιθανή αύξηση του κατώτατου μισθού έχει θετικές επιπτώσεις στην ενεργό ζήτηση και στην παραγωγή, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να συμβάλει στη συντήρηση των πληθωριστικών πιέσεων, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο αρνητικά την ανταγωνιστικότητα, και την εξωστρέφεια της οικονομίας. Σε αυτό το σημείο εντοπίζεται το επιχείρημα πως οι εξαγωγικές/ εξωστρεφείς επιχειρήσεις σε κάθε οικονομία είναι πιθανότερο να ανήκουν στις κατηγορίες των μεσαίων και μεγάλων μονάδων. Οι επιχειρήσεις αυτές δίνουν συνήθως υψηλότερους μισθούς από τον κατώτατο και για το λόγο αυτό δεν επηρεάζονται σε κρίσιμο βαθμό από πιθανή νέα αύξησή του. Ωστόσο, ο (μεικτός) **κατώτατος μισθός έχει αυξηθεί από το 2018 έως σήμερα κατά 41,6% (62,4% ο υποκατώτατος)**, μέγεθος σίγουρα όχι αμελητέο (ειδικά αν υπολογιστεί το συνολικό μισθολογικό κόστος, δηλαδή και οι εργοδοτικές εισφορές) ενώ, όπως έχει ήδη σημειωθεί, **οι μεταβολές στον κατώτατο έχουν αντίκτυπο και στο μέσο μισθό του ιδιωτικού τομέα.**

Υπενθυμίζεται βέβαια ότι ο κατώτατος μισθός αποτελεί ένα μέσο προστασίας των εργαζομένων απέναντι στην υπερβολικά χαμηλά αμειβόμενη εργασία. Εξάλλου, ο κατώτατος μισθός εγγυάται ότι οι καρποί της προόδου θα διαμοιράζονται με ένα σχετικά δικαιότερο τρόπο, διασφαλίζοντας ένα «δίκτυο» προστασίας για εκείνες τις ομάδες εργαζομένων που το έχουν ανάγκη (ILO, 2018). Ωστόσο, η χορήγηση του κατώτατου μισθού αλλά και το ύψος

του **θα πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό και με άλλες κοινωνικές παροχές** όπως τα διάφορα επιδόματα που δίνονται στα πιο αδύναμα μέλη της κοινωνίας καθώς και αυτά αποτελούν τμήμα μιας ευρύτερης πολιτικής σχετικά με την αγορά εργασίας, καθώς και με τα στοχευμένα μέτρα της κυβέρνησης για την ανακούφιση των πλέον ευάλωτων από την ακρίβεια.

7.3 Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα

Στη χώρα μας, ο κατώτατος μισθός θεσμοθετείται από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, με τις Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας να εισάγονται την ίδια περίπου περίοδο (Ν.3239/1955). Ο κατώτατος μισθός αποκτά πιο συγκεκριμένα γνωρίσματα είκοσι περίπου χρόνια αργότερα και προσδιορίζεται από τις Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, οι οποίες τον διαμορφώνουν μετά από συμφωνία μεταξύ των εκπροσώπων εργοδοτών και εργαζομένων. Εντούτοις, μετά την ένταξη της χώρας στα προγράμματα σταθεροποίησης (μνημόνια), η διαδικασία διαμόρφωσής καθορίστηκε από το Ν. 4172/2013 (αρ. 103).

Σχετικά με την προσαύξηση του κατώτατου μισθού λόγω τριετιών, διευκρινίζεται ότι οι ελάχιστες αμοιβές προσαρμόζονται κατά 10% για κάθε τριετία προϋπηρεσίας που έχει διαμορφωθεί έως τις 14/02/2012 και έως τρεις τριετίες. Το κατώτατο ημερομίσθιο προσαρμόζεται κατά 5% για κάθε τριετία έως επίσης τις 14/02/2012 και έως έξι τριετίες. Πλέον, και για όσο διάστημα η ανεργία θα παραμείνει χαμηλότερα του 10%, «ξεπαγώνουν» οι τριετίες, με την προϋπηρεσία σε όσους εργαζόμενους αμείβονται με τον κατώτατο νομοθετημένο μισθό ή ημερομίσθιο να αναγνωρίζεται ως ο χρόνος εξαρτημένης σύμβασης ή σχέσης εργασίας που έχει διανυθεί σε οποιονδήποτε εργοδότη και σε οποιαδήποτε ειδικότητα πριν από τις 14/02/2012 και μετά από την 01/01/2024. Ενώ πέρυσι εκτιμάται πως περίπου 1.500 εργαζόμενοι ωφελήθηκαν από τη μετάβαση σε ανώτερη μισθολογική κλίμακα εξαιτίας της συμπλήρωσης των τριετιών, φέτος οι ωφελούμενοι αναμένεται να είναι περισσότεροι.

Πίνακας 1: Κατώτατος μισθός, Ανεργία και ΑΕΠ στην Ελλάδα, 2000-2024

Έτος	Κατώτατος μισθός (ονομαστικές μεικτές αποδοχές σε €)		Ποσοστό ανεργίας 15 - 64 ετών (β' τρίμηνο)	ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές, ετήσιες μεταβολές, %)
	12μηνη βάση	14μηνη βάση		
2000	542,70 €	465,20 €	11,50%	5,60%
2008	794,00 €	680,60 €	7,40%	4,00%
2009	817,80 €	701,00 €	9,20%	-1,80%
2010	862,80 €	739,60 €	12,20%	-5,60%
2011	862,80 €	739,60 €	16,80%	-9,30%
2012	876,60 €	751,40 €	24,00%	-7,30%
2013	683,80 €	586,10 €	27,50%	-4,50%
2017	683,80 €	586,10 €	21,30%	1,40%
2018	683,80 €	586,10 €	19,20%	1,50%
2019	758,33 €	650,00 €	17,00%	2,10%
2020	758,33 €	650,00 €	16,80%	-9,80%
2022	773,50 €	663,00 €	15,90%	8,40%
2022	831,83 €	713,00 €	12,50%	5,60%
2023	910,00 €	780,00 €	11,20%	2,40%
2024	968,33 €	830,0 ¹⁷ €	9,8% ¹⁸	2,0% ¹⁹

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. και Eurostat/ Επεξεργασία στοιχείων INEMY/ΕΣΣΕ

Ούτε όμως θεωρείται ασφαλής η σύγκριση των κατώτατων μισθών μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών καθώς αυτή μπορεί να οδηγήσει σε παραπλανητικά αποτελέσματα για δύο λόγους: Αφενός γιατί το παραγωγικό μοντέλο, η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία αλλά και η διάρθρωση του τελικού προϊόντος διαφέρει από χώρα σε χώρα. Αφετέρου γιατί επίσης διαφέρει η αγοραστική δύναμη μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. Συνεπώς, ένας ονομαστικά υψηλότερος κατώτατος μισθός δεν συνεπάγεται απαραίτητα και υψηλότερη πραγματική αμοιβή, καθώς η τελευταία λαμβάνει υπόψη της και το επίπεδο τιμών/ κόστος ζωής σε κάθε χώρα.

¹⁷ Έως 31 Μαρτίου 2025.

¹⁸ ΕΛ.ΣΤΑΤ., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Q2 2024

¹⁹ Εκτιμήσεις του ΔΝΤ, World Economic Outlook Database: October 2024, 2,2% βάσει της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

7.4 Εξελίξεις στην εγχώρια αγορά εργασίας

Το 2024 η οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα, δείχνει σημάδια κανονικοποίησης, χωρίς όμως να λείπουν οι προκλήσεις. Το πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 2,2% το 2024, μετά την ενίσχυση κατά 2,0% το 2023 (ΔΝΤ), επίδοση αρκετά υψηλότερη πολλών ευρωπαϊκών χωρών, ενώ οι προβλέψεις για το 2025 είναι θετικές και κάνουν λόγο για ελαφρά επιτάχυνση της μεταβολής του προϊόντος (2,5%). Το πρώτο ενδεκάμηνο το 2023 οι τουριστικές εισπράξεις και η εισερχόμενη τουριστική κίνηση αυξήθηκαν, σε ετήσια βάση, κατά 4,9% και 9,7% αντίστοιχα (ΤτΕ). Οι ξένες άμεσες επενδύσεις αυξήθηκαν αισθητά, το δημόσιο χρέος έχει αποκλιμακωθεί δραστικά, ενώ θετικά αποτιμάται ο υπερδιπλασιασμός της αξίας των εξαγωγών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας τα τελευταία έτη (2017-2023), αν και τα τελευταία αποτελούν μικρό μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών αγαθών της χώρας. Επίσης θετικά αποτιμώνται οι πόροι που αναμένονται να εισρεύσουν στην Ελλάδα τόσο μέσω του ΕΣΠΑ 2021-2027 όσο και μέσω του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0». Εντούτοις, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών κατά το πρώτο ενδεκάμηνο του 2024 παρέμεινε ελλειμματικό (-11,5 δισ. ευρώ), από έλλειμμα ύψους 11,0 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2023

Από την άλλη πλευρά, ο σωρευτικός αντίκτυπος των τριών, κατά σειρά, κρίσεων (χρέους, υγειονομική και ενέργειας/ τιμών) βρίσκει τη συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων ευάλωτη και αδύναμη. Η διατήρηση της αβεβαιότητας και της αστάθειας εξαναγκάζουν **τις επιχειρήσεις να δώσουν προτεραιότητα στη βραχυπρόθεσμη βιωσιμότητά τους και όχι στο μακροπρόθεσμο μετασχηματισμό τους.**

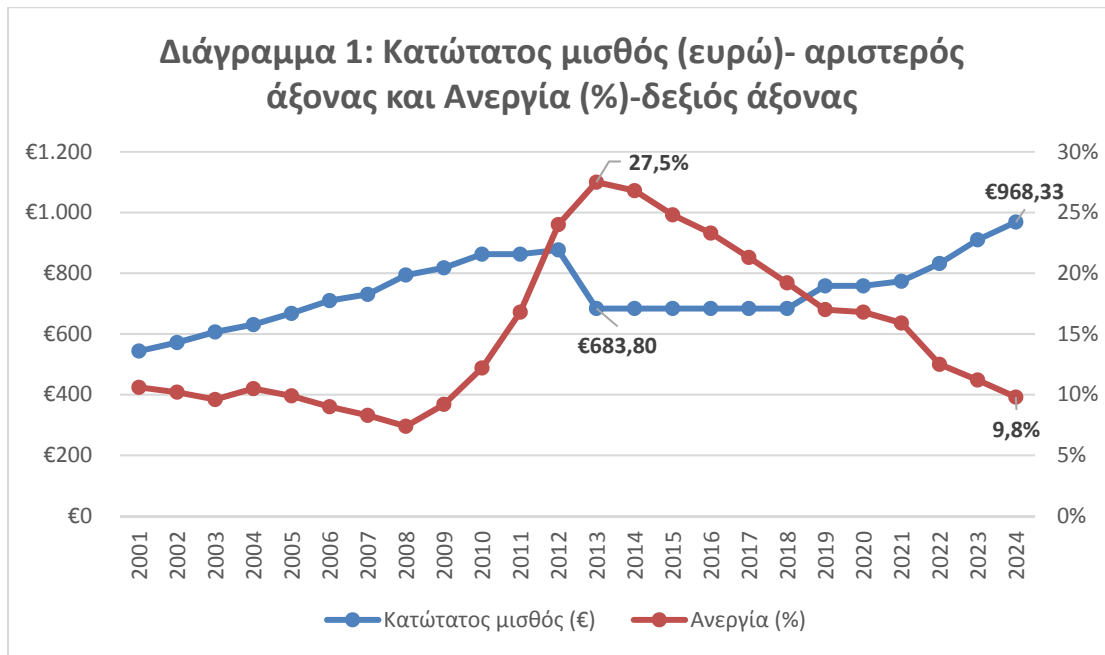
Η αγορά εργασίας το 2024 σημείωσε αύξηση της απασχόλησης κατά 2,2% από 1,7% πέρυσι (συγκρίσεις β' τριμήνων), ενώ το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε σε 9,8% από 11,2% το 2023, στο χαμηλότερο δηλαδή επίπεδο από την έναρξη της κρίσης χρέους. Στο εμπόριο, η απασχόληση αυξήθηκε κατά περίπου 7,0 χιλ. εργαζομένους ή κατά 1,0% (στοιχεία Β' τριμήνου 2024), έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2023.

7.4 Κατώτατος μισθός, Ανεργία και ΑΕΠ

Από το Διάγραμμα 1 προκύπτει πως το ποσοστό ανεργίας επηρεάζεται από μια σειρά παραμέτρων και παραγόντων και όχι αποκλειστικά και μόνο από το ύψος του κατώτατου μισθού. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ποσοστό ανεργίας υποχωρεί ελαφρώς έως το 2008 όταν την ίδια περίοδο ο κατώτατος μισθός κινείται σαφώς ανοδικά, εξαιτίας της οικονομικής ανάπτυξης εκείνης της περιόδου. Επιπλέον, παρά τη σημαντική πτώση του κατώτατου μισθού (-22%) για τους απασχολούμενους άνω των 25 ετών από το 2013 και έπειτα, η ανεργία υποχωρεί μεν αλλά αφενός με υστέρηση και αφετέρου με χαμηλούς ρυθμούς αποκλιμάκωσης, γεγονός που δεν αποδίδεται τόσο στο ύψος του μισθού αλλά σε σειρά άλλων παραγόντων (βλ. ισχυρή τουριστική κίνηση, προοπτικές εγχώριας οικονομίας εν μέσω ευνοϊκότερου διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, αξιοπιστία της χώρας και βελτίωση της εμπιστοσύνης κλπ).

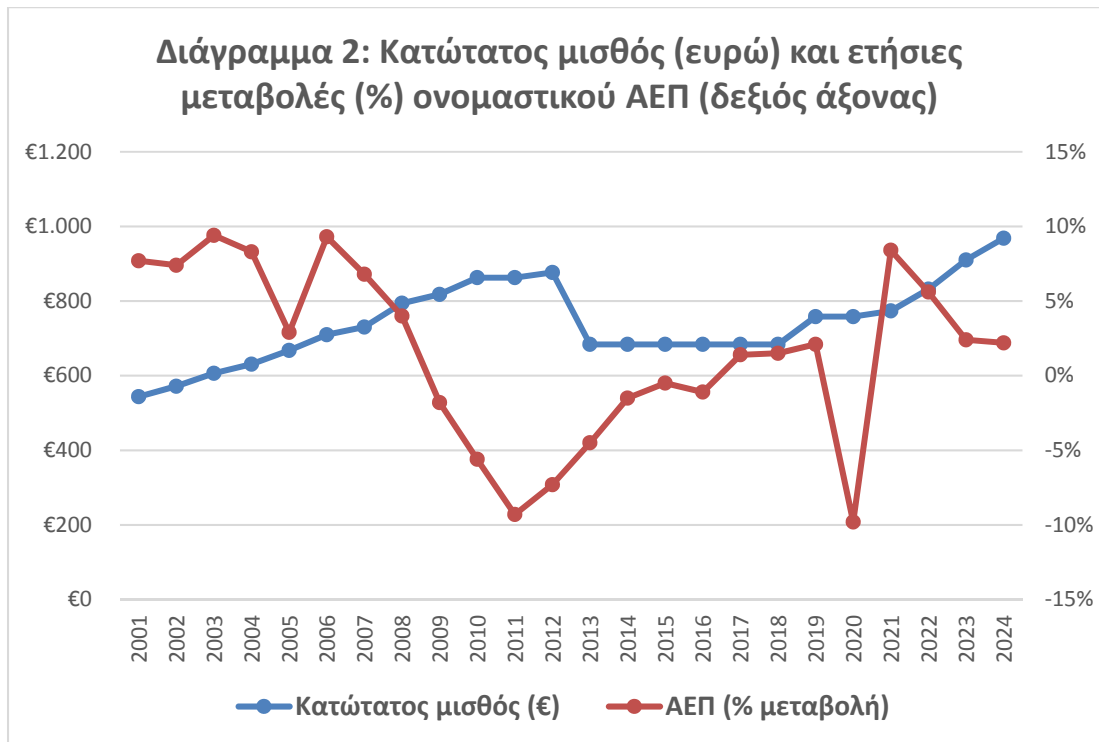
Στη συνέχεια, η αύξηση του κατώτατου μισθού από το Φεβρουάριο του 2019 δεν φαίνεται να επηρέασε ουσιαστικά την πτωτική πορεία της ανεργίας. Φυσικά, η εκδήλωση της πανδημίας του Covid-19 το 2020, η παροχή υποστηρικτικών μέτρων για τις επιχειρήσεις (υπό την προϋπόθεση της μη απόλυσης) αλλά και οι αναστολές των συμβάσεων εργασίας σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, καθιστούν τα δεδομένα των ετών 2020 και 2021 επισφαλή για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπρόσθετα, η ανεργία διατήρησε την πτωτική της πορεία το 2022, παρά την αβεβαιότητα και την άνοδο κατά 9,7% του κατώτατου μισθού σωρευτικά από τις αρχές του έτους. Παρόμοια είναι η εικόνα και για το 2023, αφού η ανεργία κινήθηκε πτωτικά παρά την ενίσχυση του κατώτατου κατά 9,4% αλλά και το 2024 ο κατώτατος μισθός ενισχύθηκε κατά 6,4%, με την ανεργία να συνεχίζει να υποχωρεί.

Θεωρητικά, το ιδανικότερο μέτρο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων μιας αύξησης του κατώτατου μισθού στο επίπεδο της απασχόλησης/ ανεργίας θα ήταν η ελαστικότητα του κατώτατου μισθού ως προς τη ζήτηση (από τις επιχειρήσεις) εργασίας. Η συγκεκριμένη ελαστικότητα δείχνει κατά πόσο θα μεταβάλλονταν οι θέσεις εργασίας από μια αλλαγή του κατώτατου μισθού, προσδιορίζοντας την ευαισθησία της απασχόλησης σε μια μικρή αύξηση του κατώτατου μισθού (π.χ. κατά μια ποσοστιαία μονάδα). Το μέγεθος της ελαστικότητας δεν είναι σταθερό αλλά εξαρτάται από μια σειρά παραμέτρων. Όμως βασικό εμπόδιο αυτής της προσέγγισης είναι η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων INEMY/ΕΣΣΕ

Η εδραίωση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, μετά το 2016, και η πτώση της ανεργίας, σε συνδυασμό με τις προσδοκίες για περαιτέρω ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης και των θετικών αποτελεσμάτων από τον τουρισμό, αύξησαν την πίεση για άνοδο του κατώτατου μισθού, η οποία και έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου, στις αρχές του 2019 (Διάγραμμα 2). Εντούτοις, η εμφάνιση της πανδημίας και ο περιορισμός της οικονομικής δραστηριότητας «πάγωσαν» τον κατώτατο μισθό, καθώς δόθηκε προτεραιότητα στη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και στην (σταδιακή) επαναφορά της οικονομίας στην κανονικότητα. Η άνοδος, σε δύο δόσεις, το 2022, θεωρήθηκε απαραίτητη για την τόνωση της ψυχολογίας, μετά από τον παρατεταμένο εγκλεισμό, αλλά ήταν επίσης αναπόφευκτη, εξαιτίας της ισχυρής ονομαστικής αύξησης του προϊόντος, ενώ εκείνη του 2023 αποδόθηκε στη βελτίωση των δομικών χαρακτηριστικών της οικονομίας, αλλά και στην ανάγκη στήριξης των νοικοκυριών με τα χαμηλότερα εισοδήματα. Ωστόσο, από το 2023 και έπειτα, γίνεται φανερή η **απόκλιση** της πορείας του κατώτατου μισθού και της αύξησης του ΑΕΠ.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων INEMY/ΕΣΣΕΕ

7.5 Κατώτατος μισθός και παραγωγικότητα εργασίας

Μια αύξηση της αμοιβής ενδέχεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη συνολική παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, λόγω της απόκλισης του οριακού προϊόντος και του οριακού κόστους μιας πρόσθετης μονάδας εργασίας. Όμως, στην περίπτωση του κατώτατου μισθού, η εξίσωση οριακού προϊόντος και οριακού κόστους επιτυγχάνεται σε επίπεδα κατώτερα, σε σχέση με τη μέση παραγωγικότητα, αλλά και με το μέσο (ή διάμεσο) μισθό. Υπό την έννοια αυτή λοιπόν, ήπιες μεταβολές του κατώτατου μισθού φαίνεται πως επηρεάζουν σε μικρό βαθμό την παραγωγικότητα.

Στην Ελλάδα, η παραγωγικότητα της εργασίας βίωσε μια ισχυρή συρρίκνωση κατά την περίοδο της οικονομικής προσαρμογής (μείωση κατά 10,2% μεταξύ 2007-2017), ακολουθώντας τη ραγδαία πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Παράλληλα, αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα έχουν οι καθυστερήσεις στον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, οι αστοχίες σε ρυθμίσεις, οι οποίες επηρεάζουν την ανάπτυξη κυρίως των ΜμΕ, η χαμηλής αποτελεσματικότητας δημόσια διοίκηση, οι καθυστερήσεις στην

απονομή δικαιοσύνης, η ανεπαρκής τεχνολογική βάση της οικονομίας, αλλά και η αποβιομηχάνιση, εξαιτίας της συρρίκνωση της μεταποίησης.

Ωστόσο, φαίνεται ότι η υιοθέτηση των μνημονίων και των μεταρρυθμίσεων, που τα συνόδευαν, δεν βελτίωσε όσο υποσχόταν την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας. Είναι αλήθεια ότι η συρρίκνωση του επιπέδου των μισθών στο σύνολο της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου και του κατώτατου, αλλά και της ιδιότυπης θεσμοθέτησης του υπό-κατώτατου, δεν συγκράτησε την πτώση της παραγωγικότητας. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας και της ισχυρής ύφεσης που τη συνόδευσε, η παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο σημείωσε σημαντική υποχώρηση. Η εικόνα αυτή οφείλεται στην ηπιότερη επιδείνωση της απασχόλησης, συγκριτικά με εκείνη του προϊόντος, εξαιτίας και των μέτρων στήριξης της αγοράς εργασίας (Διάγραμμα 3). Η παραγωγικότητα στην Ελλάδα ανά εργαζόμενο υπερβαίνει το 100, δηλαδή τον μέσο όρο της Ε.Ε., μόνο κατά το 3ο τρίμηνο του έτους, ενώ συνολικά κινείται ανοδικά, αλλά με πολύ αργούς ρυθμούς.

Πηγή: Eurostat Database

Πιο συγκεκριμένα, το 2020, η συρρίκνωση της παραγωγικότητας, σε συνδυασμό με τη σχεδόν μηδενική μεταβολή των αμοιβών των μισθωτών, εξαιτίας και των υποστηρικτικών μέτρων της κυβέρνησης, διόγκωσαν το μοναδιαίο κόστος εργασίας (unit labour cost). Το κόστος αυτό αναφέρεται στο απαιτούμενο κόστος εργασίας για να παραχθεί μια μονάδα προϊόντος και ορίζεται ως το πηλίκο του ονομαστικού μισθού ως προς την παραγωγικότητα εργασίας. Η

συγκεκριμένη εξέλιξη είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα κόστους, καθώς το μοναδιαίο κόστος ενισχύθηκε σημαντικά. Ωστόσο, λόγω της σταδιακής επανεκκίνησης της οικονομίας, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2021, το μοναδιαίο κόστος κινήθηκε έντονα πτωτικά, γεγονός που συνεπάγεται βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, χωρίς, όμως αυτή, η πορεία να παγιωθεί και να ενισχυθεί (Διάγραμμα 4). Αντίθετα, τα τελευταία τρίμηνα το μοναδιαίο κόστος επηρεάζεται σημαντικά από ανοδικές πιέσεις.

Πηγή: Eurostat Database

Αναμφισβήτητα, η διαχρονική επιδείνωση της παραγωγικότητας συνδέεται και με την αποεπένδυση και το επενδυτικό κενό που έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια στην ελληνική οικονομία, με σημαντική εξαίρεση τους κλάδους καινοτομίας. Επιπρόσθετα, η έλλειψη ρευστότητας, οι φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις, αλλά και οι ισχυρές αναταράξεις στην επιχειρηματικότητα, που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης και της κρίσης χρέους, δεν προσέλκυσαν επενδύσεις παγίου εξοπλισμού ούτε συνέβαλαν στην ανανέωση των τεχνολογικών/πράσινων υποδομών. Η εισροή ευρωπαϊκών πόρων αναμενόταν ότι θα τόνωνε τις επενδύσεις και την παραγωγικότητα, αλλά οι γεωπολιτικές εντάσεις και η αβεβαιότητα δεν λειτουργούν προς αυτήν την κατεύθυνση.

7.6 Αλυσιδωτή επιβάρυνση των επιχειρήσεων από την αύξηση του κατώτατου μισθού (παράδειγμα)

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει ένα παράδειγμα ανάλυσης του συνολικού κόστους μιας επιχείρησης για την απασχόληση ενός μισθωτού στον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος λαμβάνει τον κατώτατο μισθό των 830,00€ ή των 968,33 € (αναγόμενος σε 12μηνιαία βάση αναφοράς (830,00€ * 14/12)). Οι υπολογισμοί γίνονται βάσει των καθαρών και μεικτών αποδοχών του εργαζομένου, αλλά και των εργοδοτικών εισφορών / συνολικού κόστους της επιχείρησης. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι η επιβάρυνση μιας επιχείρησης **είναι κατά πολύ υψηλότερη από την ονομαστική αύξηση** που λαμβάνει, ως τελικό πληρωτέο, ο εργαζόμενος, καθώς, παράλληλα, ο εργοδότης θα πρέπει να καταβάλει υψηλές ασφαλιστικές εισφορές (βλ. εργοδότη, αλλά και εργαζομένου).

Σημειώνεται ότι από την 1^η Ιανουαρίου 2025 οι συντελεστές των εργοδοτικών εισφορών και εκείνων των εργαζομένων ανήλθαν σε 21,79% και 13,37% αντίστοιχα (σύνολο 35,16%). Αντίθετα, αναμένεται οι ασφαλιστικές εισφορές των ελευθέρων επαγγελματιών να ανέλθουν, για τρίτο συνεχές έτος, λόγω του πληθωρισμού (2,7%), γεγονός που εκτιμάται ότι θα ασκήσει επιπρόσθετες πιέσεις στην επιχειρηματικότητα.

Πίνακας 2: Κατώτατος μισθός άγαμου, νεοεισερχόμενου στην αγορά εργασίας και συνολική επιβάρυνση επιχείρησης από 1^{ης} Ιανουαρίου 2025 (αναγωγή σε 12μηνιαία βάση υπολογισμού)

	Ανά Μήνα	Ανά Έτος
1. Συνολική επιβάρυνση επιχείρησης	1.179,33 €	14.151,96 €
(-) Εργοδοτικές εισφορές (21,79%)	211,00 €	2.532,00 €
2. Μεικτές αποδοχές μισθωτού	968,33 €	11.619,96 €
(-) Εισφορά εργαζομένου σε ΙΚΑ (13,37%)	129,50 €	1.554,00 €
3. Φορολογητέο Εισόδημα μισθωτού	838,80 €	10.065,60 €
(-) Φόρος εισοδήματος	11,20 €	134,40 €
4. Καθαρές αποδοχές μισθωτού	827,60 €	9.931,20 €

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων INEMY/ΕΣΕΕ

Οι μικροδιαφορές οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις

7.7 Υφιστάμενο Επιχειρηματικό Κλίμα και ο κλάδος του Εμπορίου

Το εμπόριο είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης της χώρας (**16,3% της συνολικής απασχόλησης το 2024**), δεδομένου ότι κατέγραψε, το 2020, συνολικό κύκλο εργασιών ύψους 121,9 δισ. ευρώ, σημειώνοντας απώλειες 6,9 δισ. ευρώ (ή 5,4%), σε σχέση με το 2019. Στη συνέχεια, ο κλάδος ανέκαμψε και, το 2021, ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε 140,6 δισ. ευρώ, ενισχυμένος κατά 15,3%, συγκριτικά με το 2020. Το 2022, ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε περίπου 167,3 δισ. ευρώ (+19,0%), ενώ, το 2023, τα μεγέθη είναι ελαφρώς βελτιωμένα (169,4 δισ. ή +1,2%). Τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2024 ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε 130,6 δισ. Ευρώ.

Όπως είναι αναμενόμενο στην πραγματική οικονομία, ο κύκλος εργασιών δεν κατανέμεται ισόρροπα μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου. Αντίθετα, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ως προς: α) το μέγεθος της επιχείρησης, β) τον επιμέρους κλάδο δραστηριότητας και γ) τη γεωγραφική περιφέρεια εγκατάστασης της επιχείρησης κλπ.

Ωστόσο, ο νέος κατώτατος μισθός που θα προκύψει θα αφορά όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις, χωρίς να εξετάζει τις επιδόσεις τους.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στο εμπόριο, ο Πίνακας 3 απεικονίζει τις πιέσεις που έχουν αρχίσει να παρατηρούνται στον κλάδο, εξαιτίας της διόγκωσης των τιμών, αλλά και της αβεβαιότητας. Πιο συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) αυξάνεται στις δύο από τις τρεις επιμέρους κατηγορίες του εμπορίου (Οχήματα και Λιανικό) και υποχωρεί στο Χονδρικό, τουλάχιστον για όσο διάστημα υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Όμως, όταν εξετάζεται ο Δείκτης Όγκου (ΔΟ), δηλαδή ο ΔΚΕ, χωρίς τις επιπτώσεις του πληθωρισμού, η εικόνα γίνεται λιγότερο θετική. Ο Δείκτης όγκου στα Οχήματα συνεχίζει να κινείται ανοδικά, αλλά με σαφώς πιο ήπιο ρυθμό, ενώ στο λιανικό ο Δείκτης σημειώνει απώλειες. Αντίθετα, στο Χονδρικό εμπόριο ο και οι δύο δείκτες κινούνται πτωτικά (Πίνακας 3). Σε αυτήν τη βάση, οι εξελίξεις, κατά τους επόμενους μήνες, είναι εξαιρετικά κρίσιμοι για την αξιολόγηση των επιδόσεων του εμπορίου, εν μέσω της ρευστής οικονομικής συγκυρίας.

Πίνακας 3: Ετήσιες μεταβολές (%) Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) και Δείκτη Όγκου (ΔΟ) στις επιμέρους κατηγορίες του Εμπορίου, 2024.

Κατηγορία	ΔΚΕ (%)	ΔΟ (%)
Οχήματα*	7,3%	5,0%
Χονδρικό*	-8,4%	-6,4%
Λιανικό**	2,4%	-1,5%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

*: Πρώτο ενεάμηνο του 2024

** : Πρώτο δεκάμηνο του 2024